В. МИХАЙЛОВ

Бумеранът не се завръща

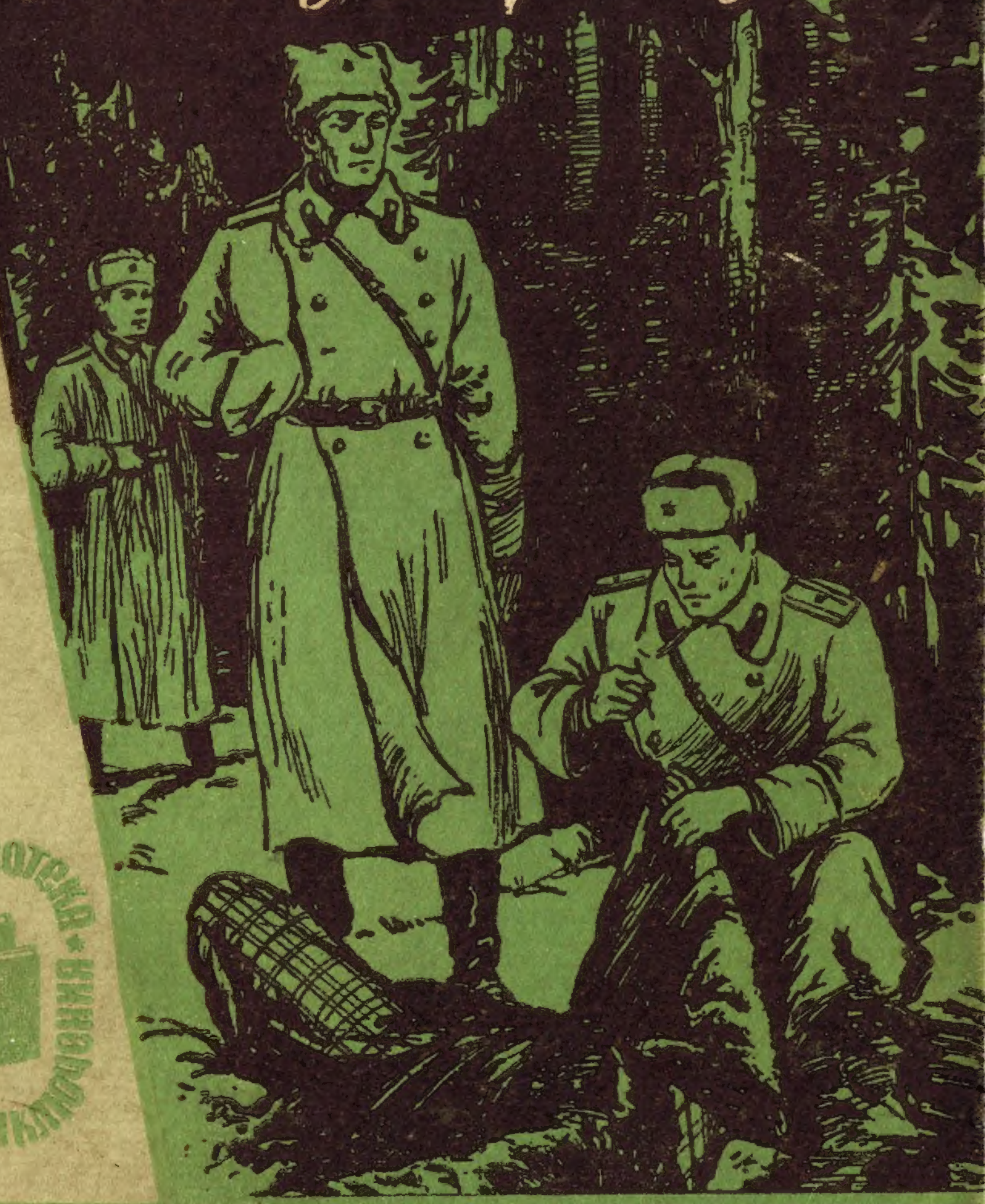

ДЪРЖАВНО ВОЕННО ИЗДАТЕЛСТВО ПРИ МНО

ВИКТОР МИХАЙЛОВ

Буерният не се завръща

1957
ДЪРЖАВНО ВОЕННО ИЗДАТЕЛСТВО ПРИ МНО

Превели от руски

ЙОРДАН ЕЛЕНСКИ
НИКОЛАЙ БОЯДЖИЕВ

Виктор Михайлов
БУМЕРАНГ НЕ ВОЗВРАЩАЕТСЯ

Военное издательство
Министерства обороны союза ССР
Москва — 1956

1

ВМЕСТО ПРОЛОГ

Както обикновено през това време на годината, вече трето денонощие откъм океана духаше силен, влажен и същевременно горещ мусон. Той гонеше по Глобус парк пожълтелите листа на дърветата и остатъците от избирателните бюлетини на марсонвилската партия на „благоразумните".

Господин Давид Саксон, съпроводен от личната си охрана, се разхождаше сутринта из парка, когато часовникът над вратата на парламента удари девет часа. През страничната вратичка на парка Давид Саксон се отправи към своя автомобил и заповяда да го откарат в Марсонвилския институт по почвознание. Подобно на своя покоен брат Роберт той се интересуваше от въпросите на почвознанието и растениевъдството.

В същото време малък черен автомобил премина край Глобус парк, сви по Саговар авеню и спря пред плътно затворени чугунени врати. В отговор на ниския трикратен сигнал вратите се разтвориха, колата влезе в двора и спря пред входа на мрачно двуетажно здание, построено в стил от края на миналия век.

Шофьорът отвори вратичката на автомобила и Инголс — директорът на института по почвознание — влезе в хола.

Докато се изкачваше по широката, застлана с персийски килим стълба, Чарлс Инголс почувствува миризмата на тютюн. Господин директорът не пушеше и никой от научните сътрудници или служащите не си позволяваше да пуши в обществените места на института.

Тръпчивият, възсладък мирис на тютюн от лула преследваше Инголса дори в хола на третия етаж. Положително това беше „Принц Луи" — любимият тютюн на Давид Саксон! . . .

„Нима?!" — влизайки в приемната, помисли Инголс и по това, как Глория, неговата лична секретарка, мълчаливо, но изразително показа с очи открехнатата врата, той разбра, че не се е излъгал. С тревожно биещо сърце, след като неволно поправи връзката си, Инголс прекрачи прага на своя кабинет.

До широката маса, изтегнал се в креслото на Инголс, седеше Давид Саксон. Стъклата на неговите очила хладно проблясваха от оскъдната светлина на настъпващия ден. Под побелялата четчица на коравите му мустаци, които закриваха тънката горна устна, стърчеше неизменната му права лула. Под тежките полузатворени горни клепачи очите гледаха мрачно и не предвещаваха нищо хубаво.

— Седнете, господин директоре — вместо поздрав процеди Саксон. Като изпусна кълбо дим и изгледа безцеремонно влезлия, той каза:

— Вие, Инголс, имате вид на учен, зает с голяма научна проблема. — В думите на Саксон имаше явна ирония, граничеща с насмешка. — Вие получавате повече от който и да било сенатор. Вашият институт ни струва най-малко осемстотин хиляди долара годишно.

Тъй като познаваше отлично своя шеф, Инголс мълчеше. Неговите безцветни, под белезникави албиносени ресници очи, големият му месест нос и сбърчената брадичка — цялото негово лице върху дълга, суха, набръчкана шия изразяваше услужлива готовност да се съгласи веднага с всяко заключение на шефа, дори и най-унищожаващото.

— Вие мислите, Инголс, че моето търпение е безкрайно, а парите ми неизчерпаеми! — Саксон почука с лулата по ръчката на креслото, изтърси пепелта направо върху килима, след това я напълни отново, запуши, облегна се на креслото и като затвори очи, подхвърли:

— Докладвайте!

— Няма какво да добавя към това, което вече докладвах — внимателно каза Инголс. — Ние сме пред прага на осъществяване операцията „Бумеранг", която ще ни даде възможност да получим изчерпателни материали.

— Сведенията, предадени от военното аташе на министерството, са по-пълни и главно, по-евтини от вашите — усмихна се Саксон.

— Нашите сведения, господин шефе, никога не са стрували евтино. Операцията „Бумеранг" изискваше щателно и специално обучение на агентурата, ние загубихме цяла година за подготовка и подлагаме на риск най-добрите си кадри. Търпение, господин шефе, и още веднъж — търпение. В играта влизат нашите главни козове, тази партия е наша!

— Гледайте козовете да не се окажат белязани — каза Саксон, стана мълчаливо от креслото и без да се сбогува, тръгна към вратата. После се обърна и добави:

— Нас ни свързва, Чарлс, стара дружба. Но ако вие загубите с вашите козове, не ви обещавам дори

и пенсия. Вие винаги сте бил считан за специалист по руските въпроси. Не знам кой ви е създал тази репутация. Може би моят брат Роберт? Не би ми се искало да я загубите. Не ме изпращайте! — завърши Саксон и излезе от кабинета.

2

ИЗПРОБВАНЕТО

Ако „артилерията е бог на войната", то полковник Крилов бе един от жреците на този велик в гнева си огнеподобен бог. Неговата любов към артилерията и безпределната му вяра в нея никога не бяха слепи. Той творчески се трудеше да направи този суров „бог на войната" още по-силен и могъщ.

Син на тулски оръжеен майстор, от детинство научил бащиния си занаят и страстно влюбен в оръжейното дело, Андрей Крилов премина сложния житейски път от оръдейна прислуга на старо тридюймово оръдие в седемнайсета година до член-кореспондент на Академията на науките.

За своите петдесет и четири години Андрей Петрович беше здрав и пълен с такава неизчерпаема творческа енергия, която всъщност определя силата и младостта на човека. И само нервното напрежение на последните дни от подготовката за изпробването започна да се чувствува: Крилов усещаше болки в сърцето и сънят му стана желан, но рядък гост.

Големият стенен часовник, който бе в ъгъла на стаята, удари два без петнадесет. Като преобърна листа на календара, Крилов подчерта датата. Утре сутринта предстоеше последно, решаващо изпроб-

ване на новото зенитно оръдие, резултат на многогодишен упорит труд. Той изгаси лампата на масата, приближи се до прозореца и повдигна плътната завеса — в заревото от електрическите светлини на града с въртене и леко проблясване падаха едри парцали сняг. Без да пали лампата, той се съблече и легна, но развълнуван от мисълта за предстоящото изпробване, дълго не можа да заспи...

Крилов се събуди късно, минаваше девет часът. До дивана, на облегалото на стола, видя своя парадeн мундир с излъскани ордени за отличия и с един лист, откъснат от тетрадка и забоден с топлийка. Той прочете:

„Татко!

По твое искане мундирът е приготвен, панталонът — изгладен, ордените — излъскани. Защо в календара ти днешната дата е подчертана с червен молив? Ох, старче, ти нещо криеш от дъщеря си!

Имам изпит по история на Англия, много се страхувам... Закуската е в кухнята.

Целувам те: Маша.“

Крилов се приближи до прозореца и зажумя от яркото слънце.

„Хубав ден за изпробване!” — помисли той.

Оттук, от височината на деветнадесетия етаж, Москва се разстилаше пред него в белоснежна премяна... Беше тихо и студено. Прави стълбове дим се издигаха над покривите на къщите.

Странно чувство на празнично безделие обхвана Крилов. Седемгодишната напрегната работа се приближаваше към своя край, днес е последното

изпробване. „Навярно такова чувство изпитва пътникът, който през бури и ветрове, през пясъци и пек, през повалени от бурята дървета и непроходими гори се е добрал до набелязаната цел" — помисли той и се усмихна на своята мисъл, защото знаеше — умората изчезва и целта отново се появява по-трудна, по-величествена от първата и отново човек се готви за борба, за труд и победа.

Рязък телефонен звън прекъсна мислите на Крилов. Той взе слушалката и чу гласа на Шубина, парторга на института.

— Андрей Дмитриевич, пожелавам ви успех! Съветвам ви, не се вълнувайте, всичко ще мине добре!

До разговора с Шубина Андрей Дмитриевич беше спокоен, но след няколко минути той почувствува, че позвъняването на парторга го разтревожи отново. След като се избръсна внимателно, Крилов се облече, изпи чаша кафе и извика асансьора. Колата вече го чакаше пред входа.

Пристигнал на плаца, полковник Крилов се свърза по каналите за специална свръзка с площадките за излитане на управляващи се по радиото реактивни самолети и с пунктовете „ДАВС"[1]. За това отиде доста време. Полковникът погледна часовника и забърза към малката лекционна зала. На вратата се срещна със заместник-министъра генерал-полковник Чепрунов. През войната Чепрунов беше началник на щаба на противовъздушната отбрана на фронта — той отлично познаваше зенитното въоръжение, беше претенциозен и взискателен „клиент".

Генерал-полковникът се ръкува топло с Крилов и каза с гърмящ бас:

---

[1] Дистанционни анализатори на вибрацията на самолета (бел. ред).

— Днес, полковник, аз съм за вас акушерка, ще приемам вашата първа акустична рожба! — с познат жест той поглади с длан бръснатата си глава и като хвърли хитър поглед изпод тъмните си, гъсти вежди, сам доволен от шегата си, влезе в залата.

Андрей Дмитриевич се качи на трибуната. Пред него бяха някои от другарите му от института — генерали, полковници, ръководни работници от министерството, побелели вече прославени герои от Сталинград, участници в артилерийския щурм на Берлин.

Крилов почувствува как вълнението, обхванало го сутринта. намаля, мисълта му стана кристално ясна, почти осезаема. Той погледна бележките за своята реч и решително ги пъхна в джоба си.

— В заповедта на министъра — започна Крилов — е написано: „. . . Да бъде изпробвано новото зенитно оръдие на член-кореспондента на Академията на науките полковник Крилов." Аз мисля, че би било неправилно да ми се приписват заслуги за създаването на новото оръдие. На мен се падна само честта да обединя и да насоча творческите усилия на големия колектив от учени и конструктори в нашия институт. Може би за създаването на ново оръдие никога досега не е работил такъв голям колектив от различни специалисти. Освен това самата идея за създаване на мощно акустично оръдие не е нова. Още във второто хилядолетие преди нашата ера, както твърди библейският мит, непристъпните стени на Ерихон[1] са рухнали от тръбните звуци на неговите завоеватели.

---

[1] Древен град в Палестина (бел ред).

Признаването приоритета за създаване на акустично оръдие на библейския мит предизвика в аудиторията смях: тук умееха да ценят остроумието и казаната навреме шега.

— Ние нарекохме нашето ново оръдие „РЗ-1" — продължаваше Крилов, — „Резонансно зенитно — първо". Тук аз накратко ще изложа принципите на действие на оръдието, след това на плаца вие ще можете да се убедите в реалната мощ на новото отбранително въоръжение. По основните си конструктивни признаци „РЗ-1" значително се отличава от обикновеното оръдие, прието на въоръжение в частите на ПВО на нашата армия. Конструкторите на „РЗ-1", във връзка с увеличената до хиляда и шестстотин метра в секунда начална скорост на снаряда, трябваше да удължат цевта на оръдието, да усилят затворната и амортизационната част на оръдието. Но най-съществен елемент при „РЗ-1" е снарядът, който предизвиква при пръскането серия от мощни акустични импулси, мълниеносно следващи един след друг. Ако вземем предвид, че на височина петнадесет хиляди метра атмосферното налягане спада почти шест пъти, ще стане ясно колко е трудно техническото решение на тази задача. Колективът от учени, конструктори и инженери създаде такъв снаряд, който със скорост, надминаваща скоростта на реактивния самолет, настига целта и създава в сфера с радиус до шестстотин метра серия акустични импулси с такава непозната мощност, че самолетът на противника се разпада на части.

Като разказваше за основните трудности, възникнали пред конструкторите на новото оръдие, Крилов наблюдаваше през широкия прозорец на аудиторията как гъсеничният влекач изкара в центъра на плаца завитото с брезент „РЗ-1", а при-

слугата, снемайки брезента, готвеше оръдието за бойно изпробване: деловито изпъваха кабела и включваха приемателните прибори на оръдието.

— Задължително условие за нанасяне резонансно поражение на противника във въздуха — продължаваше Крилов—е възможно по-точното съвпадане на честотата (броя) на акустичните импулси при пръскането на снаряда с честотата на вибрациите на самолетните плоскости. Задачата да се определи честотата на колебанията на жизнено важните плоскости на противниковия самолет се оказа трудна. Конструкторите решиха тази задача посредством създаването на „ДАВС". Ако изнесем „ДАВС" на разстояние до двадесет километра от батареята, ние своевременно получаваме на „РЗ-1" данни за честотата на колебанията на самолетните плоскости, точно отделени от целия комплекс други вибрации, излъчвани от самолета. По такъв начин едновременно с дистанционния взривател автоматически се установява и резонансният пръстен на снаряда, определящ броя и честотата на акустичните импулси при експлозията.

Като завърши речта си, полковник Крилов предложи на присъствуващите да отидат на плаца. След повторната проверка на специалните пропуски при контролния пункт комисията на министерството и командният състав заеха местата си.

За да бъдат създадени условия, близки до военната обстановка, предвидено бе пускането на управляваните по радиото реактивни самолети да стане внезапно за „ДАВС". От дванадесет и половина часа пускането на тези самолети се определяше самостоятелно от командирите на площадките за излитане.

Въоръжени с оптически прибори и секундомери, членовете на комисията бяха в напрегнато очакване и не усещаха студа, а студът ставаше все по-силен. В настъпилата тишина се чуваше как припукваха дърветата, чиито отрупани със сняг корони се виждаха зад високата дървена ограда на плаца. Звънко в студения въздух се чуваше лаят на караулните кучета и скърцането на снега под краката на часовоите.

От вълнение Крилов стискаше пръстите на пъхнатите си дълбоко в джобовете на шинела измръзнали ръце. Той виждаше как генерал-полковник Чапуров в нетърпеливо очакване чупеше стиснатата в ръката си кибритена кутийка. След това, като щракна табакерата си, предложи на Крилов цигара.

Мина доста време, докато първият сигнал бе хванат от приборите на оръдието. Членовете на комисията включиха секундомерите. Събирайки нулевите деления на скалата с указателите на стрелките, въртейки маховиците на страничния и повдигателния механизъм, прислугата бързо насочи оръдието. Последва изстрел. Листовете от масата на секретаря на комисията се разхвърчаха от силната въздушна вълна. Снегът от близките дървета полетя нагоре и се разсипа в елмазен прах. И чак след известно време някъде на голяма височина, която се намираше далеч зад пределите на видимостта, се чу свистене на реактивен самолет и почти едновременно се разнесе глух шум на продължителен взрив.

Секундомерите са спрени. От момента на първия сигнал на „ПУАЗО" и „ДАВС" до изстрела на оръдието са изминали четиридесет и една секунда.

Вниманието на всички отново беше насочено към небето, където като едва забележима приближа-

ваща се към земята точка се спускаше с парашут малък правоъгълен сандък със запечатани контролни измерителни прибори, които са се намирали в реактивния самолет.

„Целта е поразена!" — помисли Крилов, сне високия си калпак и изтри изпотеното си чело. Едва сега той забеляза в ръката си цигарата, която още не беше загаснала.

Генерал-полковникът сне от очите си бинокъла, с който наблюдаваше парашута, отправи разбиращ поглед към Крилов и каза:

— Този изстрел е равен на спечелено сражение. Отдавам дължимото на вашата скромност, Андрей Дмитриевич, и във ваше лице поздравявам целия творчески колектив на института с голямата победа.

3

МЕХИЯ ГОНЗАЛЕС

Към средата на ясния мразовит ден голям сребрист самолет-едноплочник кацна под опитната ръка на пилота, плъзна се по главната писта на Внуковското летище и спря. Моторите направиха последните си обороти, изпухтяха силно и затихнаха. Поднесоха към вратата стълба. Бордният механик провери здравината на стълбата и се отстрани, за да минат пътниците.

Със самолета пристигнаха търговци, представители на едри търговски фирми от Запада и Латинска Америка. Посрещнати от служители при Министерството на външната търговия, представители на пресата и техни съотечественици от по-

солствата, гостите се отправиха към автомобилите и потеглиха за Москва.

Мехия Гонзалес не беше потомък на испанската земевладелска аристокрация. Той не беше креол, още по-малко метис. Типичен англосаксонец, Гонзалес се яви в страната на Съветите в качеството на младши съдружник на търговската фирма Хондурас Фрут къмпани, за да предложи „най-хубавите в света" банани от Хондурас. За Мехия Гонзалес беше приготвена стая в хотел „Национал".

След като си почина от пътя, търговецът позвъни и чрез преводача поръча обяд за двама души. Поканеният Уйлям Едмонсон, кореспондент на вестник „Марсонвил Стар", дойде навреме. След обяда те заедно излязоха на улицата — в ръцете си журналистът държеше обемист правоъгълен пакет.

Като разговаряха оживено, стигнаха Площада на революцията. Тук Гонзасел се раздели с Едмонсон, качи се на такси, даде на шофьора адреса и след десетина минути слезе от колата до Самотечния площад, мина по малката уличка „Троицка" и бързо намери търсената къща — стара, дървена, с каменни основи. Гонзалес се изкачи, като броеше стъпалата на скърцащата стълба и тършуваше с ръка по стената. Уверено напипа ръчката, без да чука, отвори дебелата врата, покрита с филц и мушама. Влизайки в полутъмното антре, той блъсна първата врата отдясно и като прекрачи прага, запримигва от ярката светлина. Над масата по средата на стаята гореше силна електрическа крушка без абажур. Двата големи прозореца бяха закрити с памучни одеяла.

— Здравей, Балт! — го поздрави хазаинът, като сне и сложи очилата в джоба си.

— Салют, Дайс! — отговори представителят на Хондурас Фрут къмпани, направи една крачка към хазаина и с все сила го тупна по рамото.

— Здравей, драги! Ти приличаш на нов долар! — усмихнато каза Дайс и за да не му остане длъжен, удари в гърдите госта си с ръка.

— Почакай, за последен път ние се видяхме в Спикенбург, така ли? — попита Гонзалес.

— Да, това беше щастливо време, четиридесет и шеста година! — въздъхна Дайс.

— Та нали по твоя вина през последното полугодие търпеливо се занимавах с науки в Ерцхаузен? И ето, озовах се тук, в Русия.

— Да, моето момче, ти си нервно настроен. Съблечай се и хайде да побъбрим. Седни тука, на по-топло — предложи Дайс, като показа канапето до печката. — Мога да ти предложа „Марсонвил бист" или „Уайт хорс"[1]. Аз лично предпочитам руска водка.

— Отдавна не съм пил „марсонвилски буламач".

Дайс направи смес и разклащайки шейкера[2], застла масата.

— Моля! — покани той и наля коктейл в чашите:

— За твоето появяване на огневата линия! За успеха!

Те се чукнаха и преглътнаха обгарящата смес.

— Да минем към работа — сухо каза Дайс.

Гостът запуши цигара и погледна Дайс в очакване.

— Преди да се срещнем с тебе в Спикенбургския колеж, ти, ако не се лъжа, си завършил Алтайрския механически институт?

---

[1] Названия на коктейли: „Марсонвилски звяр" и „Бял кон".

[2] Шейкер — прибор за приготвяне на коктейл.

— Имаш отлична памет.

— Твоят баща Юлиус Буш е емигрирал от Прибалтика в четиридесета година?

— По-точно, на втори юли четиридесета година.

— Ти по програмата на Московското висше техническо училище „Бауман" ли си се готвил?

— По-точно, по програмата на механо-технологическия факултет.

— Какъв ръст имаш?

— Сто седемдесет и осем.

Дайс си наля пълна чаша коктайл и като отпи една глътка, неочаквано попита:

— Ти, Балт, разбира се, си чел Дик Клюазо?

— И още как: „Любовта на горилата", „Вкуси от забранения плод на убийството!", дяволски хубаво! — с удоволствие си спомни Гонзалес.

— Ето какво, аз съм длъжен да ти кажа, че цялото писачество на Дик Клюазо е детски автограф на пелена в сравнение с това, което ти предстои в Русия. Ако ти, Балт, успееш „да се усмихнеш в края на действието" и още един път да прекосиш океана, не ще може да те купи човек и за петстотин хиляди долара!

Гонзалес внимателно слушаше своя шеф. Дайс, настроен философски, не бързаше да преминава към главното.

— Когато след тридесета година по делото „Метро Викерс" бродягата Торнтон се провали, той бе голям коз на Интелижанс сервис. С цената на големи жертви те получиха обратно своя Торнтон. Това бяха славни времена на романтика в нашето дело. Сега е друго време, Балт! Ако ти бъдеш разобличен, ние ще ти откажем поданство. Пред лицето на неизбежната опасност скорпионът повдига

опашка и забива смъртоносното жило в главата си. — Дайс извади от калъфче малко обло шишенце с течност и като го показа на Балт, добави:

— Ето твоето смъртоносно жило, Балт, вземи го — и отмести калъфчето към събеседника си.

Гонзалес внимателно взе ампулата, сложи я в калъфчето и я пъхна в джоба си.

— Ако си спомняш, Балт — продължаваше Дайс, — преди няколко години аз писах в „Спикен Нюс" за желязната завеса. Но ето — в Русия няма никаква желязна завеса! Както аз, така и моите съотечественици се движехме из цялата тази страна винаги и навсякъде без каквито и да било спънки. Аз ходех, където исках, разговарях, с когото исках, и никой никога не ми се изпречваше на пътя. Но излишната предпазливост не пречи. До трети ние с тебе повече не ще се срещаме.

Дайс наля вино на събеседника си и вдигна чашата.

— Хайде, балтийски изгнанико, герой на бананова република — за „веселата усмивка в края на действието"!

Като постави чашата на масата, той извади от джоба си плоска никелирана кутийка със спринцовка, ампула и каза:

— Ти, Балт, винаги беше чувствителен към физическа болка. Помниш ли спикенбергския бейзбол? Ние ще сложим предварително инжекция.

— Това дълга операция ли е? — попита Гонзалес, запретвайки левия ръкав на ризата.

— Дребна работа, няколко минути — отговори Дайс, готвейки спринцовката за инжекция. Но като забеляза вълнението на Гонзалес, добави:

— Не се вълнувай, мосто момче, ти ще се върнеш, непременно ще се върнеш, както се завръща бумерангът.[1]

IIA РАЗЛИЧНИ ВЪЛНИ

Край една от сградите на голямото благоустроено селище на Московския автозавод кола „Победа" докара човек на средна възраст в сива полушуба с яка от кенгуру и с шапка-ушанка. Той влезе във входа и се отправи към асансьора.

— Вие, гражданино, накъде? — обърна се към него обслужващата асансьора и като узна номера на квартирата, многозначително добави: — При Иван Николаевич, разбрано!

Докато се изкачваше с асансьора, човекът в сивата полушуба прецени какво всъщност означава възклицанието на жената долу. Трябваше да се предполага, че Иван Николаевич Жбанков бе гордостта на този дом. Да, а може би и не само на този дом: знатният стругар-скоростник, който даваше вече продукция за шестдесет и първа година, автор на популярната книга за новата геометрия на резците, беше освен това изкусен резбар и радиолюбител по приемане на къси вълни.

Разполагайки с тези всъщност общи сведения за човека, с когото му предстоеше да се срещне, гражданинът в сивата полушуба се озова пред вратата

---

[1] Бумеранг (англ.) — метателно оръжие на австралийските племена. Бумерангът, след като опише затворена крива, се завръща обратно към това място, откъдето е бил пуснат от умелата ръка на ловеца.

на квартирата на седмия етаж. Той натисна копчето на звънеца и в същия миг вратата се разтвори, а в хромирана рамчица, на млечнобяло стъкло, светна надпис: „ВЛИЗАЙТЕ!"

Непосрещнат от никого, гражданинът влезе в антрето, сне полушубата и шапката, бавно приглади непокорния изрусял от слънцето кичур светла коса и като чу зад тънката преграда звук от морзов апарат, отвори вратата.

По стените на малката стая бяха приковани рафтове с книги, отдясно на дълга маса имаше радиоапаратура, сигнално табло, трансформатор за променлив ток, стабилизатор за напрежението, телевизор, контролен осцилограф, рамкова антена и още много други части, чието предназначение беше непознато на влезлия. На писмената маса до прозореца бе натрупан голям куп книги с лентички за отбелязване на нужната страница; наляво имаше тезгях, комплект инструменти, парчета крушово дърво, пънче с корен, в което вече можеше да се познае бъдещият облик на Черномор.

Като връчи на домакина своето удостоверение, влезлият започна с интерес да наблюдава Жбанков, неговата голяма глава с широко чело и светлокестеняви очи, със сух, хрущялест нос и енергично стиснати устни. Иван Николаевич седеше на канапе, обложен с грейки и завит с одеяло.

„Майор от държавна сигурност Никитин Степан Фьодорович" — прочете Жбанков и като върна удостоверението, също така изпитателно погледна посетителя. Харесваха му неговото лице, светлите коси, сключените вежди, сините му, пълни със скрита усмивка очи под сянката на дълги тъмни ресници, изразителната уста.

— Приятно ми е да се запозная с вас, Степан Фьодорович — каза Жбанков и усмихвайки се, добави: — Нямах щастие, но нещастието ми помогна!

— За дълго ли напуснахте строя? — със съчувствие попита Никитин.

— Този проклет радикулит си спечелих през войната, в блатата на Източна Прусия. Професор Воронов ми направи новокаинова блокада и аз почти бях забравил, че боледувам от радикулит. Тази година бях в Рица и дяволът ме подтикна да се изкъпя в езерото. Водата беше студена и... оттам ме докараха на носилка.

Телефонът рязко иззвъня. Никитин тъкмо се накани да тръгне към апарата, който се намираше на отделна масичка до вратата, когато видя как приспособената ръчка повдигна слушалката на телефона, едновременно включи магнетофонната приставка и млад глезлив бас прозвуча в репродуктора.

— Иван Николаевич е болен и не може да дойде на телефона! Моля да се обадите в седем часа вечерта, когато Раиса Григориевна се връща от работа.

Ръчката сложи слушалката на апарата и изключи магнетофона.

— Техника, граничеща с фантазията! — усмихнато каза Никитин.

— Техниката не е моя, а на сина. Моят Димка се увлича от този атракцион. Кулибин![1] Такъв дявол е, че не може да се излезе с него на глава! — каза Жбанков, като се помъчи да прикрие зад нарочната рязкост, че се гордее със своя син.

---

[1] Иван Петрович Кулибин — виден руски механик, конструктор и изобретател (1735—1818) (бел. ред.).

— Е какво, да започнем ли, Иван Николаевич? — запита Никитин.

— Да започнем — съгласи се Жбанков и извади от масата един бележник.

— Само че, ако обичате, по-просто, в радиотехниката аз се ориентирам слабо — помоли Никитин.

— Ще се постарая, но ако нещо ви е неясно, питайте.

Отново телефонът иззвъня и отново глезливият бас на Димка помоли да се обадят „... когато Раиса Григориевна се връща от работа".

— По радиотехниката аз се увличам отдавна — започна Жбанков, — още преди войната успях да направя приемо-предавателен апарат за къси вълни. Оттогава много пъти съм го реконструирал — внасях в него нови технически усъвършенствувания, но тайно мечтаех да построя по-съвършена апаратура, по нова схема. През тази седмица, възползувайки се от болестта си, аз завърших и изпробвах новия радиоприемник на къси вълни. Преди два дни радиолюбителите на къси вълни приемаха сигнали от полярниците-зимовници. След като свърших приемането, аз за всеки случай оставих приемника включен — случва се и така, че една от отдалечените станции закъснява с предаванията. В това време пуснах стария радиоапарат и така, знаете, пътешествувам по ефира. Изведнъж чувам през равни интервали странни, непознати за мен позивни[1]: „Аз съм 777"... „Аз съм 777"... Радиото приемаше на вълна двадесет метра. След това... Степан Фьодорович, всичко ясно ли ви е?

---

[1] Позивни — тайни повиквателни наименования при работа със свързочни средства (бел. ред.).

— Засега разбирам всичко, продължавайте.

— След това, през също такива интервали, повтаряйки по три пъти, неизвестна станция предаде четири нови числа: едно шестзначно, едно четиризначно и две петзначни. С това предаването като че свърши, но изведнъж по новия приемник, настроен на вълна тридесет метра, чух други числа. И този път се предадоха през същите интервали четири числа, все петзначни. Видя ми се странно, че неизвестната станция, предаваща на вълна двадесет метра, започна да предава на вълна тридесет метра. Обикновено на различни вълни работят станциите, които искат да избягнат пеленгация[1]. Аз с мъка се добрах до телефона, обадих се в централния радиоклуб, съобщих за неизвестния радиопредавател, след това отидох при радиоапаратите и настроих единия на двадесет и пет метра, другия на четиридесет.

— Защо на двадесет и пет и на четиридесет? — попита Никитин.

— Пресметнах така: щом като първото предаване беше на вълна двадесет метра, а второто на тридесет, то третото ще бъде на двадесет и пет или четиридесет. Моето предположение се оказа вярно — следващото предаване беше на вълна двадесет и пет метра, след това на четиридесет и тридесет и пет метра. Накрая неизвестният предаде своя позивен номер — „777".

— Вие запазихте ли записа на предаването? — попита Никитин.

Записът, направен от Жбанков, имаше следния вид:

---

[1] Радиопеленгатор — уред за определяне местонахождението на предаващата станция с помощта на електромагнитни вълни.

Вълна 20 м — 777. 499181, 9831, 25231, 46272.
„ 30 м — 47152, 47151, 22211, 22212.
„ 25 м — 3273, 284232, 387101, 38751.
„ 40 м — 289132, 46773, 47282, 281202.
„ 35 м — 7382, 29572, 62673, 85263. 777.

Разшифровката беше сложна работа. Тя изискваше големи специални знания и опит. В управлението с този въпрос се занимаваха специалисти, но и това, което знаеше Никитин, беше достатъчно, за да си изясни цялата сложност на предстоящата задача. Съвсем неясна му беше наличността в шифъра на числа с различен брой знакове.

— Трудно ли е? — като че ли разбирайки неговите мисли, попита Жбанков.

— Много — съгласи се Никитин. — Толкова трудно, че даже не знам какво да мисля. . .

— Кажете, Степан Фьодорович, това може ли да има някакво значение?

— Не разбирам, кое?

— Ето, тези числа, предадени по ефира.

— Не знам. Може би това е мистификация на някакъв радиошегаджия. А може би. . . Всеки случай вие разказвали ли сте на някого за това?

— Не. Не съм казвал дори и на жена си. Обаждах се по телефона в радиоклуба, но. . .

— На тяхната скромност ние можем да разчитаме.

Никитин поблагодари на Жбанков, сбогува се с него и като излезе от сградата, се отправи към противоположния край на Москва, където се намираше специалната радиостанция, на която може би се е удало да хване неизвестната станция и както се надяваше Никитин, да определи пеленга[1].

[1] Пеленг — посока към забелязан предмет или чут звук (бел. ред.).

Сведенията, които Никитин получи от радиостанцията, не бяха много утешителни. Вярно, и тук също бяха слушали предаването на неизвестната станция, но бяха записали само последните девет числа. За краткото време на предаването не бяха успели да определят местонахождението на станцията.

5

ОТВЪД ОКЕАНА

Няколко дена преди появяването на търговеца Мехия Гонзалес в Съветския съюз оттатък океана станаха интересни събития.

Появилата се във вестник „Спикен Нюс" статия „Сталинград днес" предизвика паника. В кулоарите на редакциите смели хора говореха, че тази статия е камфорова инжекция за вестника, страдащ от намаляване на сърдечната дейност на почвата на хроническа лъжа и измама на своите читатели.

Интересът на спикенбургските граждани към всяка правдива дума за Съветския съюз беше толкова голям, че вече към обяд нито от една будка в Спикенбург не беше възможно да се купи вестникът.

Ричард Ромбс, който живееше в Марсонвил, получи „Спикен Нюс" на другия ден. Като прочете „Сталинград днес", той едва не се задави с цигарата си. В резултат на енергична дейност, на споменатия Ричард Ромбс се удаде да си изясни, че авторът на тази статия, Патрик Роглс, е специален кореспондент на агенция Марсонвил Нюс Сервис в Москва, а майката на Роглс живее спокойно тук, в Алтаир.

На другия ден вестникът зарадва своите читатели със статия от самия господин Ромбс. Авторът бълваше гущери срещу „Червения Роглс" и искаше отговор от неговата майка мис Роглс.

Елизабет Роглс ни жива, ни умряла пристигна със сутрешния влак от Алтаир и се изправи пред страшната комисия за разследване на антипатриотична дейност.

Старицата заяви:

„Моят Патрик е бил винаги добър, любящ син, възпитан в порядъчно, строго семейство. Всяка неделя Пат ходеше на черква. Аз никак не разбирам как е могъл той да напише нещо неугодно на бога и на Марсонвил!"

Накрая шумът около статията „Сталинград днес", вдигнат от Ричард Ромбс, достигна и до сенатора Морис Подж.

Делото на Роглс се случи тъкмо навреме. Като претърпя редица неуспехи в разследването на „червения политически заговор" в Марсонвилския университет, Морис Подж се нахвърли на „Червения Роглс".

С леката ръка на многоуважаемия мистър Ромбс делото на Роглс се затъркаля като снежна топка от планински връх, която се облепваше с все нови и нови подробности. На страниците на вестниците почнаха да се мяркат заглавия: „Комунистът Роглс", „Роглс предава интересите на нацията", „Елизабет Роглс се отрича от своя син", „Вън от Марсонвил Червеният Роглс!"

Накрая изстъплението на Морис Полж стигна до крайност. Това се случи тогава, когато в ръцете на сенатора попадна книжката „Предатели на нацията", принадлежаща на същия този Патрик Роглс.

В тази книжка Роглс разобличаваше престъпните връзки на марсонвилските монополи през войната. Издадена в Съветския съюз на руски език с портрета на автора върху корицата, книгата предизвика нов изблик на ярост у сенатора Подж. Изказвайки се в сената, той гневно запитваше:

— Не следва ли да се въздържаме от изпращането на нашите синове в Русия, за да ги опазим от въздействието на доктрината на комунизма? Не следва ли в нашата свободна, демократична страна да създадем изолирани убежища за червените, както се създават колонии за прокажените?!

— Не е ново! — извика някой от балкона. — Това вече го имаше при Хитлер! — и към главата на сенатора полетя пакет с папкори (пуканки).

Пакетът с пуканките приличаше много на бомба. Храбростта напусна сенатора точно в този момент, когато многоброен полицейски отред се втурна към балкона, за да залови държавния престъпник.

6

СРЕЩА

Беше студена декемврийска вечер. Лек, пронизващ вятър гонеше по Александровската градинка ситен снежен прах. Горяха многоцветните огньове на рекламите. Гроздовете на фенерите заливаха улиците с равномерна млечнобяла светлина. Неудържим поток от хора стремително запълваше широките тротоари. Шумът от автомобилните мотори, автомобилните сигнали, оживеният говор — всичко се сливаше в един нестихващ шум на големия град. В този следработен час Москва беше особено оживена и шумна.

Патрик Роглс нерешително се поспря на ъгъла, след това пресече улица „Горки" и влезе в кафене „Национал".

Във втората малка зала — в меки цветове на златиста есен — имаше едно свободно място. Роглс тръгна към масичката.

— Разрешавате ли?

— Моля! — без да го гледа, рязко отговори човекът, задълбочен в четене на вестник. Неговите прави, твърди червеникави коси, сивите очи зад дебелите стъкла на очилата, гнусно отпуснатата долна устна, висяща като че ли на две бръчки, се сториха на Роглс познати. Той още веднъж внимателно погледна съседа, неговия явно не за сезона светъл костюм и ярка връзка, но като не можа да си спомни нищо, се отпусна на креслото.

Като смачка и хвърли вестника на перваза на прозореца, човекът с очилата се вгледа в Роглс и произнесе със скриптящ фалцет:

— Аз някъде съм ви виждал... Не помня... Да! — възкликна той. — Аз съм ви виждал в края на четиридесет и седма година в Лондон, в Ланкастер Хауз, на заседанието на Съвета на външните министри на четирите държави.

— В Ланкастер Хауз... Не, аз не ви помня... — все още напрягайки паметта си, каза Роглс.

— Аз бях представител на „Марсонвил Стар", името ми е Уйлям Едмонсон.

— Сега си спомних — Уйлям Едмонсон! „Джентлемен на перото", мисля, че така ви наричаха момчетата от „Прес рум"[1]? Името ми е Роглс, Патрик Роглс.

[1] Стая на печата.

— Дявол да го вземе! — вместо поздрав подхвърли Едмонсон. — Стига само да си спомниш вечерно време дявола и той веднага се появява!

— Не би могло да се каже, че това е много любезно — забеляза Роглс.

— Аз четях — като показа смачкания вестник, проскърца Едмонсон, — четях и се удивлявах! Ето в моя джоб се намира вашата книжка „Предатели на нацията". — Той извади книжката и я размаха във въздуха. — Тя не е по силите ми: аз знам лошо руски език, но ще я прочета! Непременно ще я прочета. Какъв дявол ви накара, Роглс, да тревожите сенатора Подж?

— Пред неспокойния сенатор аз предпочитам спокойната съвест.

— Значи, вашият „Сталинград днес" и тази книжка не са рекламен трик? — попита Едмонсон.

— Не, това е един обективен репортаж.

— След такъв обективен репортаж вие знаете ли какво ви чака зад океана?

— Знам — със спокойна усмивка каза Роглс и си поръча кафе с коняк и руски пирог с ябълки.

Едмонсон не беше пиян, но ако се съдеше по вече празната бутилка коняк, можеше да се предполага, че „Джентлменът на перото" беше доста пийнал.

Като смесваше следващата порция коняк с боржом[1] — тази смес му напомняше уиски със сода, — Едмонсон разглеждаше Роглс. Така, с наклонена глава и притворени очи, познавачите разглеждат произведения на изкуството. Той даже извади книжката и като сравни портрета на Роглс върху корицата с оригинала, със завист отрони:

[1] Боржом — кавказка минерална вода (бел. ред.).

— Дявол да го вземе, на вашата физиономия би позавидял и сам Морис Полж! Това е единственото, което не му достига!

Едмонсон беше прав, лицето на Патрик Роглс биеше на очи: той имаше тъмни, преливащи в бронзов цвят, леко къдрави коси, голямо, малко полегато чело, изразителни кестеняви очи, правилна линия на носа, устата и брадичката. Чертите на неговото лице създаваха впечатление на сила и строга мъжка красота. Той предразполагаше, спечелвайки с нищо непреодолимо доверие.

Без да обръща внимание на комплимента на Едмонсон, Роглс го попита:

— С какво вие, Едмонсон, мислите да учудите читателите на вашия вестник?

— Не знам, Роглс. Наистина, едва една седмица откак съм в Русия, но още нито ред не съм предал в редакцията. Бях в Раменския колхоз, разглеждах зданието на университета, автозавода...

— Сега ви липсва само едно: да видите балета „Лебедово езеро" в Болшой театър. Впрочем, вие това можете да направите днес — с лека ирония каза Роглс.

— Според вас това ли е най-главното? — без да чувствува иронията, попита Едмонсон.

— Ако „Марсонвил бсик билдинг"[1] или бронзовата група на Марс и Меркурий на Марсонвилското пристанище са символ на нашата родина, това пък е символ на съвременна Русия.

— А кое според вас е символ на нашата родина?

— Копторите на Марсонвил и дворците в предградията на града, бараките на химическия кон-

[1] Най-високото здание в Марсонвил.

церн „Фроман" и Марсонвил авеню, богатството и нищетата, високото ниво на производството и ниското ниво на потреблението.

— Да, вие действително сте червен, Роглс!

— По-скоро розов — парира го Роглс и се засмя. — Обаче аз виждам, че вие успешно сте заменили „Скотч" с руски коняк.

— Тука няма шотландски уиски, освен това руският коняк съвсем не е по-лош — съгласи се Едмонсон. — А какво, ако отидем наистина да видим балета?

— Мога да ви доставя това удоволствие, аз имам един свободен билет.

— Аз мога да мина, Роглс, и без вашата любезност...

— По какъв начин?

— Ще купя билет от някой борсаджия, като заплатя по-скъпо...

— Положително, Едмонсон, вие малко познавате Русия. Тука частнокапиталистическата инициатива е престъпление, бизнесът е наказуем от закона. Познатото ни от детските разкази новогодишно момченце, което направило първия си бизнес с кутия кибрит, тука биха го пратили в лагер за малолетни престъпници!

— Студена и неизвестна страна — изскърца Едмонсон и се облегна върху дървената рамка на парното отопление. — Студена... — още веднъж повтори той и като придръпна плътната завеса, прикри се с нея от прозореца.

7

В БОЛШОЙ ТЕАТЪР

Изкусно осветени от вътрешната страна, колоните на Болшой театър спокойно и величествено носеха върху си колесницата на Аполон. И тука острият вятър биеше със ситен снежен прах право в лицето. Изглеждаше, че колесницата на Аполон лети напред, вдигайки снежен прах.

Пред входа на театъра като река течеше шумен поток от хора. Опирайки се на колоната, за да не пречи на движението, една девойка с нетърпеливо вълнение загрижено се вглеждаше в оживените лица на празнично настроените хора. На големия циферблат на уличния часовник минутната стрелка трепна и се отмести от цифрата дванадесет — беше седем и пет.

Минаха още десет минути на обидно, мъчително очакване. Девойката с досада извади от чантичката си два билета. Решила да продаде единия от тях, тя искаше да откъсне билета, но беше атакувана от цяла тълпа желаещи:

— Девойко, продавате ли билета?

— Девойко, аз първи дойдох.

— Девойко, този гражданин лъже! Него го нямаше тука! — решително заяви гръден контраалт и енергично работейки с лакти, се провря по-близо.

Девойката се обърка, но на помощ ѝ дойде тази, която тя чакаше — висока блондинка с червена вълнена шапка и кожена шубка.

— Красавичке, ти изглежда се готвиш да продадеш моя билет?!

— Ох, Люба, мене тук едва не ме разкъсаха! — изведнъж развеселена каза тя, като се промъкна с приятелката си към главния вход.

— „Красавичке"?! — унищожаващо прихна контраалтът и пак така енергично се хвърли да търси билет към друга група.

Като си пробиваше с мъка път през плътната маса от хора пред входа на театъра, мрачно настроен, „Джентлменът на перото" едва успяваше да догонва Роглс.

Първото действие на балета не направи голямо впечатление на Едмонсон, но второто действие го развълнува, той се разчувствува и тръгвайки към бюфета, се заинтересува от народните източници на „Лебедовото езеро".

Дълбоко вълнуващата музика, майсторското изпълнение и поетическата одухотвореност на балета доведоха Едмонсон до състояние на вътрешно смущение. Той почувствува цялото скучно еднообразие на ежедневните си интереси и особено остро усети, че годините, както и младостта отминават в борба за място под слънцето, че са разпилени глупаво и безполезно.

Чашата студено искрящо вино освежи Едмонсон, втората чаша го настрои философски:

— Знаете ли, Роглс — каза той, — аз може би съм пиян, но... Не е важно. Искам да кажа, Роглс, че у мене има отдавна изработен имунитет против вируса на идеите за война, аз съм среден мислящ марсонвилец — Едмонсон подаде чашата си на бюфетчийката и като получи пълна, хвана Роглс под ръка и го отведе към прозореца.

— Струва ми се, Роглс, че нашите момчета от военното министерство са подлудели. Ние бихме могли отлично да се бием с русите, без да стреляме с оръдия. Война на системи! Побеждава този, който създаде в своята страна най-висок уровен на живот за средния човек. Добре, нека в тази

схватка ние бъдем разбити, но работата е там, че и поражението ще ни донесе победа!

— Очевидно, Едмонсон, „Мирното съревнование на социализма и капитализма" ще бъде темата на вашата първа статия за „Марсонвил Стар" — иронично забеляза Роглс, като отпи малки глътки от шампанското.

Думите на събеседника върнаха Едмонсон към действителността. Той мълчаливо се наведе над чашата и като помълча известно време, каза:

— Още преди около двеста години Томас Пейн, американски публицист-демократ, е казал: „Ние преживяваме изпитание за човешките сърца!"

— Аз си представям, Едмонсон, как вие ще се справите с изпитанието, което се налага да изпита в дадения случай вашето сърце.

— Например? — рязко попита Едмонсон и погледът на неговите малки светли очи, прекомерно увеличени през стъклата на очилата му, стана зъл и остър.

— Вие, както и болшинството от вашите предшественици, ще отидете в кухнята на аташето по печата в посолството и ще препишете дума по дума следващата тежко миришеща провокационна манджа. . .

— Сън оф ей бич![1] — ядно изруга Едмонсон и с широк замах плисна шампанското в лицето на Роглс.

Роглс беше по-млад и по-силен и схватката не би завършила в полза на Едмонсон. При това Роглс беше трезвен. Стискайки до болка юмруци, така че ноктите се впиха в дланта му, той се овладя, усмихна се, извади носна кърпичка, спо-

[1] Кучи син (англ.) (бел. ред.).

който избърза лицето и реверите на сакото си и се извини пред близкостоящите.

— Извинявайте за невнимателността — каза той, повличайки след себе си Едмонсон от бюфета.

Така „Джентлеменът на перото" не успя да види третото действие. Във фоайето към тях се приближи един човек и като ги покани в уютно обзаведена с мека мебел стая на първия етаж, обърна се на чист английски език:

— Вие сте кореспонденти на вестници?

— Аз съм специалният кореспондент на „Марсонвил Стар", Уйлям Едмонсон — каза „Джентлеменът на перото", като подаде кореспондентската си карта.

— Много ми е приятно. Аз съм Лавров Иван Леонидович — представи се администраторът, върна кореспондентската карта на Едмонсон и запита:

— Вие сигурно, преди да дойдете в Съветския съюз, сте живели дълго време в Западна Европа?

—Откъде знаете това? — учуди се Едмонсон.

— В нашата страна не е прието съдържанието на чашата да се плиска в лицето на събеседника.

— Разрешавате ли да запаля? — вместо отговор запита Едмонсон, като извади кутия с цигари. — Запалете, това са „Фатум", прекрасни цигари.

— Благодаря ви, аз не пуша — отказа Лавров.

Едмонсон седна в креслото и запуши: той беше развълнуван.

— Вие имате много странна представа за Съветската страна, мистер Едмонсон. У нас не може безнаказано да се оскърбява човек. Аз повиках дежурния секретар на посолството и ви моля, като пристигне колата, да напуснете Болшой театър.

— Надявам се, че вие не бихте ме лишили от удоволствието да видя и третото действие на балета — вежливо напомни Роглс.

— Заповядайте, антрактът вече свърши — каза Лавров и изпроводи Роглс до вратата на партера.

Девойките бяха свидетелки на инцидента в бюфета. Като чуха обръщението на Едмонсон към Роглс, те познаха в него автора на нашумялата у нас книга „Предатели на нацията". Освен това днес вестниците, като напечатаха голяма статия— „Прогресивен журналист пред съда на реакцията", — отново припомниха за Патрик Роглс. В тази статия пишеше за речта на Морис Подж в парламента и за това, че майката на Роглс се е отказала от своя син.

Прогресивният журналист извикваше симпатии и чувство на дружеско уважение като мъжествен и силен човек.

Когато Роглс влезе в партера и зае мястото си, Люба го попита по английски не твърде уверено, но с голямо съчувствие:

— За какво ви обиди той?

— Виждате ли — не знам искрено или не, — Едмонсон, кореспондент на „Марсонвил Стар", изказа в бюфета няколко красиви хуманни мисли, но едно са красивите фрази при чаша вино, друго е мъжественото заявяване в печата. Познавам аз тези джентлемени на перото: в кулоарите на обществените учреждения — мисли със следи от дълготрайна фризура, а на страниците на вестниците — статии, издаващи подозрителна миризма на посолска кухня. Аз казах на Едмонсон истината, но истината се оказа не по неговия вкус — отговори Роглс на отличен руски език.

— По-тихо! — с благородно негодуване прошепна седящата до тях бабичка.

Започна третото действие на балета.

— Дай ми, красавичке, програмата — шепнешком помоли Люба и се задълбочи в четене.

Машенка не би могла да се нарече красавица, тя по-скоро бе грозничка, но деветнадесетте години са такава възраст, при която моминската свежест е по-ярка от зрялата красота. Радостта от живота, нетърпеливото очакване на тази вечер, рядката вечер без вниматслното опекунство на бащата, я правеха особено оживена и хубавичка. Тя бе облечена в нова морава копринена рокля с малко деколте. Букетчето от ярки изкуствени цветя върху гърдите ѝ още повече подчертаваше нейната свежест. А маминият златен медальон на кадифена панделка и тънкото пръстенче с тюркоаз увеличаваха съзнанието ѝ за това, че тя е прекрачила прага на своето юношество и животът разкрива пред нея някакви нови, неизвестни хоризонти.

В Болшой театър Маша бе ходила и по-рано, но всеки път той като че ли отново я поразяваше със своята внушителност и великолепие. Тя бе гледала „Лебедово езеро" още като момиченце във второ отделение. Сега гледаше балета като че ли за първи път. Темата на романтичната любов на Одета и Зигфрид я вълнуваше. От тревога за тяхното светло и чисто чувство Маша се просълзи. Като видя вниматслния отправен към нея поглед на Роглс, тя се смути и се обърна на другата страна.

В антракта между третото и четвъртото действие те излязоха заедно във фоайето. Роглс предложи да отидат в бюфета, но девойките отказаха. Люба беше оживена и приказваше за двама. Още под впечатлението на третото действие Машенка мълчеше, вслушвайки се в разговора на Люба и Роглс.

— Моля ви се — извини се Лавров, като се приближи до Роглс, — вашият колега забрави на ма-

сата цигарите си. Бъдете така добър и му предайте тази кутия.

— Много съжалявам, но едва ли скоро ще мога да го видя — вежливо отговори Роглс и като хвана девойките под ръка, с което окончателно ги смути, тръгна по-нататък.

— Кажете — попита Люба, — ще накажат ли вашия колега за тази му постъпка в бюфета?

— Дежурният секретар на посолството ще му прочете скучна лекция за вредата от пиянството и ще го откара със своята кола в хотела — усмихнато отговори Роглс.

— Вярно ли е, че имате неприятности? Когато вие се върнете в Марсонвил, те вас... как да кажа... аз... — без да може да се доизкаже, Машенка се смути и изчерви.

— А какво знаете вие за моите неприятности?

— Всичко. Аз четох във вестника. Те заставили майка ви да се отрече от вас. За какво? Заради истината ли?

— У нас, в Алтаир, казват: „Леди Тръбл ви идва на гости, приемайте я внимателно и за дълго." Тръбл по руски значи огорчение.

— Аз знам. Ние учим английски в института за чужди езици.

— В кой курс?

— В трети.

— А вие останете тук, у нас, в Съветския съюз— каза Люба.

— Ако ние всички започнем да бягаме от родината си, кой ще се бори със средновековното варварство на господата от типа на морисподжовци?

След представлението те излязоха заедно. Люба живееше наблизо, на малката уличка „Брюсовска". Тя се сбогува с тях и тръгна сама. Машенка живееше в новото многоетажно здание на „Ко-

телническа набережна". Роглс предложи на девойката да я откара с такси, но Машенка отказа и те тръгнаха пеш през Червения площад.

Вятърът утихна. Валеше едър пухкав сняг. На металическия скелет на бъдещото здание в Зарядие приплamваха ослепителните пламъци на електроженитe.

Те вървяха мълчаливо по крайбрежната улица. Редом с Роглс, висок и силен, Машенка изглеждаше мъничка и крехка. Девойката чувствуваше как топлината на неговата ръка проникваше през ръкава на нейната шубичка и събуждаше някакво ново, още неизвестно за нея вълнуващо чувство.

8

ЧАНТАТА С МОНОГРАМА

В Целендорф, югозападния район на Берлин, на „Клейалее", улица на господарски домове и вили, както впрочем и навсякъде на Запад, рекламата „Кока-кола" се навираше в очите, като настойчиво напомняше за себе си от покривите на автобусите, от стените на къщите, от гърлата на високоговорителите, от екраните на телевизорите и кината.

Но това, как Адам Кнол разглеждаше луксозния плакат „Най-хубавото питие в света", можеше да се разбере, че „вдъхновяващото", „възбуждащото" и „даващо всички радости на живота" „Кока-кола" беше връх на неговите желания.

Още от сутрин Адам Кнол нямаше възможност да намокри гърлото си и затова чаша баварска бира бе за него недостижима мечта. И все пак „питието на радостта" в момента не го интересуваше.

Като разглеждаше плаката, Кнол внимателно наблюдаваше човека, който чакаше кола. Този човек, облечен в костюм с дразнещ цвят на бутилка и в балтон, наподобяващ цвета на пясък, държеше в ръката си чанта от щампована кожа със сребърен монограм.

Човекът небрежно сложи чантата под мишница, пъхна ръка в джоба си и излезе на средата на улицата. Оттук пред него се разкриваше изгледът на „Клейалее". Но кола явно не идваше, тъй като „контето" (Кнол кръсти притежателя на чантата „конте") се върна на тротоара.

Адам Кнол, както сам казваше, „бе геолог по изследване на джобните недра". Чантичките и чантите не бяха негова специалност, но. . . „кой знае— мислеше си той, — може би чашата бира и порцията кремвирши се крият именно в тази чанта с монограм?"

С нехайната походка на богат безделник Кнол се насочи към „контето". Той вървеше бавно, но в тая минута цялото му жилесто, силно тяло като че ли натрупваше енергия за предстоящия скок.

След минута, като чуваше след себе си изсвирване и викове, Конол прекоси двора, съединяващ двете съседни улици, изскочи на „Лимащрасе" и напук на всеки спринтьор за пет минути финишира на площада на гарата „Целендорфвест". Тук той нахълта във вратата на една къща, пъхна чантата под колана на панталона си, закопча сакото и дишайки тежко, излезе на площада. Като забеляза приближаващия се по „Лимащрасе" полицейски мотоциклет с „контето" върху багажника, Кнол изскочи на перона на гарата и успя да се метне във вагона на окологрaдския потсдамски влак. Като видя, че в последния момент бившият притежател на чантата се хвана и увисна на дръж-

ките на платформата на последния вагон, Кнол започна бързо да се промъква към първия вагон и недостигнал още „Фриденау", скочи от влака във време на движение.

„Дявол да го вземе! — помисли Кнол и се огледа наоколо — „контето" ме следва по петите. Ясно е, че в тази дяволия има толкова марки, колкото пух в дюшека на господин инспектора!"

По „Алзен Фреге" Адам Кнол бързо се добра до „Вилмерсдорф", скочи в сименсщадския влак, отново слезе на „Кайзердам" и се прехвърли в автобуса, отиващ на изток до Тиргартен парк. Едва тук Кнол се почувствува в безопасност и можеше да си отдъхне и да събере мислите си.

Разбира се, сега той ще отиде при фрау Кениг. Плоската като дъска за гладене вдовица на данъчния инспектор, Амалия Кениг, живееше в района на Лихтенберг, на „Леополдщрасе". Щом имаше „плячка", Адам Кнол беше винаги желан гост тук.

Внезапно спрелият автобус тласна хората напред. За да се задържи на крака, Кнол се хвана с ръце за дръжките, но чантата се изхлузи изпод колана и падна на пода. Като я вдигна, Кнол се огледа и срещна погледа на полицейския.

Протърканият и избелял от слънцето костюм на Кнол, скъсаната дамска плетена блуза под сакото, усмихващите се чепици с откровено показал се палец на десния крак бяха в такова непримиримо противоречие с луксозната чанта, че дори самият Адам Кнол разбра това и забърза към изхода. Забелязал това движение на Кнол, полицейският се промъкна след него и вежливо се представи:

— Сержант от народната полиция Хенрих Шютц.

— Много ми е приятно, Карл Фишер, служащ — отвърна Кнол, като се усмихна пресилено.

— Господин Фишер, гравьорът на този монограм е сбъркал: вашите инициали са К и Ф, а на чантата са Е и Ц!

— Господин шуцман, аз купих това нещо на „Райхстагска"...

От автобуса те слязоха заедно. Полицейският държеше така здраво Кнол за лакътя, че ръката му се поду.

До полицейския участък те вървяха мълчаливо, усмихвайки се един на друг като стари приятели. След това чантата се намери на масата на дежурния и Кнол почувствува как мечтите му за чаша бира, кремвирши и за гостоприемството на фрау Кениг започнаха да се изпаряват.

От състоянието на горчива обида и разочарование го изведе гласът на дежурния.

— Елате по-насам!

Адам Кнол се приближи до преградата, която отделяше масата на дежурния от приемната на полицейския участък. Дежурният изтри очилата, внимателно погледна още веднъж „Карл Фишер" и каза на сержант Шютц:

— Неговите фотографии при нас са повече, отколкото на Дюрер в националния музей! Та това е Адам Кнол, по прякор „Ротбаке"!

Във връзка с този прякор Адам Кнол имаше някога големи неприятности с „третия райх": юначагите на Химлер решиха, че „червена муцуна" е същността на политическите убеждения на Кнол. Спаси го само репутацията на стар мошеник. Що се отнася до физиономията на Кнол, то тя действително беше червена. Мрежата от склеротични вени и точният прякор „Ротбаке" прилепваха към него като муха на сладко.

— И тъй, вие твърдите, че тази чанта е ваша? — запита дежурният.

— Моя е — вече без предишната увереност отвърна Кнол.

— В такъв случай вие трябва да знаете какво има в нея?

— А защо вие мислите, че не знам?

— Какво?

— Досадно любопитство!

Сержант Шютц прихна от смях.

— Виждам, Кнол, че вие сам не сте успели да видите нейното съдържание.

— Не успях — съгласи се Кнол.

Дежурният дръпна ципа и като отвори чантата, извади нейното съдържание: напечатана на машина реч на политическия коментатор на радиостанцията „РИАС", отворено писмо до Ебергард Ценсер, удостоверение-пропуск от станцията „РИАС" на същото име, том пети от събраните съчинения на В. Маяковски на руски език, московско издание от четиридесета година, и поставена в книгата кратка бележка на английски език: „Информ мобилизейшенел посибилити 367".

— Кнол, вие твърдите, че всичко това е ваше?— с насмешка запита дежурният.

— Да не съм луд?! — с искрено възмущение заяви Кнол.

— Откъде взехте тази чанта?

— Спипах я на „Клейалее" от едно „конте". Това бе тежка работа, господин дежурен. Нима не заслужавам чаша бира...

Подобни разходи не бяха предвидени в сметката на полицейския участък, затова като отдели от собствения си бюджет няколко марки, дежурният ги даде на Шютц и каза:

— До изясняването на обстоятелствата по делото отведете Фишер Кнол в отделна стая и му купете кремвирши и чаша бира.

Съдържанието на чантата с монограма позволи да се направи извод, че нейният притежател — Ебергард Ценсер — е свързан с разузнавателното отделение на някоя държава, където в качеството на шеф се подвизава доктор Кенигстон, известен повече с прякора „Петерзен".

9

МАШЕНКА

На другия ден след запознаването си с чуждестранния журналист Машенка отиде в книжарницата. Като стоеше до тезгяха и прелистваше Драйзер на английски език, тя чу познат глас:

— Интересува ли ви този непоправим грешник Френк Каупервуд?[1]

Девойката обърна глава към говорещия и позна Патрик Роглс. Те излязоха от магазина и дълго скитаха по улиците на града. След като измръзнаха, отбиха се в кафенето и Машенка не забеляза как бързо свърши краткият зимен ден и на улицата светнаха лимпите.

Тази среща бе тяхната последна случайна среща. Те се уговориха да се срещнат на другия ден при входа на кинотеатъра. Машенка така бързаше за срещата (това беше нейната първа среща в живота), че пристигна по-рано от Роглс. В нея вече се пробуждаше жената, макар още неопитна, вървяща пипнешком по този нов, непознат и тре-

[1] Герой от роман на Теодор Драйзер (бел. ред.).

вожен път, но жена. Машенка влезе в отсрещния магазин и през стъклото на витрината наблюдаваше мястото на срещата. Като видя Роглс, тя не се спусна насреща му. Не, тя започна да брои до двеста, сбърка броенето и безсилна да преодолее нетърпението, като забавяше с усилие крачките си, се отправи към Роглс.

Срещите с Роглс станаха за нея необходимост. Под влияние на пламенното чувство, което я бе обхванало, Машенка се устреми към Роглс, както вишневото дръвче се стреми към слънцето със своето първо нежно цветче.

От тяхната последна среща минаха два дена. Случват се такива дълги, безкрайни дни!

Изпитите в института започнаха и Машенка трябваше да се яви по три предмета. Тя взе изпита по история на Англия, оставаше много време за подготовка по лексика, пък и без зубрене и напрежение езикът ѝ се удаваше.

Развълнувана, нетърпелива, Машенка нямаше с какво да запълни деня си. Каквато и работа да си измислеше — а работа в къщи имаше много, — тя не можеше да запълни безкрайните часове, които оставаха до срещата с Роглс.

Денят минаваше мъчителен и тъжен, още по-мъчителна идваше нощта. Легнала в кревата, Машенка дълго четеше, без да разбира нещо от прочетеното, тъй като с мислите си бе далеко. След това гасеше лампата и лежеше със затворени очи, лежеше толкова, колкото ѝ стигаха силите, но сънят не идваше. Тогава тя отваряше очи и на стената пред нея, в очертаната рамка на прозореца, се отразяваше зарята на града и лекият мрежест силует на пердето. Рисунъкът на тюленото перде в тази призрачна нощна светлина, отразен на стената, ѝ се струваше карта на безкрайни пътеше-

ствия. Възбудена, с неудържима фантазия, тя пътуваше по тази карта, както се случваше в детството ѝ, из непознати страни, само че някога тя пътуваше сама, а сега...

Едва мърдайки устни, Машенка произнася неговото име, след това ѝ се иска да чуе как то звучи насаме с нея и го произнасяше гласно. След това търси ласкаво име, произнася го и се смущава така, като че ли някой я е подслушвал в тази малка стаичка на деветнадесетия етаж на разперилото крилете си здание, приличащо на огромна вкаменила се при полет птица.

Чак на разсъмване девойката се унася в кротък, освежителен сън. И отново започва денят — безкраен, изпълнен с тревожно и в същото време сладостно очакване на срещата.

Андрей Дмитриевич забелязва промяната, която става с дъщеря му. Той не пита Машенка какво става с нея — прилича на майка си, също така е срамежлива, — а търпеливо чака тя сама да му разкаже за своето чувство.

Секретарят на партийното бюро при института, където той работи, Анастасия Григориевна Шубина, е стара приятелка на семейство Крилови, па и не само на Крилови. Дребна, побеляла жена с късогледи, притворени, удивително добри очи и с топла усмивка, „майката" — както я наричаха в института — беше душата на целия колектив. Кой друг освен нея ще знае какво става с дъщеря му — нали тя е отгледала три деца, въвела ги е в живота.

Анастасия Григориевна изслуша Крилов и като разбра всичко, се усмихна.

— Стареем, Андрей Дмитриевич, стареем — меко говори тя, — отдавна ли бе, когато аз настаних Машенка в детската градина, а ето я вече мома.

Такава като нея, ако обикне, обиква навеки! Аз те разбирам, Андрей Дмитриевич, вълнува се бащиното ти сърце, но какво да се прави? За да разбереш своята сила, трябва да навлезеш в живота и да изпиташ всякакви неуспехи и страдания. Не бой се, тя не е префинена госпожица. Но има свое достойнство и достатъчно сила. Само че дали човекът е достоен?

— Не знам. Сама не казва нищо — изглежда, че не е дошло още времето, — а да я питам, не искам.

Така в семейството на Крилови се засели нещо ново, и Андрей Дмитриевич, и Маша носеха това ново внимателно, като препълнена чаша, страхувайки се да не я разлеят.

Сутринта Патрик се обади по телефона и каза, че след час ще дойде да я вземе с кола.

Машенка гледаше през прозореца разстлалата се пред нея Москва, Кремъл, острите върхове на високите сгради, спокойните лъкатушки на крайбрежната улица, леките виадукти на мостовете в светлата пелена на утринната мъгла, позлатена от лъчите на ранното слънце.

Тя виждаше открилата се пред нея панорама на града не за първи път, но ѝ се струваше, че никога не бе виждала Москва такава, каквато бе днес. Обликът на града се менеше през всяко време на годината и през разните часове на деня. Ту строг и спокоен, ту блестящ на слънцето, ту залят от вечерни светлини, той приличаше на щедра шепа скъпоценни камъни. Но днес, в лекия дим на мъглата, изтъкан сякаш от тънки слънчеви нишки, градът ѝ се струваше неповторим и необикновен.

След телефонното позвъняване, отворила вратата, на която се почука, Машенка видя алпийски теменуги и тъмночервен персийски люляк; кошницата с цветя бе донесъл шофьорът.

Цветята не учудиха девойката, това бе така естествено за нейното състояние на подем и щастие. Тя ги прие като необходимост, внесе ги в стаята си, бързо наметна шубката, сложи плетената шапчица и като затвори външната врата, излезе.

Винаги, когато повикваше асансьора на деветнадесетия етаж, тя си спомняше малката приказка: „Ти пред мен се появи, като листче пред треви!" Асансьорът действително долиташе в същия миг и замираше пред нея като в приказката. Но днес той се издигаше мъчително бавно. Тя чува как той преминава по етажите, как контактите му щракат и ѝ се струваше, че чакането няма да има край.

Най-после! Сърцето ѝ за миг замира. Маша пропада надолу и ето я вече във вестибюла. За да може да поуспокои силното биене на сърцето си, Маша, като излезе навън, умишлено позабави крачката. Роглс я вижда още отдалече, тръгва насреща ѝ, помага ѝ да седне в колата и грижливо поправя омачкалия се балтон. Чувствувайки тънкия дъх на непознатите за нея парфюми, девойката, без да скрива своето учудване, разглежда златния пръстен-печат на пръста му — пръстен на мъжка ръка!

Пътят е покрит с тънък лед, хлъзгаво е. Колата се движи бавно по крайбрежната улица.

Машенка крадешком хвърля поглед към Патрик, на неговото мъжествено, силно лице, и мисли: ето, тя пътува в кола с него, двамата са сами. Той седи близо до нея, тя чувствува топлината на неговите ръце и му е благодарна за щастието, което той ѝ доставя дори само с присъствието си. Но нали тя нищо не знае за него. Кой е той? Къде е неговото семейство? Майка му се отказала от него, а може би... От възникналата в главата ѝ мисъл Маша цяла се свива и освобождава ръката си. Тя

внимателно го гледа и не вярва. „Не — мисли тя,— той не би се шегувал така жестоко с мен, той има хубави, честни очи. Човек с такива очи не е способен нито да лъже, нито да хитрува."

Успокоена от тези доводи, тя сама слага ръка на неговата длан. Изплашена от своята смелост, затваря очи и се обляга на гърба на седалката. Тя чувствува върху шията си неговото топло сухо дихание, той я целува и Маша, поддавайки се на внезапно решение, моли шофьора да спре колата — нататък те ще вървят пеш.

Роглс се подчинява на желанието ѝ и поръчва на шофьора в един часа на обяд да докара колата до зданието на университета.

Те са на крайбрежната улица на Москва-река: пред тях е величественият мост на околовръстната железопътна линия. Стопля се. Градът е забулен от дима на мъглата и само крепостните стени и кули на Новодевическия манастир се виждат ясно зад реката.

— Аз бях с татко в този манастир — казва девойката. — Гледайте, стените на тази някога страшна крепост са защищавали откъм юг Москва. А ето там, на кулите, са били поставени оръдия, изработени от тулски оръжейници. А ей там, виждате ли, е петкуполната Смоленска черква. Камбанарията е с шест „осмици". Тя изглежда съвсем лека, изкусно издяланите от бели камъни външни рамки я правят така приказна. И назъбените кули с венци, като гребени на петел, като че ли са приказни! Нали е красиво?! Тук всичко е руско, истинско! „Там е руски дух. . . там на руско дъха!" — спомня си тя Пушкин.

Роглс гледа старите стени на крепостта, но в очите му няма жив интерес. Тези стени, издигнати в памет на присъединяването на Смоленск, не

значат нищо за неговото сърце. Може би той си представяше сега каменната грамада на „Марсонвил бенк билдинг" и блестящия бронз на Меркурий и Марс на вълнолома на огромното пристанище, редицата арки на изкусно построения мост над пълноводния Саговар и ослепителните светлини на рекламите на Марсонвил авеню. Може би той чуваше грохота на надземните линии и провлачените сигнали на океанските параходи, може би той мислеше сега за това, което го е довело в тази далечна и непозната за него страна...

— Наистина, нали е красиво? — още веднъж попита девойката.

Роглс трепна от изненада, усмихна се на девойката, хвана я под ръка и я поведе нагоре по крайбрежната улица, там, където като лек силует се възвисяваше зданието на Двореца на науките.

Те дълго стояха около мраморната балюстрада[1]

[1] Балюстрада — перила на мост, стълба, балкон и пр. (бел. ред.).

на най-високата част на крайбрежната улица. Наляво, в мъглата, се очертаваше градът, направо пред тях беше изкусно построеният скелет на скиорския трамплин, надясно — величественото и в същото време приказно здание на университета.

По призива на комсомола на това място през ваканциите бе работила и Маша. Съзнанието, че една малка част от нейния труд е вградена в това грандиозно здание, я изпълваше с красиво чувство на гордост, с чувство на истинска господарка. Тя и площадката оглеждаше като господарка, и мислено пресмяташе, че не би било лошо да се посадят тук още дръвчета и че там, до балюстрадата, трябва да се поставят кошчета за боклук: не е хубаво дето хвърлят угарките надолу по склона.

Тя му разказа за ония дни, когато с комсомолците работеше по планирането на площадката.

Патрик се учуди, че такива малки ръчички са могли да копаят земята с лопата. Той целуна нейните пръсти и наговори много глупости, от които на човек се завива свят. След това Патрик извади от джоба си миниатюрно фотоапаратче „Менокс" и фотографира Машенка. Тя овладя бързо апарата и сама направи няколко снимки, увековечавайки Патрик на фона на университета. Като закрепи „Менокса" на джобен статив, с помощта на самоснимачката те се фотографираха двамата заедно.

— Този апарат има голяма биография, напомнете ми някога да ви разкажа неговата история — каза Роглс.

Когато към един часа на обяд Машенка премръзнала, но щастлива дойде с Патрик до университета, колата вече чакаше.

10

ЗАДАЧАТА

Никитин отлично познаваше литературните вкусове на полковник Каширин, затова когато го завари, че чете стихове от Маяковски, едва сдържа усмивката си. После седна в креслото, предложено му от полковника и каза:

— Работата е лоша, Сергей Василевич. Криптограмата не се поддава на разшифровка. Подполковникът сам се е занимавал с този въпрос няколко дни и е дошъл до заключение, че за ключ на тая шифрована таблица трябва да служи поетическо произведение.

— Защо поетическо? — попита Каширин.

— Защото последната цифра, показваща поредния номер на думата в реда, никъде не надминава тройка.

— Логично — съгласи се Каширин и като взе от папката си отворен плик, на който личаха печати от червен восък, извади от него писмото. Предавайки го на майора, добави:

— Получено е от Берлин.

В това писмо се съобщаваше подробно историята с чантата на Ебергард Ценсер, а накрая авторът пишеше:

„. . . Самият факт, че в чантата се намира том от В. Маяковски на руски език, дава възможност да се предполага, че дейността на споменатия Е. Ценсер има някакво отношение към Съветския съюз."

Никитин прочете съобщението, развълнувано се разходи из кабинета и усмихнато повтори:

— „Някакво отношение"! Тази бележка в чантата на Ебергард Ценсер има най-пряко отношение към нас! „Информ мобилизейшенел посибили-

ти 367" — „Информирайте за мобилизационните възможности на 367". Триста шестдесет и седем е големият тракторен завод в Урал!...

— По наша молба в Берлин бе направен следствен експеримент — прекъсна го Каширин. — В антикварната книжарница бяха изложени за продажба събраните произведения на Маяковски, издание четиридесета година, но без пети том. Книгите престояха четири дни и ги купи библиотеката на клуба на завод „Бергман—Борзиг". А изложеният за продажба пети том, откраднат от Ебергард Ценсер, беше продаден същия ден.

— Как така, Сергей Василевич? Та вие с този експеримент сте върнали книгата на Ебергард Ценсер!

— Това беше в наш интерес. Ако този том на В. Маяковски е ключ на шифрованата таблица за тайна връзка с агента, какъв смисъл има да го сменяме, след като той ни стана известен.

— Но за Ебергард Ценсер би било разумно след изчезването на чантата да измени ключа на шифъра.

— За да се промени ключът на таблицата — поясни Каширин, — би трябвало да се признае от еди-кой си, че ключът е загубен. Като се опасявал за последствията от това признание, Ценсер е скрил от шефа си изчезването на тома на Маяковски, като е разчитал, че ще го купи в антикварната книжарница. Както виждаш, той не се е излъгал — успял е да купи тази книга. — Полковникът позвъни и като подаде на влезлия капитан Гаев томчето на Маяковски, се разпореди:

— Предайте тази книга на началника на шифърния отдел. За да разшифрова криптограмата, приета от Жбанков, на него му беше нужно поетиче-

ско произведение. Нека се опита да я разчете с помощта на томчето на Маяковски.

Гаев излезе. Никитин не пушеше, но считайки, че цигарата помага за съсредоточаване, взе от кутията, която лежеше на масата, една цигара и като запуши, попита:

— Откъде имате тия цигари „Фатум"?

— Донесе ги Лавров от Болшой театър. Забравил ги при него чуждестранният кореспондент Уйлям Едмонсон. Господин Едмонсон се отличил, като плиснал чаша шампанско в лицето на своя колега.

— Кой е „пострадалият"?

— Аз съм записал — полковникът отвори бележника си и прочете: — Кореспондентът на Марсонвил Нюс Сервис, Патрик Роглс.

— Патрик Роглс?! — учуди се Никитин. — Той е заседнал на гърлото на всички като рибена кост! Аз едва вчера прочетох книгата му „Предатели на нацията". Силна, темпераментна книга! Роглс в тази книга разобличава престъпните връзки на химическите концерни в Марсонвил през войната. Страшна книга. Срокът на паспорта на Патрик Роглс изтича, може да се предполага, че посолството ще го застави да напусне нашата страна. След тази книга той трудно ще живее в родината си.

— А Едмонсон? — попита полковникът.

— Едмонсон си е спечелил име на „Джентлемен на перото". Той е опитен журналист с добра репутация. Едмонсон има голямо семейство, той винаги е в нужда, но никога не прави компромис със съвестта си. Появяването му в Москва в качеството на кореспондент на „Марсонвил Стар" учуди всички. Тук или вестникът изменя своя политически

курс, или Едмонсон е решил на стари години да пусне в обращение своя основен капитал — съвестта си.

Гладейки с палеца и показалеца брадичката си, което винаги беше признак на размишление, Каширин каза :

— Един крупен буржоазен издател на времето казваше: „. . . Собственикът на вестник е предприемач. Той изисква от наелия се при него да пише това, в което предприемачът сам вярва или в което иска да вярват неговите читатели." Ето, помисли, Степан Фьодорович — с усмивка добави Каширин, преминавайки на ти, — в какво вярва господин Едмонсон. Във всеки случай Лавров е прав — този журналист се държи много нахално.

Телефонът настойчиво иззвъня, полковникът взе слушалката. По кратките и точни отговори на полковника Никитин разбра — звъни генералът.

Стиснал догарящата цигара, Никитин изпитателно разглеждаше Каширин през сивия дим, който се виеше лениво към тавана. Те се познаваха отдавна — повече от десетина години работеха заедно — и всяка нова бръчка на лицето на неговия учител и приятел го огорчаваше. Ето, и косите на главата на Сергей Василевич станаха по-редки, от което челото изглеждаше по-високо и по-голямо. Неговите големи сини очи, ту проницателно хладни, ту пълни с някаква особена задушевна топлота, бяха още млади и само дълбоките бръчки на челото и между веждите издаваха годините му. Големият нос с побеляла гърбица и малката — за мъж — уста с издала се напред долна устна допълваха неговия портрет. Каширин беше висок на ръст и по младежки тънък и строен.

Като свърши разговора по телефона, полковникът каза:

— Николай Владимирович бърза. То е и ясно: времето не чака. Какво ще кажете, майор Никитин? — като премина пак към официалния тон, попита Каширин.

— Струва ми се, Сергей Василевич, че сега районът на местопребиваването на автора на тази криптограма е определен. Това е завод триста шестдесет и седем. Още при първото предаване станцията ще бъде засечена, в това можем да не се съмняваме.

Влезе капитан Гаев и доложи:

— Томчето на Маяковски действително се оказа ключ на шифрованата радиограма. Ето нейната разшифровка.

Като я взе от Гаев, полковникът го освободи, погледна телеграмата и мълчаливо я подаде на майора.

Никитин прочете:

„МОЛЯ ПРЕДАЙТЕ КОГА ЩЕ СЕ ЯВИ НАШИЯТ ЧОВЕК. ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ СТОМАНА ДО ХИЛЯДА ТОНА ДНЕВНО. ВЪЗЕЛЪТ ОТПРАВИ ДЕНОНОЩИЕТО ШЕСТДЕСЕТ ЕДНА ДВОЙКА ВЛАКОВЕ."

— Тръгвайте, Степан Фьодорович, за Министерството на пътищата и съобщенията — разпореди се полковникът — и изяснете точно: кой железопътен възел в Урал отправя за денонощие шестдесет и една двойка влакове.

Звънът на телефона настигна Никитин до вратата. Полковникът взе слушалката и като отговори „Майор Никитин е тука, в кабинета", му даде знак да остане.

Никитин се върна бавно към масата и почака полковник Каширин да свърши разговора. По неговите едносрични отговори беше трудно да се разбере какво говори, но Никитин забеляза, че

полковникът е дълбоко заинтересуван. Като сложи слушалката на телефона, полковникът се разпореди:

— Заминаването да се отмени. Сведенията, които ни са нужни, от Министерството на пътищата и съобщенията, ще получи Гаев. Що се отнася до вас, майор Никитин, възлага ви се друга задача: преди три дена при много странни обстоятелства е изчезнал Мехия Гонзалес, търговски представител на фирмата Хондурас Фрут къмпани. Единственият човек, с когото е общувал в Москва Мехия Гонзалес, е Уйлям Едмонсон, специален кореспондент на „Марсонвил Стар". Едмонсон живее в „Метропол" и по твърдението на дежурния администратор отсъствува четвърто денонощие. Ето ви, Никитин, задача — уравнение с две неизвестни.

11

ТАКСИ ЕЖ 13-13

Гонзалес живееше в хотел „Национал". Най старателният преглед на вещите на търговеца не даде никакви резултати. При разпита на служащите в хотела бяха изяснени следните обстоятелства: в деня на пристигането на Гонзалес в неговата стая е обядвал един възрастен човек с очила, облечен в светъл спортен костюм. След като се наобядвали, те излезли от хотела заедно. В ръцете на гостенина имало пакет, обвит със сива хартия. Търговецът се върнал късно. Няколко дена не излизал навън. Той закусвал, обядвал и вечерял в стаята си, като повиквал по телефона завеждащия ресторанта, тъй като не знаел руски език и не можел да се разбере с келнера. На трети ве-

черта, около шест-седем часа, Мехия Гонзалес, след като предупредил дежурния на етажа, че е поканен на лов и ще се върне едва на другата вечер, слязъл долу. По молба на търговеца портиерът повикал такси.

С кого Гонзалес е отишъл на лов? Къде е получил необходимото за лов снаряжение? Всичко това оставаше загадка.

През време на своето късо пребиваване в Москва търговецът се е срещал само с един човек — Уйлям Едмонсон. Защо веднага след прилетяването си в Москва Гонзалес е поръчал обяд за двама души? Значи, те вече са се виждали с Едмонсон порано? Или Гонзалес го е поканил на обяд по телефона? — всички тези въпроси именно занимаваха Никитин, когато в стаята, където ставаше разпита на служащите, влезе развълнуван администраторът на етажа и тихо каза на майора:

— Човекът с очилата е тука, той дойде в ресторанта и поръча обяд.

Никитин се спусна надолу и като отмести края на плътната завеса, внимателно разгледа журналиста. След това се приближи към него и вежливо го помоли да отидат в стаята. Когато влязоха, поканеният от Никитин чиновник от посолството, представляващо интересите на Хондурас, се поздрави с журналиста и го представи на майора.

— Говорите ли руски? — попита Никитин журналиста.

— Лошо — отговори той.

— Добре, ние ще разговаряме на английски — съгласи се майорът. — Моля ви, мистър Едмонсон, да ми отговорите на няколко въпроса: вие отдавна ли се познавате с Мехия Гонзалес, млад-

шия съдружник на фирмата Хондурас Фрут къмпани?

— Аз се запознах с него на двадесет и седми декември. Преди да отговоря на втори въпрос, аз ще ви помоля да ми обясните: на какво основание вие ме разпитвате? — рязко отвърна Едмонсон.

Чиновникът от посолството повика настрана журналиста и му обясни обстановката. Никитин внимателно се вслушваше в техния диалог. След разговора с чиновника от посолството Едмонсон се приближи до Никитин и каза:

— Ако моите показания могат да помогнат на следствието, аз съм готов да отговарям.

— Моля ви, седнете. Интересува ни, мистър Едмонсон, откога познавате Мехия Гонзалес?

— Аз вече ви казах: за пръв път видях мистър Гонзалес на двадесет и седми декември. Преди тази среща ние не се познавахме.

— Обаче поради предстоящото ви идване търговецът е поръчал обяд за двама души. Как ще обясните това?

— Аз бях на Внуковското летище при посрещането на търговските представители на Запада в качеството на кореспондент на „Марсонвил Стар". След като се запозна с мене, Мехия Гонзалес ми каза, че носи колет от моята жена Елен Едмонсон. Аз го попитах кога мога да намина за пратката. Той ми определи пет часа вечерта. Обядът за мене бе съвсем неочакван. След обяда ние излязохме заедно. Гонзалес се сбогува с мен на Площада на революцията и взе такси.

— Пратката получихте ли?

— Да. Аз съм роб на своите привички, жена ми знае това. Елен ми изпратила цигари „Фатум". Аз пуша тази марка вече много години.

— Вие имате предвид тази марка? — попита Никитин, като извади от куфара на търговеца кутия цигари.

— Да, Гонзалес също е пушел „Фатум".

— Защо казвате „е пушел"? — попита Никитин, като натърти на миналото време.

— Аз не знам, пуши ли ги той сега!... — все повече дразнейки се, отговори Едмонсон. — Когато го намерите, попитайте го за това сами!

— Добре, ще го попитам непременно — спокойно каза Никитин и не по-малко вежливо забеляза:

— Вашата жена, господин Едмонсон, вероятно отдавна се познава с Мехия Гонзалес?

— Те не се познават. Гонзалес е бил в Марсонвил по работа на своята фирма, пратката е просто негова любезност — рязко подхвърли Едмонсон.

— Благодаря ви, господин Едмонсон — с подчертана вежливост каза Никитин и като се сбогуваше, неочаквано попита:

— Не бихте ли могли, господин Едмонсон, да съобщите на следствието къде сте били от трети до седми този месец?

— Беше ми казано, че в Съветската страна аз съм съвършено свободен да бъда там, където ми се иска! — вече без да се сдържа, отговори Едмонсон.

— Вие имате право, господин Едмонсон, никой в нашата страна не посяга на вашата свобода.

Отлично разбирайки, че този разпит не даде чувствителни резултати, Никитин излезе от стаята и се спусна надолу. Във вестибюла той успя да разбере, че в деня на изчезването на търговеца е бил дежурен портиерът Пожидаев, който днес е свободен и едва утре ще постъпи дежурен. Никитин отиде в отдел „Кадри" и като взе домашния

адрес на Пожидаев, повика кола от управлението.

До пристигането на дежурната кола той се разхождаше по Манежния площад. Беше хубав зимен ден. Оживената младеж минаваше на весели групи, в МГУ[1] се готвеше новогодишен бал. Неизчистеният още наскоро паднал сняг на тротоара скърцаше под краката, а на площада автоматическите товарачни машини загребваха и изсипваха снега върху лентите на транспортьорите. Никитин много обичаше този шумен и разнообразен живот на града. С ритъма си улицата подчиняваше неговите мисли. Той вървеше бързо, сякаш тичаше за някъде, и мислеше: „Трудно е да се каже какво представлява този Едмонсон. Още по-трудно е да се определи неговата роля в изчезването на Гонзалес. Всеки случай нечия режисьорска ръка ръководи този спектакъл."

Като забеляза, че дежурната „Победа" спря до входа на хотела, Никитин забърза към колата.

Пожидаев живееше на една от малките улички в Марина кория, в стар двуетажен дом с два входа. Единият водеше за първия етаж, другият — за втория.

Никитин дръпна ръчката на звънеца и чу как в дъното на дома иззвъня, след това стълбата тежко заскърца и пред него застана лично Алексей Захарович Пожидаев, пълен висок човек, с външност на придворен церемониалмайстор.

Домакинът покани Никитин да се качи горе.

В стаята бе пълно със субтропическа растителност — в гърнета, тенекии, буренца, на прозорците, по масите и полиците. Тук беше топло като в оранжерия.

---

1 МГУ — Московски държавен университет (бел. ред.).

— Алексей Захарович, имам с вас много деликатна работа — започна Никитин, като показа на домакина удостоверението си. Неговите добродушни, малко хитри очи излъчваха такава приятелска топлота и доверчивост, че Алексей Захарович, без още да знае какво се иска от него, бе готов на всичко, само да угоди на госта.

— На трети, в събота, вие, Алексей Захарович, по молба на чужденеца, който живее на третия етаж в хотела, сте викали такси...

— Точно така, уважаеми, отлично помня. Аз му взех такси от хотел „Москва" — охотно отговори Пожидаев.

— Много ви моля, Алексей Захарович, припомнете си всичко поред. Какво каза той? Как седна? Накъде се отправи? Тъй като той е изчезнал...

— Тоест как така изчезнал?! — учуди се Пожидаев.

— Безследно, като дим. Може би вие ще ни кажете нещо ново. Само във вас ни е надеждата — каза Никитин.

Поласканият домакин посегна към бюфета и на масата се появи гарафа водка с портокалови кори и чинийка с домашни пирожки.

— Мога да разкажа, уважаеми. С този чужденец ми се случи много странна история. Заповядайте — каза Пожидаев, като наля водка в чашите.

— Първо историята, Алексей Захарович, а чашата после.

— Е, както искате — не без разочарование продума Пожидаев и заразказва:

— Историята, уважаеми, е наистина странна. Преценете сами: идва при мене чужденецът и казва на свой език: „Моля, веднага такси!" Е, такси, сами разбирате, на всички езици е такси. Аз, разбира се, изкозирувам и казвам „Ол райт!", което

по тяхному значи „веднага". Отивам до хотел „Москва", вземам такси, тръгваме по околен път — тук не можеш да завиеш наляво — през Площада на революцията, по „Театрална" и „Охотна", и навсякъде светофарите дават „свободно". Шофьорът дори ми каза: „Виждаш ли, като че ли заради тебе ни дават зелена улица!" Пристигнахме. Аз, тъй да се каже, му показвам, заповядайте, по тяхному „плиз". Той тръгва към вратата, аз след него. Изведнъж той се обърна рязко, дори ме настъпи по крака, и чувам да ругае по чужденешки. Погледнах през рамото му. Заинтересувах се от какво се изплаши и виждам: черният котарак на главния готвач с вирната опашка, с извит като дъга гръбнак и някак си бавно му пресича пътя пред входа. Веднага съобразих: чужденецът е суеверен. Е, аз тръгнах пред него, отворих вратата, той излезе, качи се и замина. А щом таксито замина, мене така ме напуши смях, че дори и стомахът ме заболя...

— Извинете, Алексей Захарович, защо ви напуши такъв смях? — запита Никитин.

— Че как, уважаеми, преценете сам: чужденецът е суеверен, а номерът на таксито е два пъти по тринадесет. При тръгването на таксито аз видях номера и едва не умрях от смях.

— По този случай — каза Никитин, добивайки добро настроение — да пием, Алексей Захарович, за руския хумор.

Те се чукнаха и пиха.

— Значи, казвате, таксито е ЕЖ 13-13? — уточни Никитин.

— Буквите, уважаеми, не помня, а цифрите са точно 13-13.

— Много ви благодаря, Алексей Захарович. Аз съм ви задължен — каза Никитин и стана.

— Къде бързате, да бяхте поседели да пийнем още по чашка — гостоприемно предложи Пожидаев.

— Не мога, по служба съм — решително отказа Никитин и като се сбогува с Пожидаев, излезе на улицата.

Номерът на колата започва с единица, значи таксито е от първи автомобилен парк. Този парк се намираше тук наблизо, зад Рижката гара.

В автомобилния парк Никитин изясни, че колата ЕЖ 13-13 е от първи парк, трета колона. Шофьорът на колата, Артем Сухов, който нямаше заместник, в това време беше в пътуване.

Като взе за всеки случай домашния адрес на шофьора, Никитин отиде на Рижката гара. Тук, на пиацата, колата ЕЖ 13-13 я нямаше. Той последователно обходи всички пиаци до площад „Маяковски", но безрезултатно. Завиха надясно, минаха по Садовое колцо до площад „Въстание". Тук Никитин видя как мъж с натъпкана чанта седна редом с шофьора в едно такси. Като излезе на улица „Чайковски", таксито зави надясно.

Това беше колата 13-13.

Разделяше ги червената светлина на светофара и Никитин с досада проследи с бръз поглед отдалечаващата се кола. Оставаше една надежда, че таксито ще спре при светофара на Смоленския площад.

Но едва на Зубовския площад той успя да го догони. По-нататък Никитин следваше колата до Серпуховския универмаг. Тук човекът с натъпканата чанта слезе и плати на шофьора. Никитин едва успя да скочи от своята кола и да се прехвърли в таксито.

— Паркът на културата — даде адрес Никитин.

Като стигнаха парка „Горки", той предупреди шофьора:

— Тук ще постоим двадесетина минути, не изключвайте таксиметъра. Ето моето удостоверение, моля ви, другарю Сухов, вижте го.

Шофьорът прочете и върна удостоверението на Никитин. Сърцето му биеше неспокойно — да караш кола не е все едно вода да пиеш, а и с вода понякога се задавяш.

Когато Никитин разказа на шофьора какво го интересува, сърцето на Сухов се успокои. Той запуши, предложи и на Никитин цигара и уклончиво отвърна:

— През тези четири дни аз съм возил сто човека, ако не и повече.

— А помните ли, вас ви нае от пиацата при хотел „Москва" портиерът на „Националъ"? Вие сте му казали: „Виждаш ли, като че ли заради тебе ни дават зелена улица."

— Точно така! От „Националъ" аз возих някакъв гражданин — спомни си шофьорът и дори се зарадва.

— Със светъл балтон и сива шапка — напомни Никитин.

— Точно такъв.

— Вие помните ли къде го откарахте?

— Помня, до Киевската гара.

— Не забелязахте ли къде се насочи той, след като слезе от колата?

— Към гишето на касите за предградието. Много бързаше. Казваше, че закъснява за електрическия влак.

— Как? — учуди се Никитин. — Той говореше на руски?

— Както вие с мен — като се учуди на свой ред, отговори Сухов.

— Благодаря, другарю Сухов, аз имам вашия домашен адрес, вие ще ни трябвате още — каза Никитин, заплати по таксиметъра и се прехвърли в своята кола.

- Нишката се показа!

12

„ОЛИМПИЯ"

Полковник Каширин ставаше рано и рано идваше на работа — беше един от първите; това му стана навик. В ранните сутрешни часове работата спореше, мисълта работеше точно и остро, затова най-трудните въпроси за деня той от вечерта отделяше за сутринта.

Днес полковникът дойде още по-рано, отколкото обикновено, и за свое учудване завари в приемната си Никитин. Той с любопитство погледна майора и разбра, че в този необикновен час тука са го довели въпроси, които изискват неотложно решение.

Те седнаха на дивана. Като видя, че Никитин е обезпокоен от нещо, полковникът умишлено премахна между себе си и майора границата на официалността. Така беше по-добре и разговорът можеше да бъде по-непосредствен и по-прост.

Каширин запуши и като знаеше, че в минути на особена съсредоточеност Никитин обича, както той казваше, да подими, предложи на майора цигара.

Никитин последователно разказа всички събития от миналата вечер. Засега това бяха само факти. Полковникът чакаше обобщение и изводи.

Да говорят могат мнозина, но да слушат умеят

малцина. Полковникът владееше до съвършенство изкуството да слуша. Никитин чувствуваше как всяка негова дума като зърно, паднало на благоприятна почва, израстваше у седящия отсреща в буен кълн, в жива и плодотворна мисъл.

— Задължението на младши съдружник на търговската фирма не изисква от търговеца да знае езика на тази страна, в която отива по работи на фирмата. Изпращането на човек, отлично знаещ езика, преследва някакви други, далечни цели — като развн своята мисъл и я подкрепи с някои съществени доводи, Никитин стигна до редица изводи. — Владеейки до съвършенство руски език, Гонзалес старателно е прикривал това от окръжаващите го хора. Знаенето на езика предполага, че Гонзалес или дълго време по-рано е живял в нашата страна, или е преминал дълга, специална подготовка. Първи извод: Гонзалес е бил изпратен в Съветския съюз с определена оперативна задача.

Като запали нова цигара, Никитин продължи:

— Организирането на многолюдното посрещане, привличането на чуждестранните журналисти и последвалите отгласи във вестниците свидетелствуват, че на най-обикновеното пристигане на представителите на търговските фирми е била дадена предварително обмислена, а не случайна гласност. Още първия ден при пристигането си Гонзалес е взел такси, ходил е някъде и се е върнал късно. На трети, пристигайки на Киевската гара, Гонзалес се е ориентирал добре и е знаел точно разписанието на предградните влакове. Може да се направи извод, че Гонзалес е тръгнал по познат вече маршрут. Обядът с Едмонсон е имал демонстративен характер на единия фланг, докато в същото време решителните действия са се готвели

на другия. Аз съм склонен да мисля, че с Едмонсон се опитват да ни заблудят.

Каширин стана, разходи се из кабинета, спря до прозореца, поглади избръснатата си брада, след това мълчаливо отвори огнеупорната каса и като взе едно тевтерче, прегледа бележките си.

— В твоите изводи, Степан, не всичко е безупречно. Ти се опитваш да подчиниш фактите, които са ти известни, на една предварително измислена версия. Това не е обективно и следователно може да доведе до погрешни доказателства.

— Например?

— Например умишлената гласност на пристигането на Мехия Гонзалес в нашата страна. Ти смяташ, че зад това се крие някаква си провокационна цел. Каква? „Рицарите на плаща и кинжала" избягват сензациите, те предпочитат да останат неизвестни. По този въпрос ти не си твърде убедителен, а по останалите ... Вчера във връзка със събитието в хотела аз поисках сведения за всички произшествия в града и областта през последните три дни. За това време у нас са станали всичко пет произшествия. Аз мисля, че едно от тях ще те заинтересува: намерена е изоставена лека кола без номер, чуждестранна марка „Олимпия". При огледа и между облегалото и възглавницата на предната седалка е намерена цигара марка „Фатум".

— Колата е изоставена на Киевското шосе! — с увереност каза Никитин.

— Дяволска проницателност! Освен цигарата някой е оставил своята фотография с приятелски надпис: „На скъпия Степан за спомен!" — иронично каза Каширин.

— Ценя вашия хумор, Сергей Василевич, но...

— Но колата е изоставена край Ваганковските гробища — прекъсна го Каширин. — Сега „Олимпията" се намира в двора на сто двадесет и четвърти милиционерски участък.

— Разрешете да отида да я видя?

— Заминавай. Можеш да вземеш със себе си капитан Гаев — разреши полковникът.

Докато майор Никитин и капитан Гаев преминаваха през цяла Москва за Краснопресненския район, Никитин със затворени уста, изобразявайки мощен духов инструмент, тананикаше някакъв марш. За щастие това с него се случваше рядко. Музикалният слух на Никитин не бе много тънък, затова капитан Гаев, страстен любител на музиката, му хвърляше умоляващи погледи. Но маршоподобните звуци, които напомняха скърцане на трамвай при завой и грохот на щамповъчна машина, продължиха, докато стигнаха на мястото.

Като огледа бегло колата, намираща се в двора на милицията, Никитин възмутен се отправи към началника на участъка.

— Кой идиот е изтрил цялата кола с бензин? — рязко запита той.

— Този идиот, когото вие навярно търсите! Той не е така глупав, както вие мислите, и не ви е оставил своята „визитна картичка" в колата — отвърна началникът на участъка.

Чувайки в продължение на половин час вече втори път намек за собствената си непредвидливост, Никитин не издържа и се засмя. Началникът на участъка с недоумение втренчи поглед в него, след това огледа своя мундир, като предполагаше, че може би той е причина за смеха на майора. Но мундирът бе в ред. Тогава началникът на участъка, като не разбра причината за смеха на Никитин, с недоволен тон каза:

— Какво смешно има тук?

В действителност нямаше нищо смешно. Сега Никитин изпитваше същото радостно възбуждение, което изпитва ловецът, когато върви по следите на опитен и опасен звяр. Беше му весело. Нямаше намерение да влиза в подробности, затова след като благодари на началника на участъка, той се извини за безпокойството и тръгна към колата, където го чакаше капитан Гаев.

— Карай за Ваганковските гробища, по Звенигородското шосе — каза той на шофьора, облегна се на гърба на седалката и запита Гаев:

— Какво е вашето мнение като специалист?

— Колата е интересна. Фаровете са изхабени, веригите на задните колела образуват своеобразен отпечатък. Гарнитурата на картера на мотора пропуска масло, затова при продължително стоене на колата трябва да има маслени петна — отвърна Гаев.

Постовият милиционер на Звенигородското шосе им показа мястото, където беше намерена колата. Тук действително имаше маслени петна. Ако се съди по следите, би могло да се предположи, че „Олимпията" се е появила откъм околовръстния път. Като извади предвидливо взетия план на града, Никитин се убеди в правотата на своите предположения: неизвестният шофьор на „Олимпията", стремейки се да заличи следите си, е прехвърлил колата от Киевското шосе на Звенигородското и я е оставил тук, тъй като се е свършило горивото.

Задачата се натрапваше сама: трябваше да се повтори маршрутът на „Олимпията", но в обратна посока.

Те седнаха в колата и по Звенигородското шосе се насочиха към околовръстния път.

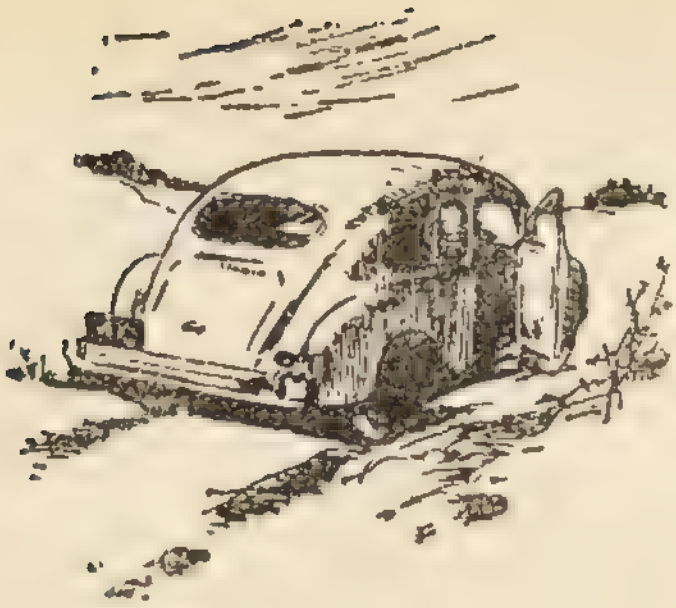

Преминаха Западната железопътна линия, след това глухите запасни линии, завиха по „Втора магистрална", тясна и неравна улица, и ориентирайки се по величествения силует на университета, излязоха на Пе́та Шелепиха.

Тук като непреодолима преграда се изпречи Москва-река. Мостове нямаше, а стръмните брегове и речните станции изключваха всяка възможност да се доберат по леда до противоположната страна.

По този път шофьорът не е могъл да прекара „Олимпията" по направление на Ваганковските гробища.

Завиха обратно. Стигнаха до рампата и свърнаха надясно. По „Четвърта магистрална", като мина покрай втори камионен парк, „Победата" излезе на Хорошевското шосе.

Изминали няколко километра, те спряха: надясно широкото шосе водеше към Серебряний бор, малко вляво — някъде налолу, към брега на реката. Никитин посочи наляво. Колата свърна по лошия разбит път и след няколко минути се озоваха при брода на реката. На противоположния бряг се бе простряло нашироко малкото село Татарово.

Шофьорът нерешително дръпна ръчната спирачка, но като видя, че срещу тях от противоположния бряг уверено тръгна по леда саморазтоварващ се камион ЗИС, натоварен с тухли, подкара колата към Татарово.

От лявата страна на отсрещния бряг Никитин забеляза следи от колела с познатия вече отпечатък на вериги. Като спря колата, заедно с Гаев той се върна назад към следите. Можеше да се предполага, че тук, около брода, се натрупват много камиони. Шофьорът, бързайки да се добере до другия бряг, е заобиколил отстрана задръстването и по-долу е излязъл на пътя.

Никитин и Гаев тръгнаха надолу по следите и се убедиха, че предположението е вярно.

Постовият милиционер, намерил колата около Ваганковските гробища към шест часа сутринта. Предния ден, от единадесет часа вечерта до четири часа сутринта, валя сняг, значи „Олимпията" е минала оттук след снеговалежа между четири и шест часа сутринта.

Като се върнаха при своята кола, те разгърнаха картата. По-нататъшният маршрут на „Олимпията" в обратно направление им се представяше така: от Татарово колата достига по Рубльовското шосе до Кунцево, след това по Аминиевското до Киевското шосе. Някъде в района между Киевското шосе и железопътната линия Москва — Киев шофьорът на „Олимпията" се е срещнал с Мехия Гонзалес. Това предположение ставаше увереност.

— Знаете ли, капитане, аз мисля, че ние трябва да се върнем обратно в града. „Олимпията" е захвърлена до Ваганковските гробища между четири и шест часа

сутринта. Ние трябва преди всичко да изясним, кога след четиридневно отсъствие се е явил в хотела Уйлям Едмонсон?

— Но нали вие, Степан Фьодорович, сте склонен да считате, че Уйлям Едмонсон не е участник в тази работа — напомни Гаев.

— Това ми чувство е подсъзнателно, а фактите казват друго. Да тръгваме. Да изясним този въпрос и да се посъветваме с полковника — каза Никитин. — А утре сутринта ще видим какво става по междуселските пътища, които водят встрани от Киевското шосе.

— Защо смятате, че следите трябва да се търсят по междуселските пътища? — с интерес попита Гаев.

— По три причини — замислено отговори Никитин. — Първо, на тях им е трябвала кола, значи срещата им е станала някъде далеч от железопътната линия. Колата е улика; да заличиш тази улика е трудно и въпреки това те са използували кола. Този риск е бил предизвикан от остра необходимост. Втора причина: колата е в лошо състояние и без номер. На главните пътища служителите на ОРУД (КАТ) биха могли да спрат „Олимпията" и да проверят документите, а това не е влизало в плановете на шофьора. Дори като е прехвърлял колата си от Киевското за Звенигородското шосе, шофьорът, както виждаш, не се е възползувал от най-добрия и най-краткия маршрут през центъра, а е прекарал колата по трудния околен път. И накрая, трета причина — веригите на задните колела. Пътуването по лошите междуселски пътища е принудило водача да сложи вериги независимо от това, че веригите на колелата подчертават следите на колата.

— Разбирам това, но едно остава неясно: как опитният и изглежда неглупав враг след старателно унищожаване на всички следи е оставил такава съществена улика като цигарата „Фатум"? — попита Гаев.

— Аз ти повтарям това, което много пъти ми е говорил полковникът: „Ако врагът никога не грешеше, то той би бил неуловим." Цигарата се е изтърсила от джоба му и пропадайки между седалката и облегалото, е прилепнала отдолу към дървената рамка на седалката — обясни Никитин.

Те се върнаха, отново повториха целия маршрут на „Олимпията", но вече в това направление, по което тя е минала рано сутринта, и след половин час седяха в една свободна стая на хотел „Метропол", където ги прие дежурният администратор.

По въпроса, който интересуваше Никитин, администраторът съобщи:

— Уйлям Едмонсон след четиридневно отсъствие се яви вчера в седем часа и петнадесет минути сутринта и поиска ключа на своята стая. Едмонсон имаше вид на уморен човек, пътувал дълго време. Журналистът се качи в стаята си, а след известно време позвъни и помоли чистачката да отнесе палтото му за почистване. Видях, че балтонът му силно миришеше на бензин. Мисля, че Едмонсон се е опитвал да почисти мазно петно с бензин.

— Кажете, защо така точно определяте времето на пристигането на Едмонсон? — попита Никитин.

— Защото, като подписвах разписката на една телеграма, аз погледнах часовника и поставих часа тъкмо тогава, когато Едмонсон се обърна към мене за ключа от стаята си.

Тук човек можеше да се позамисли: Едмонсон е единственият човек, с когото Гонзалес е общувал

в Москва. В деня на изчезването на търговеца е изчезнал и Уйлям Едмонсон. Цигари „Фатум" пуши Едмонсон и също такава марка цигара е намерена в „Олимпията". Накрая шофьорът е захвърлил колата до гробищата между четири и шест часа сутринта. А Едмонсон се завръща в хотела в седем часа сутринта с маслено петно и със следи от бензин по балтона.

Уликите бяха явно против Уйлям Едмонсон.

13

СЪНЯТ

Беше късна вечер. Тук, на деветнадесетия етаж, не достигаше шумът на града. Осезаемата сякаш тишина на тази вечер даваше пълен простор на мислите. Андрей Дмитриевич работеше в стаята си. В къщи през свободното си време той пишеше книга за руските майстори на оръжието, предназначена за юноши. Чу се телефонен звън. Крилов взе слушалката и като позна гласа на приятелката на дъщеря си, Люба Гаранина, се учуди. Точно пред него на листче от календар бе написано:

„*Татко,*

Аз съм в консерваторията на симфоничен концерт. Моля ти се, вечеряй сам. Всичко е приготвено.

Маша"

Андрей Дмитриевич беше напълно уверен, че дъщеря му е отишла на концерт заедно с Люба.

— Да, Любаша, слушам — отговори той, без да скрива учудването си.

— Моята красавичка в къщи ли е? — попита девойката.

— Не, Любаша, твоята „красавичка" не е в къщи, тя е на концерт в консерваторията.

— А вие, Андрей Дмитриевич, зает ли сте? Мога ли да се изкача при вас? Много е нужно. Аз говоря отдолу, от вестибюла.

Жалко за тази вечер, работата вървеше отлично! Като помълча малко, Крилов отговори:

— Добре, Люба, качвай се — и постави слушалката. Той едва успя да събере листовете от ръкописа, когато на входната врата се позвъни.

Като пусна Люба да влезе и й помогна да съблече шубата си, Крилов попита:

— Защо ти, Люба, наричаш дъщеря ми „красавичка"? По моему това звучи лошо, бих казал иронично.

— За душевната й красота, Андрей Дмитриевич — отговори девойката и се изчерви.

— Душевната красота на човека, Люба, е в скромността. Тя не се нуждае от етикет. „Красавичка" — още един път повтори той и се усмихна. — Също като име на крава или коза.

— Добре, Андрей Дмитриевич, друг път няма — каза Люба и се изчерви още повече.

— Влизай и сядай — каза Крилов, като покани девойката в кабинета си, и добави: — Да стопля ли чай? Нали идваш от студа?

— Не, благодаря. Дошла съм по работа.

— Чаша чай не ще попречи на работата, но както искаш.

Настъпи мъчителна, неловка пауза. Люба дълго глади с пръсти ръчката на креслото, със свити вежди и така съсредоточено, като че ли бе дошла само за това. После събра сили и каза:

— Аз дойдох при вас, Андрей Дмитриевич, относно Маша...

Сърцето на Крилов безпокойно трепна, но като не изладе с нищо вълнението си, той попита:

— Лошо взема изпитите ли?

— Не, тя ги взема най-добре от всички! Аз бях при секретаря на комитета на комсомола, посъветвах се и той ми поръча да поприказвам с вас. Машенка се е влюбила — изведнъж неочаквано каза тя. — Вие знаете, Андрей Дмитриевич, каква е тя — ако по нещо е увлечена, то цяла е там, напълно, без остатък, като смахната.

Чувствувайки в думите на девойката нещо лошо, той каза, без да бърза:

— Не виждам нищо лошо в това. Такова време не ще избегнеш и ти. Любовта никога не е унижавала човека, тя го е подтиквала към велики дела, към подвизи.

— Да, но Маша се е влюбила в чужденец...

„Ето в какво е работата" — помисли Крилов и се обезпокои още повече.

Люба разказа как Машенка се запознала с Роглс в Болшой театър, как растяло и се разширявало чувството на девойката, колко чести били техните срещи.

— Разбирате ли — говореше тя, — може би в това няма нищо лошо, той е честен, добър човек. Трябва да притежаваш голяма смелост, за да напишеш като него истината. За него ето и нашите вестници писаха: „Прогресивният журналист Патрик Роглс пред съда на реакцията". Ето изрезка от вестника — аз съм я запазила за вас, — а ето и неговата книга „Предатели на нацията" — девойката извади от чантичката си статията и книгата и ги постави на масата. — Разбирате ли, от него дори и майка му се отказала. Там, в родината му, го наричат „Червения Роглс".

— Да, разбира се... Навсякъде има добри, честни хора... Дори те са много, тези хора са повече, отколкото лошите... Но... — Крилов гледаше известно време, без да чете, изрезката от вестника и барабанеше с пръсти по масата. След това въздъхна тежко, усмихна се и се опита дори да се пошегува:

— „Що за неприятност, създателю,
да си баща на възрастно дете!“

Днеска тя е в консерваторията с него, как го казваха — Крилов приближи към себе си книгата и прочете: — Патрик Роглс?

— Да. Те се срещат почти всеки ден.

— Ето... Красив младеж... — неопределено каза Крилов, помълча и добави:

— Да беше жива майка й, тя би се посъветвала с нея.

— Тя и на мене нищо не би казала, но аз знаех за това познанство и я попитах сама.

— Какво казва секретарят на комитета на комсомола?

— Разбирате ли, Андрей Дмитриевич, Рябинкин е добър младеж, но... обича да разпределя всичко по папки, а излиза, че за този случай папка няма...

— Значи любовта към чужденец не се побира в папка, така ли? — добави Крилов.

— Именно така. Той казва: „Ти, Люба, поговори с баща й, той е член на партията, академик, а аз ще се посъветвам със секретаря на районния комитет.“

— Аз помня лошо думите на поета, но смисъла на тези редове помня добре: „Горещото сърце не трябва да се настъпва с ботуши!“ Ти, Люба, предай на Рябинкин, че тука са нужни ласкави ръце.

Маша има силен, страстен характер. И майка ѝ беше такава. В четиридесет и втора година аз бях на фронта, Маша тогава беше на осем години. Варя, моята жена, свърши курсовете за медицински сестри, заведе дъщерята при майка си в Тула и отиде на фронта. Тя каза просто и ясно: „Това е мой дълг". Ето, ти казваш, че от Роглс се е отрекла майка му, в родината му го чака съд и може би затвор. Да изминеш с любимия си път на борба и лишения в името на правдата е близко до подвиг. Трябва, Люба, тя да бъде разбрана и поддържана, ако той е честен човек. С една дума, ще помисля, аз ще поговоря с нея. Благодаря ти, че дойде при мен — Крилов стана и протегна на девойката ръка.

Разбрала, че Андрей Дмитриевич иска да остане сам, Люба се сбогува и си отиде.

Дълго Крилов ходи из стаята. Под неговите тежки стъпки паркетът скърцаше, а голямата сянка се мяташе след него по стените. Два пъти той се доближаваше до телефона, нерешително вземаше слушалката и като размисляше, слагаше я обратно. Накрая се реши и набра номера:

— Здравей, Анастасия Григориевна! Можеш ли да дойдеш при мен?

Като почувствува в гласа на Крилов тревожни ноти, Шубина попита:

— Какво те е сполетяло?

— По телефона не може да се каже всичко. Петдесет и пети автобус спира до самия дом. Аз ще те чакам.

— Добре.

Шубина живееше близко, на Солянка. След половин час асансьорът я качваше на деветнадесетия етаж. На вратичката пламваха и мигновено гаснеха номерата на етажите.

Двойните автоматични врати на асансьора се отваряха почти безшумно, обаче напрегнатият слух на Крилов улови познатия звук на затворилите се врата и излезе да посрещне Шубина в хола.

— Какво се е случило? — разтревожено попита тя, като влизаше в кабинета.

— Ти, майко, седни, ще имаме дълъг разговор — каза Крилов и приближи креслото си към Шубина.

Разговорът действително се оказа продължителен. Какво знаеха те за Роглс? На тях им бяха известни само оскъдните сведения, които можеха да се почерпят от съобщението във вестника. Честен човек ли е, или авантюрист? Къде ще заведе със себе си обикновената руска девойка? Машенка не беше красива. За да я залюби, той наистина е разбрал цялото богатство на нейната душа, цялата целенасоченост и чистота на нейната страстна и силна натура. Или Маша го интересуваше като дъщеря на голям учен, към трудовете на когото в чужбина винаги проявяваха подозрителен интерес? Как се е създало и оформило съзнанието на Роглс? Какво е предшествувало неговата смела статия с правдиви думи на страниците на марсонвилския печат. Какво е това, храброст ли е, или подлост? Честност или авантюризъм?

Като изслуша Крилов, Анастасия Григориевна тежко въздъхна, помисли, изведнъж тупна с длан по масата, сякаш разсичаше гордиев възел, и каза:

— Ако търсиш истината, Андрей Дмитриевич, заповядай. За това, че си узнал за всичко не от родната си дъщеря, а от Люба — си виновен сам! Ти страдаш от самолюбие. Ти забеляза ли, че с дъщеря ти нещо не е в ред? Забеляза! „Сърцето с ботуш не трябва да се настъпва!" — казваш, с ботуши не трябва, но изобщо трябва, и още как! Тя

не е малка, разбира къде ще я закара тая любов и въпреки това обича. Аз за тая, името за тая нейна любов започнах да я уважавам повече. Тя има силен характер. Ти мислиш, че се е съблазнила от неговата красота?

Шубина взе от масата книгата на Роглс, разглежда известно време неговия портрет на корицата, след това решително каза:

— Не, Андрей Дмитриевич, „За мъките му го обикна тя". Така, струва ми се, е казано у Шекспир.

*

* *

Машенка се върна в къщи след дванадесет часа през нощта. Като чу гласове през вратата на бащиния си кабинет, стараейки се да не шуми, тя влезе в своята стая, съблече се, без да пали лампата, и легна в кревата.

Концертът свърши в единадесет часа. От улица „Херцен" те тръгнаха пеш и повече от час мълчаливо се разхождаха по крайбрежната улица. Концертът, особено неговата заключителна част — Петата симфония, — направи и на двамата такова впечатление, че не им се искаше да говорят. Струваше им се, че всичко е казано и че по-хубаво, посилно не би могло да се каже. Съдбата властно чукаше на прага на нейния живот.

Машенка дълго лежа с отворени очи, слушайки глухия глас на баща си през стената. Незабелязано, крадешком към нея се приближаваше сънят...

Ниският, гръден глас на баща ѝ се превръща в шум на литаври. Тревожните звуци на литаврите все повече нарастват, предупреждавайки за надигаща се опасност, за ударите на непредотвратима, страшна съдба. Тя и Патрик бавно слизат по пъ-

течка на брега на Марсонвил. Вляво от тях са бронзовите Марс и Меркурий, такива, каквито ги описва Патрик в своите ярки разкази за родината.

Пусто и безлюдно е пристанището. Само полицейски кордони с белезници в ръце, а зад тях — мълчаливите и уродливи грамади на Марсонвил.

Тревожно, като глухи удари на кръвта в слепоочието, звучат литаврите. Но ето цигулки, отначало едва се чуват, след това все по-силно и ясно пронизват звуците на литаврите... Патрик седи на масата до нея. Техните ръце са в стоманени белезници. Ослепителни прожектори са насочени в техните очи... Из тъмнината те чуват сух глас, приличащ на скърцащо от вятъра дърво: „Кажете, че това не е истина!" Прожекторите се приближават, Машенка чувствува тяхната изгаряща жар... Все по-вълнуващо и тревожно цигулките пронизват боботенето на литаврите, в техните звуци все по-ясно се чува радостта от победата... И отново темата за съдбата тревожно звучи в оркестъра, и отново те са в стаята и сивият квадрат на прозореца е препречен с тежка решетка. Оковани заедно с една верига, те стоят дълго, може би няколко дни, краката им са отекли и тежка дрямка притваря клепачите им, сякаш налети с олово... Пред тях в кресло седи пълен човек без сако, по тиранти, той шумно налива сода от сифона в чаша и пие... Ах, как им се иска да пият!... Още повече — да паднат на колене на пода и да спят, да спят... — „Стенд ъп![1]" — глухо, сам изморен до смърт от това мъчение, казва човекът в креслото. Машенка не ще падне на колене! „Русите никога и пред никого не са падали на колене!" — мисли девойката и незабелязано стиска ръката на Патрик.

[1] Станете (англ.)

Дрънкат техните вериги с глухия звън на мед... в медните инструменти тя чувствува сила и мъжество. И ето, подета от целия оркестър, героично и тържествено звучи темата на победата...

Машенка се събужда. Околната тишина поразява девойката, след това тя чува как в стаята на баща ѝ провлечено и тъжно бие часовникът. Три часът през нощта. Тихо е. Рядко поскърцва паркетът. Машенка затваря очи и заспива отново.

14

АГЕНТ „777"

Закръглените, меки очертания на Уралските планини, незабелязано преминаващи в равнина, кристалната гладка повърхност на планинското езеро и вековните борови гори станаха причина тук да се построят жилища за инженеро-техническия персонал на завода. Селището нарекоха Заозерни. Неговите малки едноетажни къщички, покрити с плочи, са се проточили в дълга лента между брега на езерото и асфалтираното шосе, което свързва селището със завода.

И колкото и да изглежда странно, именно тук, в Заозерни, разположено далеко от завода и града, след допълнителните указания на полковник Каширин успяха да засекат станцията, която предаваше шифрованите сведения, записани от Жбанков.

Делото „Неизвестният предавател 777" бе възложено на капитан Ржанов. Като получи данните от засичането, пред Ржанов се изпречи сложната необходимост да определи в коя от сто и осемнадесетте къщи на селището Заозерни се намира кореспондентът на Ебергард Ценсер.

При радиоприемане и при предаване на тайни сведения в Берлин „777" не можеше да използува стайна антена. За предавател на къси вълни бе необходима външна антена, а за да се оправдае наличието на такава антена, агентът трябваше да има радиоапарат — размисли Ржанов и се отправи към пощата на селището, където се регистрираха радиоапаратите.

В Заозерни имаше петдесет и девет предимно първокласни радиоапарата и сто и четири радиоговорителя със свой радиовъзел, който се намираше в една от стаите на селсъвета.

Радистът на транслационния възел — Вася Фигарин, млад момък, завършил едва миналата есен техникума, секретар на заозерненския комсомолски комитет — не беше подозрителен. Ржанов искаше да зачеркне името му от списъка, след това, като помисли, постави срещу името му отметка и се отправи към селсъвета, още повече че както той, така и всички административни учреждения на Заозерни бяха в едно двуетажно здание.

Василий Фигарин, седнал на въртяща се табуретка до намотаващата машина, пренавиваше изгорял трансформатор и слушаше предаването. Беше тъкмо часът за приемане и предаване.

Като поговори с радиста, Ржанов се заинтересува няма ли в селището радиолюбители на къси вълни, способни да вземат участие в състезанието на радистите-оператори, което се организира от радиоклуба.

Василий отметна на тила си наушниците, от което перчемът на червеникавите му коси смешно се повдигна нагоре, погледна внимателно Ржанов, усмихна се и каза:

— Аз познавам това селище както петте си пръста. Тук не само радиолюбители, но и истински

радиослушатели няма. Изгори предпазител на радиото, викат Фигарин, шнур се измъкне от щепсела, пак викат Фигарин! Мен така ме и наричат — „Фигаро!", „Фигаро — тук, Фигаро — там!"

Разговорът с „Фигаро" не даде желаните резултати, но наведе Ржанов на вярната мисъл: под предлог, че проверява радиотранслационната мрежа, той реши да посети всяка къща на Заозерни и да се запознае с неговите жители. Като получи за това необходимите пълномощия от дирекцията на областната радиослужба, Ржанов още на следващия ден пак се яви при Фигарин, а вечерта, по времето, когато почти всички жители на селището се връщат от завода в къщи, той заедно с „Фигаро" вече чукаше на вратата на първата къща.

„Техническият преглед" на радиотранслационната мрежа привършваше и изглеждаше безрезултатен, когато в къщата на Теплов, инженер на една от смените в завода, една съществена подробност привлече вниманието на Ржанов. В съобщението на полковник Каширин за данните от радиозасичането направо се сочеше едно томче на Маяковски като ключ на шифрованата таблица, с която се е ползувал агент „777". И ето тук, на писмената маса, сред многото техническа литература Ржанов видя пети том от събраните съчинения на Владимир Маяковски, издание четиридесета година.

Специалистът по горещa обработка на метала, Александър Вениаминович Теплов, сам заемаше цялата къща от две стаи и кухня. Той живееше тук, в Заозерни, от около десет години, а обстановката в квартирата му бе неуютна, случайна и създаваше впечатление, че нейният домакин се е настанил тук за кратко време. В квартирата на Теплов нямаше радиоапарат, а повреденият говорител „Рекорд" стоеше на пода в ъгъла на стаята.

Теплов прие Фи_арин и Ржанов вежливо, но хладно. Той бързаше за вечерната смяна и се отказа от поправката на говорителя, като заяви:

— Знаете ли, другари, така се измаряш от грохота на прокатните машини в завода, че поне в къщи ти се иска тишина и спокойствие. Аз получавам няколко вестника и мога да мина без радио.

Действително в квартирата имаше много вестници. Завързани на връзки, те лежаха върху библиотеката с техническа литература. Разбира се, на покрива на къщата му антена нямаше.

По-нататъшният оглед на къщите в Заозерни не даде никакви резултати.

Сутринта Ржанов се отправи в специалната служба на завода и като изиска от отдел „Кадри" личните дела на инженеро-техническия персонал от цеха за термична обработка на метала, се задълбочи в изучаване делото на А. В. Теплов.

Личното дело на инженера не предизвика никакви подозрения — Теплов Александър Вениаминович се е родил през 1908 година в град Екатеринослав. През тридесет и четвърта година е завършил технологическия факултет на Днепропетровския металургически институт. До юли четиридесет и първа година е работил в металургическия завод „Г. И. Петровски". През юли четиридесет и първа година във връзка с приближаването на линията на фронта по указание от Москва Теплов е бил предаден на разпореждане на отдел „Кадри" при министерството, а от февруари четиридесет и втора година работи тук, в Уралския завод.

Когато изучаваше старателно документите на Теплов, особено трудовата му книжка, Ржанов обърна внимание на това, че в графите, където се означаваше фамилията, собственото и бащиното

име на Теплов, хартията изглеждаше малко потъмна и под реда имаше едва забележима следа.

Като взе от личното дело на Теплов предизвикалата подозрение трудова книжка, Ржанов реши да я подложи на специална експертиза. Разбира се, би могъл да защита и Днепропетровския завод „Г. И. Петровски", но за това се изискваше много време. При това едва ли в периода на ожесточените боеве от четиридесет и първа година заводът е имал възможност да пренесе от обсадения град своята архива.

Снимката от трудовата книжка на Теплов, направена с помощта на инфрачервени лъчи, потвърди подозренията на Ржанов. Вписаното в трудовата книжка с мастило, съдържащо желязна сол, беше непрозрачно и на снимката изпъкна ясно. Там, където бе вписана фамилията, се виждаше ясно забележимо петно — по заключение на експерта остатък от старо подправено мастило. Написаната фамилия на Теплов не бе излязла върху снимката, тъй като под въздействието на инфрачервените лъчи мастилото от органико-синтетически бои се оказа съвсем прозрачно. Беше ясно, че предишната фамилия на притежателя на трудовата книжка е била изтрита и вместо нея е била написана фамилията на Теплов.

Възползувайки се от това, че инженерът беше тази седмица нощна смяна, Ржанов със своя помощник в присъствието на председателя на селсъвета направи старателен обиск в къщата на Теплов.

Томчето на Маяковски бе единствената поетична книга сред двайсетината стари преводни романи — изглежда Теплов не обичаше поезията, а още по-малко съветските поети. В книгата на Маяковски нямаше никакви отметки, но по нейните про-

търкани страници бе ясно, че тя бе четена неведнъж.

След неколкочасов щателен, но безполезен обиск Ржанов откри дълбоко в пещта на печката примка от тънък стоманен кабел. Ржанов дръпна примката, но кабелът не мръдна. Когато Ржанов направи опит да изтегли едната страна на примката, кабелът се поддаде и той чу равномерен звук, приличащ на скърцане на скрипец от кладенец. След известно време кабелът престана да се поддава на неговите усилия. Тогава, за да провери своето предположение, Ржанов потегли примката от другата страна, кабелът отново се поддаде и придружен от същото скърцане, зае първоначалното си положение.

— Кажете — попита Ржанов, — инженер Теплов не ви ли се е оплаквал от печката си?

— Оплакваше се — учудвайки се, отговори председателят на селсъвета. — Още през миналата година Теплов подаде заявление, че печката пуши, и молеше да му изпратим майстор да я иззида отново. Ние му пратихме материал, но той не дочака майстора и презида печката си сам.

— Изглежда, че и снега от покрива Теплов сваля сам?

— Да, той казва, че това е добра гимнастика — все по-учудено отговори председателят.

— Моля ви, излезте навън и наблюдавайте комина — каза Ржанов и като хвана отново кабела, го дръпна към себе си.

Поразен от това, което видя, председателят на селсъвета се върна в стаята. От комина на четириметрова височина се издигна металическа мачта на рамъчна антена.

Къде пък можеше да бъде приемо-предавателната апаратура?

Домът беше скелетно иззидан, измазан от двете страни. Следователно проводниците на антената и земята минаваха някъде под мазилката.

Под тапетите на стената до самата печка Ржанов напипа върху мазилката гранавина от два-три сантиметра. Тази ивица вървеше успоредно с пода, ту изпъквайки, ту вдълбавайки се в стената, от печката до аптечката.

— След ремонта на печката Теплов очевидно е ремонтирал и тапетите в тази стая? — попита Ржанов.

— Да, той каза, че когато президвал печката, изцапал стените. Тук по-рано имаше туткалена боя.

Ржанов още веднъж отвори аптечката. Той и по-рано няколко пъти се заглеждаше в нея, но аптечката не будеше никакви подозрения. Сега беше ясно, че апаратурата трябва да се търси тук. Антенният кабел водеше от печката към аптечката. Ржанов дръпна полицата с лекарствата. Цялата вътрешна част на аптечката леко се поддаде напред, излезе от улея и в недълбоката ниша той видя комплектна радиоапаратура.

В шест часа сутринта заводският автобус откарваше нощната смяна в Заозерни. Теплов скочи в движение близо до своя дом, влезе в двора, хлопна грижливо портичката

и като осветяваше пътя си с джобно фенерче, тръгна към къщи по тясната, на места изметена от снежната буря пътечка. В негово отсъствие тук никой не е идвал — за това свидетелствуваха стъпалата на външния вход, равномерно посипани от снега.

Теплов извади ключа, отвори вратата. В преддверието старателно изтри краката си в изтривалката, влезе в стаята, запали лампата. Трима души се изправиха насреща му. Когато Теплов се опита да избяга на двора и бързо се върна назад, от тъмното преддверие на прага стъпи със зареден автомат четвърти човек. Съпротивата бе безполезна.

15

СЪДБАТА ЧУКА

Машенка се събуди по-късно, отколкото обикновено. Тя отвори очи със съзнанието, че днес е един от най-забележителните дни в живота ѝ.

Девойката разбираше, че като свързваше бъдещето си със съдбата на Патрик, тя избира тежък път. Още не знаеше откъде да чака бедата, но тя чувствуваше, че бедата се надига и на разкрилия се пред нея хоризонт се събират сграшни, черни буреносни облаци.

„Така съдбата чука на вратата" — спомни си тя думите на Бетовен и като първи гръмотевични тътнежи отново чу тази тема в музиката. Четиризвучната фраза на симфонията, тревожна и вълнуваща, неотстъпно я преследваше, тя се преплиташе с нейното бъдеще, тя я виждаше в съня си, редувайки се ту с мъчения в затвора на Марсонвил, ту с тържествено шествие по чужди градове.

До срещата ѝ с Патрик оставаше малко време. Девойката отхвърли одеялото, седна на кревата и видя изправена до будилника бележка от баща си:

— „*Машенка! Моля довечера да бъдеш вкъщи. Трябваш ми.*

Баща ти.“

Бележката събуди у нея тревожно чувство — не е ли научил баща ѝ за Патрик? Ами ако му е казала Люба? Вчера през деня, когато те разговаряха на тази тема, Люба я предупреди, че ще разкаже всичко на Андрей Дмитриевич, ако Машенка сама не направи това.

По нощница, нахлузвайки само домашните чехли, Маша забърза към кабинета на баща си. Тя взе слушалката от телефона и набра номера на Гаранина.

— Люба, ти ли си? Здравей! Ти да не си говорила вчера с баща ми? — рязко попита Маша и като чу утвърдителен отговор, сложи слушалката.

Часовникът в ъгъла на стаята издаде такъв звук, като че ли набираше със старческите си гърди въздух, за да изкашля времето, след това удари половина. До срещата с Патрик оставаха тридесет минути. Маша понечи да тръгне към вратата, след това нерешително се спря на прага, помисли и се върна назад.

Тя се срамуваше от своята постъпка. Разговорът на Люба с баща ѝ е бил предизвикан от чувство на тревога за нейната съдба. Как не можа тя да разбере това веднага?

Маша набра номера на телефона и като чу гласа на приятелката си, каза:

— Любушка, прости ми. Аз от сутринта нервнича. Искаше ми се да говоря с баща си тогава, когато за самата мене всичко стане ясно.

— Ти искаше да поставиш баща си пред свършен факт?! — учуди се Люба.

Маша почувствува как пламнаха бузите ѝ — дружбата с баща ѝ бе добра и задушевна.

— Ти не ме разбра правилно. Баща ми би ме попитал какво мисля да правя, а аз... С една дума, за мене още не всичко е ясно, аз едва днес ще зная... Прости ми Люба, бързам. Довечера ще ти позвъня — неочаквано завърши тя и като чу откъслечни звукове, с облекчение въздъхна. Люба беше сложила слушалката.

Тя бавно тръгна да излезе из стаята, но отново се спря до прага. Да звъни трети път беше най-малкото глупаво.

Като постави чайника на тих огън, Маша се изми, след това, обличайки се, особено старателно среса косите си и изпи в кухнята чаша чай. Колкото повече стрелката приближаваше единадесет, толкова вълнението по-силно и по-силно обхващаше девойката — тя даже не изми чашата и облякла вече шубата, набързо застла кревата.

Около Устинския мост, където трябваше да я чака, Патрик го нямаше, но когато се приближи, забеляза го в колата. Той отвори вратичката и като я хвана за ръката, привлече я към себе си.

Денят обещаваше да бъде ясен. На небето нямаше нито едно облаче. Топло бе и от покривите като през пролетта се стичаха капчици. Ято белоснежни гълъби, изхвръкнали от гълъбарника, известно време летяха пред тяхната кола като предвестници на мира и щастието. Падналият вчера сняг още лежеше по парапета на крайбрежната улица и като блестеше на слънцето, се преливаше във весели елмазени пламъчета.

Патрик прегърна девойката и тя доверчиво се притисна към него, но като се видя насреща в огледалото, отмести се, показвайки с очи шофьора. Те пътуваха мълчаливо, имаха още много време, цял ден. Когато излязоха на шосето, все повече набирайки скорост, колата бързо остави след себе си града. След едночасово бързо, задъхващо пътуване Патрик спря колата и плати на шофьора. Те тръгнаха пеш!

През зимата Роглс наемаше вила. Тук той се пързаляше със ски и ползувайки се от уединението и тишината, пишеше своите очерци. Вилата беше разположена в стара смесена гора на три километра от шосето.

Лек вятрец на вълни вдигаше ситен снежен прах. Роглс и Машенка вървяха хванати за ръце. Машенка чувствуваше как все повече нарастващото вълнение заставяше нейното сърце да бие по-силно. Днес бе обикновен делничен ден, но празнично чувство я обхвана от сутринта и не я напускаше нито за минута.

Горската пътечка незабелязано ги изведе на широка просека. Тука лъхаше на живот и по новите, още не успели да посивеят борови стълбове бягаха равните линии на жиците.

— Ето, Машенка, моята къщичка! — каза Патрик. Той дръпна връвчицата, повдигна дървеното мандало, отвори портичката и покани девойката да влезе.

Когато със сух звук мандалото хлопна след тях, Машенка трепна и за миг я докосна чувство на страх. Но като вървеше по разчистената тясна пътечка към къщичката, която весело блестеше на слънцето с прозорците си, тя вече забрави за това предупреждаващо усещане.

В стаята беше топло. До голяма облицована печка стояха две плетени кресла с пъстри възглавници и масичка с прибори за двама души. Тука имаше ябълково вино — любимо питие на Маша, — коняк за Патрик и лека закуска.

Машенка влезе в стаята и се огледа. В краката ѝ послушно падна ярък слънчев лъч. „Това е добро предсказание" — помисли тя и свали шубата си.

Патрик покани девойката да седне в креслото, грижливо покри краката ѝ с пъстър шотландски шал и наля в чашите коняк.

— Това за мене ли е? — учуди се девойката.

— Само една-единствена. Днес, в този необикновен за нас ден, ние с тебе, Машенка, не може да пием вино — настояваше Роглс.

— Пат, не би ми се искало ни най-малко да бъда пияна, дори толкова... — Машенка показа съвсем малка частица от кутрето си и добави: — Иска ми се да ти бъда равностойна. Само с голямо усилие на волята аз мога да се издигна и да застана редом с теб. Днес аз говоря възвишено, като в стихове. Ето какво може да направи голямото чувство с малкия човек.

Тържествеността на тона се подчертаваше от нейната рокля. Машенка беше облечена също както в деня на тяхното запознаване в Болшой театър Красивата, първа в живота ѝ напълно по женски кокетна рокля можеше да бъде в тази обстановка или неуместно смешна, или особено забележителна.

— Добре, Машенка, ние с теб ще пием вино — шампанското на бедните — усмихнат се съгласи Роглс. — Но защо ти наричаш себе си „малък човек"?

— Значението на човека се определя от това, какво е извършил...

— Ти си едва пред прага на живота...

— Все едно. За какво се готвя? Ето, аз мечтаех да стана литературен преводач, а сега? Какво място ще заема в твоя живот?

— Ако ти задаваш сериозно този въпрос, аз ще отговоря: страхувам се, че нито увеселителна моторна лодка, нито спортен автомобил, нито вила на брега на Атлантика бих могъл да ти дам, моя скъпа Мери...

Той за пръв път я нарече така и Машенка почувствува, че между нея и нейния дом легна някакво отчуждение. Тъй между пристанището и отплуващия кораб се появява хладната гладка повърхност на водата.

— Аз не ще мога да ти предложа всичко, което бих желал, но...

— Но, Патрик, вилите, моторните лодки, луксозните автомобили никога не са привличали моето въображение!

— Какво тогава искаш?

— Равна част от това, което те очаква в родината. Ти не вярваш ли в моите сили?

— Не, вярвам. Зад океана ме чака черен списък, злобните преследвания на Морис Подж, безработица...

— Нима писател, посветил перото си в служба на правдата, може да бъде безработен?

— Ти не ми даде да се доизкажа — и борба.

Машенка се оживи, на мургавото ѝ лице пламна червенина, тя скочи с думите:

„А тя бунтовна, търси бури —
съзряла в бурите покой!“

Тя декламираше тези стихове и в нейното възбудено съзнание смелата платноходка сама се бореше в смъртна схватка с бурята. Повече почувствуван, отколкото осмислен, този образ в нейните представи се сливаше в един романтичен облик с нейния герой...

Роглс извади от джоба си кутийка, облепена със сахтиян[1], и извади от нея пръстен. Това беше едър изумруд с венче от дребни пълноценни брилянти. Патрик постави на пръста на Машенка пръстена и като го обърна с камъка надолу, каза:

— В Русия е прието в такива случаи да се дарява венчален пръстен, той е като халка от единната съпружеска верига. Ако поискаш, можеш да го носиш и така.

— Патрик, това е много скъп пръстен — каза тя и се усмихна на собствената си глупост.

Патрик подаде на Машенка чашата. Сякаш за да подчертаят тържествеността на тази минута, те станаха. Слънчевото зайче се придвижи по-близко до тях, на облицованата печка, и заблестя по ръбовете на чашите.

— За нашето малко щастие в този голям, неуютен свят! — произнесе Роглс.

Те се чукнаха. Като изпи голяма чаша студено вино, Машенка пое дъх и каза:

— Светът е неуютен за безделниците, мой скъпи Пат. А за тези, които желаят да се трудят за неговото преустройство, светът е чудесен!

— Все пак ти пи?

— Аз пих за нашето щастие. Мой скъпи, ти не знаеш колко те обичам!... — Машенка успя да преодолее характерната си стеснителност. Тя ви-

---

[1] Сахтиян — обработена козя кожа (бел. ред.).

наги слушаше и мълчеше, затова днес ѝ се искаше да говори.

— Когато за първи път видях море, аз се разплаках. Чувствувах се песъчинка пред огромното, опиращо в хоризонта море. Когато преди няколко дни аз надникнах в сърцето си, видях, че моето чувство е също така огромно, както морето от детските ми спомени. Любовта е по-силна от мене, аз се задъхвам под нейната тежест. Аз знаех, че някога това ще дойде, но ето че то дойде и аз се обърках. Пат, какво ще правя с такова чувство? Струва ми се, че светът отново ми се разкрива чрез тебе. Аз чета и мисля: какво би казал Пат, ако прочете тази книга? Виждам красива жена и мисля: дали би искал Пат и аз да бъда също така красива? Чета вестник, в мене закипява гняв против лицемерието на вашите сенатори и мисля: моят Пат ще се бори с вас! Всичко, което виждам: небе, сняг, дървета, това слънчево зайче, аз искам да го видя, Пат, с твоите очи и да го разбера отново! Пат, за какво ми е на мен — такава малка и некрасива — такова голямо и светло щастие!

Рогле не ѝ даде възможност да се доизкаже. Той я вдигна на ръце, целуваше шията ѝ, очите, устните... Тя се опитваше все още да му каже нещо главно, важно, значително, но отговаряйки на неговите целувки, забрави всичко, което искаше да каже. Тя все още се съпротивяваше, но нямаше повече сили за тази борба...

Когато Машенка обхвана с поглед стените на стаята, слънчевият лъч го нямаше. Задържалото се само за малко на перваза на прозореца зайче си отиде и в стаята без него настъпи здрач и стана тъжно. Тя облиза пресъхналите си устни и помоли:

— Жадна съм...

Патрик ѝ наля чаша ябълково вино, приседна на края на дивана и поддържайки я като болна, ѝ помогна да пие. Тя внимателно го погледна и долови в лицето му някакви нови, неизвестни порано за нея черти.

От студеното вино Машенка почувствува тръпки. Забелязал нейното състояние, Патрик отвори вратичката на печката, където на скарата лежаха приготвени борови дърва, драсна клечка кибрит и я поднесе към брезовите разпалки. Брезата задимя гъсто, пламна, запука весело и пламъкът обхвана тънко насечените дърва. Стана по-уютно. Замириса приятно на смола.

Машенка се чувствуваше отмаляла, като след тежка и изтощителна болест. Искаше ѝ се ей тъй да лежи, да не мисли за нищо, отдала се на приятната умора. Но въпреки желанието, мислите ѝ идваха и все по-настойчиво искаха отговор. Тя си спомни бележката на своя баща и разбра, че разговорът с него тая вечер ще бъде по-труден, отколкото ако беше се състоял вчера. Майка ѝ умря, когато Машенка бе на девет години. Спомените, свързани с майка ѝ, събуждаха у нея чувство на физическа топлота. Ето и сега, спомнила си за своята майка, тя мълчаливо загледа с втренчен поглед — без да мига — трептящия огън в печката. Мълчеше и Патрик, запазвайки тази деликатна напрегната тишина.

Вгледана в огъня, Машенка мислеше: „Борът, изгаряйки, дава топлината, получена от слънцето. А аз ще отдам своята топлина на теб, мой скъпи, мой любими." Трудно откъснала поглед от огъня, тя разглеждаше Патрик.

В стаята стана тъмно. В бронзовите къдрици на Патрик играеха отблясъците на пламъка. Машенка мислено се връща към себе си, но не изпитва

съжаление. Времето на нейното юношество отмина; нови пътища — нови перспективи. Тя не се страхува за бъдещето си и само предстоящият разговор с баща ѝ докосваше със студенина сърцето ѝ.

Тя е свикнала да споделя с баща си всичко — и хубаво, и лошо. Андрей Дмитриевич винаги успяваше с някакво безпогрешно чувство да се приравни с нея така, че да разбира най-разнообразните ѝ интереси. Тя може да сподели с него — като с най-добър приятел — съкровените си мисли, без да се бои, че не ще бъде разбрана или, което е по-лошо — че ще бъде подиграна Баща ѝ винаги беше със същите разбирания като нейните и заедно с нея се ориентираше към това, което я вълнуваше. Защо тя премълча за Патрик? Защо? Тя не получи отговор на този въпрос, но все пак разбра — разговора с баща си не трябва да отлага повече.

Като че ли отгатнал нейните мисли, Роглс внимателно каза:

— Машенка, може би ще ти е трудно и ще трябва аз да поговоря с Андрей Дмитриевич.

Съчувствието на Патрик я засегна. Без да го гледа, Маша отговори:

— Аз не се обиждам, Пат, и разбирам — на тебе ти стана мъчно за мен и ти искаш да ме облекчиш в тая задача. Навярно тъй е в живота — видели веднъж слаб човек, хората губят завинаги вяра в неговите душевни сили. Благодаря, Пат, аз сама ще поговоря с татко.

Машенка решително стана от дивана.

Макар че дървата в печката бяха съвсем достатъчни, Патрик каза:

— Аз, Машенка, ще донеса дърва — и излезе от къщи.

Когато след известно време той се върна с малък наръч дърва, Машенка, строга и стегната, седеше в креслото. Като сложи дърва в печката, той застана на колене до Машенка. Тя привлече към себе си главата на Патрик, затвори очи и го целуна в устата, дъхаща още на студена свежест, на стипчив дим от бреза и на някакъв едва уловим, тънък мирис на неизвестен парфюм.

16

СМЪРТТА НА ГОНЗАЛЕС

Рано сутринта Никитин и Гаев тръгнаха по набелязания маршрут да търсят следа от колата „Олимпия".

Търсенето по междуселските пътища не даде никакви резултати. Миналата вечер беше паднал снежец, вчера по обяд се постопли, а по свежата замръзнала снежна кора бяха минали няколко камиона и десетина шейни. Възможно е падналият сняг и новите следи да са заличили старата следа на „Олимпия", а може би те са се въртели наоколо, но не са попаднали на следата.

До Апрелевка имаше седем километра, до Москва — малко повече от тридесет. Решиха да обърнат към Апрелевка и да се свържат по телефона с полковник Каширин.

Не стигнали до Апрелевка, Никитин спря колата, слезе на шосето и закрачи по канавката — той наричаше такива разходки „път на размишленията". Като знаеше, че Никитин имаше навик по такъв начин да обмисля и решава сложните въпроси на оперативната работа, Гаев търпеливо го чакаше в колата. Действително скоро майорът се върна и каза на шофьора:

— Доронин, краката ти не отекоха ли зад кормилото?

— Добре, другарю майор, ще сляза да се поразтъпча — схващайки мисълта му, отговори шофьорът и се закри в горичката край шосето.

— Веригата се къса — започна Никитин, като се обърна към Гаев. — Версията е построена, а липсва цяло звено! Откъде шофьорът на „Олимпията" е намерил тази трофейна вехтория?

— Сериозно казано, Степан Фьодорович, от нашата версия липсва не едно звено, а няколко — забеляза Гаев.

— Например?

— Ние не знаем къде е бил откаран Гонзалес, не знаем защо шофьорът се е върнал сам, без търговеца, и най-после, не знаем дали в колата е бил Гонзалес, или някой друг.

— За това, че в колата е бил Гонзалес, говорят редица факти: в изоставената кола ние намерихме цигара „Фатум". Тези цигари са намерени при описа на личните вещи на търговеца...

— Прощавай, Степан Фьодорович — прекъсна го Гаев, — но нали някакво отношение към цигарите „Фатум" има и Уйлям Едмонсон. Спомни си случая в Болшой театър, посещението на журналиста у Гонзалес за пратката, след това четиридневното отсъствие, мазното петно на балтона, миризмата на бензин...

— За криминалиста тези улики са достатъчни. Но аз мисля, че историята с Гонзалес има политическа основа, а в такива случаи „рицарите на плаща и кинжала" са внимателни, те не биха оставили груби улики, присъщи само на начинаещ криминален престъпник. Освен това ние не знаем главното — какво се е случило с младшия съдружник на фирмата „Хондурас Фрут къмпани".

Ето ние с тебе търсим следи от колата, като предполагаме, че това има някакво отношение към Гонзалес. А може би той вече се е върнал от „лов" в хотела и е възмутен от нашата намеса в неговата лична работа. И все пак аз съм уверен, че търговецът Мехия Гонзалес е бил в тази кола по друга, по-важна причина: ние знаем, че търговецът е тръгнал по Киевския път и че шофьорът на „Олимпията", заличавайки следите, е преминал от Киевското шосе на Звенигородското. Аз твърдо се придържам към тази версия. Ето, ако можехме да си обясним откъде шофьорът е взел тази кола, ние значително бихме се придвижили напред. Как мислиш, Гаев, а?

— Аз мисля, че всички чуждестранни коли, в това число и трофейните, се зарегистрират в ГАИ[1] само с квитанция за заплатена митническа такса. Разбира се, тази „Олимпия" е сменила вече не един собственик, но... Откарай ме до електрическата линия, аз ще отида в Москва, ще се посъветвам с другарите от ГАИ. Мисля, че те ще ми подскажат къде трябва да търсим собственика.

— Добре — съгласи се Никитин и даде сигнал на шофьора.

Като свали капитан Гаев на перона на електрическата железопътна линия, Никитин се отби в Апрелевския завод за грамофонни плочи и от кабинета на директора по пласимента се свърза с Москва.

Дежурният му съобщи, че полковник Каширин го няма, а край железопътната рампа в Апрелевка него, Никитин, го чака сътрудник от райотдела.

[1] ГАИ — Държавна автомобилна инспекция (бел. авт.).

Разбирайки, че през време на неговото отсъствие са станали някакви важни събития, той благодари на секретаря за дадената му възможност да поговори по телефона и забърза към колата.

До бариерата, в будката на стрелочника, младши лейтенантът от райотдела чакаше Никитин.

— Заповядано е, другарю майор, да ви заведа в Глуховската гора. Вие сам, без водач, не ще можете да се доберете дотам — доложи младши лейтенантът и седна до шофьора. Като показа посоката, той се обърна към Никитин и добави:

— Другарю майор, докато мръкне, има още час и четиридесет минути, а пред нас са петдесет километра по шосе и петнадесет по лош междуселски път...

— Разбирам — прекъсна го Никитин и се разпореди: — Доронин, карай като вятър!

В гаража наричаха Миша Доронин „вятър" не защото бе вятърничав човек, а защото обичаше да кара „като вятър", с осемдесет километра в час, дори и повече. „Вятърът" даде газ и стрелката на километража, отскачайки към цифрата шестдесет, бързо взе да се движи надясно. Седемдесет... Осемдесет... Деветдесет...

След трийсетина минути луло каране младши лейтенантът предупреди шофьора:

— Намали газта, скоро ще завием към селището.

Доронин намали скоростта. Като минаха малко селце, свиха надясно, зад градините. Тук имаше няколко километра сравнително хубав, утъпкан път, след което навлязоха в глуха стара смесена гора. Заобиколиха ги борове и ели с големи снежни шапки, бели брези с блестяща премяна. Тесният път се пресичаше от коренища, малки ями, трапчинки. Многобройните пресни следи от

автомобили свидетелствуваха, че в това направление малко преди тях са минали няколко коли от различни марки.

След като преодоляха с мъка десетина километра на първа скорост, те се добраха до малка поляна. Тук пътят се разклоняваше по двете страни на млада борова гора. Пресни следи заобикаляха горичката отдясно и само едва забележими, засипани наполовина със сняг следи се виждаха по левия околен път.

Никитин спря колата и слезе на пътя — отиде към левия околен път и се наведе над следите. Няколко дни преди падането на снега оттука е минала кола. Отпечатъкът на познатата верига показваше, че оттук е минала „Олимпията", следите на която той безуспешно търсеше заедно с Гаев.

Като си тананикаше все същия марш, Никитин седна в колата. Младши лейтенантът не притежаваше изтънчен слух, затова маршовата мелодия не го тревожеше.

Скоро те излязоха на разклонението на пътя, където Никитин видя бял санитарен ЗИС и синята „Победа" на Каширин.

„Неприятно е, че след като вървях по верен път, аз дойдох тук последен" — помисли Никитин. Каширин се измъкна от колата и тръгна срещу него.

В същото време, когато Никитин и Гаев кръстосваха междуселските пътища и търсеха следите на „Олимпията", се получи съобщение от глуховския лесничей, който открил в гората трупа на Мехия Гонзалес. Съдебномедицинският експерт, следователят и Каширин се срещнаха в Глуховската гора и огледаха мястото на произшествието. След като състави акт, съдебномедицинският екс-

перт замина с колата на следователя, а Каширин остана да чака Никитин.

— Скоро съвсем ще се стъмни — каза Каширин, като се ръкуваше с Никитин, — а ние трябва още един път да огледаме мястото на произшествието, пък и тялото на Гонзалес трябва да изпратим бързо за аутопсия. Да вървим — завърши полковникът и като показа пътя, тръгна напред.

Те вървяха един до друг по стари, засипани със сняг следи. Не беше трудно да се разбере, че встрани от пътя в същото направление преди няколко дни е вървял човек; ето тук той се е спирал, обходил е стъблото на големия бор, прилепил се е до него и известно време е стоял неподвижен. На това място следите бяха по-дълбоки и тънкоиглестата покривка от скреж бе изронена от стъблото на бора. После следите ги поведоха по-нататък, в глухата и тъмна гора.

След известно време те излязоха на малка поляна. Тук следите убедиха Никитин в това, че човекът се е спрял, дълго време е стоял неподвижен, след това е седнал на пъна и се е облегнал на стъблото на дървото.

Тъмнината започна да се сгъстява. Никитин внимателно огледа поляната: в единия й край минаваше плитък овраг, обрасъл от върбов храсталак, наоколо имаше следи от бял заек, който се е хранил тук с кората на върбите. Високи борове и ели обграждаха полянката. Снегът бе чист и само тук-таме тъмнееха борови шишарки, окълвани от кръсточовки[1]. Строгата, тържествена украса на гората особено порази Никитин, когато погледът му се спря на утъпкания край на полянката, където лежеше тялото на Гонзалес. Покойникът сякащ

[1] Кръсточовки — малки горски птички.

държеше в отметнатата си ръка голям червен детски балон, от тези, които се продават по улиците. Това беше кръгло петно кръв — червенееще се на снега около ръката му.

Никитин се приближи до утъпканата от следователя пътечка. Това, което видя, предизвика у него познатото неприятно чувство на онзи вътрешен протест, който винаги се поражда у здравия, обичащ живота човек при вида на смъртник.

Очевидно затворът на пръсналата се пушка е нанесъл на Гонзалес смъртен удар в дясната слепоочна част на главата. От китката на лявата ръка вследствие силата на взрива бяха откъснати палецът, показалецът и средният пръст, на дясната липсваха два пръста — палецът и показалецът.

Дървената част на пушката лежеше в краката на трупа. На ложата бе гравирано: „Лиеж 19. . ." По-нататък не можеше нищо да се разбере. Патрондашът, манерката, ловджийската чанта и раницата се намираха до него.

— Ето документите, намерени в десния страничен джоб — каза Каширин, като предаде на Никитин пакет книжа.

В него имаше: паспорт с визитната картичка на Мехия Гонзалес от Санта Роса, Хондураска република, година на раждане 1920; паспорт за временно пребиваване, издаден от консулския отдел при Министерството на външните работи; снимка на млада жена, фотографирана на тенис-корт с ракета в ръка. На долния край на снимката бе написано: „Не забравяй своята Дорис! Тегусигалпа, 1952 г." Тук беше и бележникът му с многобройни адреси на търговските връзки на фирмата и номера на телефони от столицата на Хондурас. Бележникът беше рекламен от фирмата за дъвка „Дриим".

Забелязал, че Никитин прегледа документите и бележника, полковникът извади едно пакетче и го разтвори.

— Ето цигарите — каза той — и тютюневия прах, намерени в левия долен джоб.

Цигарите бяха марка „Фатум".

Стъмваше се. Никитин с помощта на джобно електрическо фенерче още веднъж разгледа това, което някога бе лице на Гонзалес. Под голямата и дълбока рана имаше малко изгорено място, многобройни прашинки се бяха впили в кожата на лицето и шията. Заедно с трите пръста на лявата ръка от горната страна на китката беше свлечена почти цялата кожа. Под ноктите на двата оцелели пръста се виждаха тъмни ивици от мръсотия. Това обстоятелство заинтересува Никитин.

— Следователят обърна ли внимание на мръсотията под ноктите на трупа? — запита Никитин.

— Изглежда не.

— Вашият часовник е „Победа", нали?

— Да, „Победа"... — в недоумение отвърна Каширин.

— Моят също. Ако нямате нищо против, да снемем стъклата и да се опитаме да извадим тази мръсотия от ноктите.

Доволен от остроумното хрумване, полковникът сне часовника си, подаде го на Никитин и запита:

— Вие имате ли някакви определени съображения за това?

— Да, Сергей Василевич, имам. Мехия Гонзалес е пристигнал в Глуховската гора с „Олимпията". Сега в това можем да не се съмняваме. Интересува ме: това под ноктите му дали не е смазочно масло — на балтона на Едмонсон, ако си спомняте, имаше също такова мазно петно.

Преодолявайки своята гнусливост, Никитин завърши този необикновен „маникюр", извади кал от ноктите в едното стъкло, покри го с другото и като направи по такъв начин предметно стъкло, старателно го зави в носната си кърпа.

Стъмни се съвсем. Да огледаш цялата полянка с помощта на едно фенерче беше безнадеждна работа, не оставаше нищо друго освен да се надяват на вниманието и опита на старшия следовател.

Когато тръгнаха обратно, Никитин попита:

— Какво казва съдебномедицинският експерт?

— Той предполага, че като се вземе предвид ниската температура, настъпването на смъртта може да се определи по време само приблизително и че дори след аутопсията на трупа едва ли би могло да се определи по-точно. Експертът смята, че смъртта е настъпила през нощта на шести срещу седми. Причина на смъртта — разрушаване веществото на главния мозък вследствие на ситно начупения череп. Аз се опитвах да уточня, като го попитах дали съдебномедицинският експерт счита, че това е нещастен случай. Както и очаквах, получих уклончив отговор. Експертите не обичат да говорят за социалните причини на смъртта. Налице са всички външни признаци на нещастен случай, каза той, а останалото, значи, е работа на следствието.

— Следователят поддържа ли версията за нещастен случай? — с интерес запита Никитин.

— Напротив, следователят категорично отрича нещастния случай.

— По какви мотиви?

— Той счита, че барутът, предизвикал пръскането на пушката при изстрела. ако се съди по об-

гарянето, опушването и прашинките по лицето на убития, рязко се отличава от барутния заряд в патрондаша на ловеца. Следователят предполага, че в една от цевите на пушката е бил поставен специален патрон.

— Значи, убийство? — попита Никитин.

— Да се установи това при първото оглеждане на трупа на мястото на произшествието е невъзможно. Мисля, че по-нататъшното следствие ще отговори на този въпрос.

Те излязоха на пътя при колите и полковникът даде указания тялото на Гонзалес да бъде пренесено в „санитарката". Сътрудникът на райотдела натовари в колата на майора веществените улики за следователя, а Никитин се качи с Каширин в неговата „Победа".

По пътя за Москва, стараейки се да обмислят събитията през деня, и двамата мълчаха. Едва когато колата навлизаше в града, полковникът каза замислено:

— Смятам, че пълномощният министър, представляващ интересите на Хондурас, не би се съгласил на аутопсия и незабавно би поискал тялото на Гонзалес да се изпрати зад океана.

— Защо?

— Ако това е убийство, то в никакъв случай не е с цел за ограбване, а по някакви си, засега още неясни политически мотиви. В такъв случай посолството не е заинтересовано от обективно следствие.

— Логично. И все пак, Сергей Василевич, възниква въпросът: какво отношение има „Джентлменът на перото" към цялата тази история? Работата се извърта така, че се налага Едмонсон да до-

казва своето алиби[1]. Къде е бил той от трети до седми януари?!

— Добре, Степан Фьодорович, дайте да построим хипотезата: Едмонсон е рязък, избухлив човек. Оскърбен от не по-малко темпераментния креол или метис, в състояние на раздразнение го е убил. Но нали ако версията на следователя е вярна, убийството е станало по предварително разработен и приведен в изпълнение план. А ако е така, защо е притрябвало търговецът, търгуващ не със стратегически суровини, а с банани, да бъде примамван в гората и зверски да бъде убит и обезобразен до неузнаваемост...

— Почакайте, Сергей Василевич, а може би ключът за разкриване причините на убийството лежи именно в това, че Гонзалес е обезобразен до неузнаваемост!

— Не знам. Ще изчакаме резултатите от аутопсията и запознаването с трупа. През времето, когато вие се занимавахте с „Олимпията", станаха интересни събития: уралският кореспондент на Ебергард Цензер е арестуван и започна да дава интересни показания. Наминете към мене и се запознайте с протокола. Но най-напред аз ще ви сваля пред „Метропол". Качете се на самия етаж и уточнете къде е Едмонсон.

Нова изненада очакваше Никитин в „Метропол": Уйлям Едмонсон, оставяйки стаята си заангажирана, отпътувал от Москва.

---

[1] Алиби (лат.) — намиране на обвиняемия в момента, когато е извършено престъплението, на друго място, като доказателство за неговото неучастие в престъплението.

17

СВЕТЛИНА В ПРОЗОРЕЦА

Дните, изминали след изпробването на „РЗ-1", бяха така запълнени с неотложни работи, че Крилов не можеше да отдели време дори за работа над книгата. Беше получена заповед от министерството. новото зенитно оръдие да бъде предадено за серийно производство на Южноуралския завод. Пред колектива на конструкторите бе поставена задачата в най-кратък срок да бъде изготвена цялата техническа документация за завода. Почти всеки ден генерал-полковник Чепрунов отиваше в института и вземаше деино участие в обсъждането на чертежите за производството на оръдието — неговият гръмогласен бас можеше да се чуе в тези дни навсякъде: и при балистиците, и при оръжейниците, и при главния конструктор. Въодушевени от творческия успех, работниците от института не се съобразяваха с времето и отдаваха всичките си сили. С това се обясняваше, че и този път Крилов можа да се върне в къщи чак в единадесет часа вечерта.

Не достигнал още „Балчуг", Крилов слезе от колата. Искаше му се да се поразходи пеш, да подиша въздух и да събере мислите си.

Сутринта времето се беше постоплило, а вечерта се застуди. От покривите висяха ледени висулки. Силен студен вятър духаше право в лицето. Като мина „Балчуг", Крилов излезе на спокойната Садовническа крайбрежна улица и забави крачката. Едва видим в облаците от силен снежен прах, неговият дом също като ново съзвездие блестеше с далечни мамещи светлини. Когато Крилов приближаваше дома си, вниманието му бе привлечено от човек в светъл балтон с хубава овча яка и

мека шапка: човекът стоеше облегнат на парапета на крайбрежната улица и високо дигнал главата си, гледаше в прозорците на горните етажи. Крилов неволно погледна нагоре и се учуди — прозорците на неговата квартира не светеха. Като намали крачката си, Крилов се огледа назад, лицето на човека с меката шапка му се видя познато, но мисълта за това, че въпреки неговото предупреждение Машенка не беше в къщи, го отвлече и обезпокои.

Крилов се качи с асансьора, отвори с ключа си вратата и влезе в осветеното антре. На закачалката висеше шубата на Машенка. Полковникът въздъхна с облекчение, свали шинела, стопли с ръце изстиналите си от вятъра бузи и тръгна към дъщеря си. В стаята беше тъмно. На фона на светлия квадрат на прозореца той видя нейния профил и протегна ръка към ключа. Маша изпревари неговото движение и бързо каза:

— Татко, не трябва! По-добре аз да дойда при тебе.

Андрей Дмитриевич, без да каже нещо, излезе от стаята, погледна в кухнята — тук беше студено и никелът на тенджерите блестеше със суров хирургически блясък. Той отиде в кабинета си, запали лампата на масата и като очакваше дъщеря си, седна на дивана.

Влезе Машенка. Тя беше облечена с тъмна вълнена рокля, косите ѝ бяха събрани отзад в тежък възел. „Такава прическа носеше Варвара" — помисли си Крилов и погледна изменилата се, пораснала за тези дни дъщеря. Като стискаше силно в длан пръстите на дясната си ръка като певица, преди да започне да пее, Машенка очаквателно се спря до масата.

— Според мен, ние с тебе, Мария, днес не сме се виждали — каза след пауза Андрей Дмитриевич. Той винаги я наричаше Машенка, затова строгото „Мария" прозвуча хладно и неприветливо.

— Здравей, татко! — каза Машенка, едва сдържайки вълнението си, и целуна баща си по бузата.

Той почувствува лекото докосване на нейните горещи, сухи устни. Разбрал цялата погрешност на своя тон, Андрей Дмитриевич привлече Машенка към себе си, прегърна я, накара я да седне до него на дивана и рече топло и приветливо:

— Е, таралежче. Бодлите ти са настръхнали така, че даже и с ръкавици не може да те приближи човек. Седиш сама, мрачна си...

— Аз те чакам от осем часа. Знаеш колко е тежко да чакаш...

— Да, аз се забавих, извинявай. Сега съм страшно много зает и те изтървах от погледа си, Машенка... Отдавна, ох, как отдавна ние с теб ето така, от душа, не сме си говорили...

Лампата, която прогонваше мрака върху част от писмената маса, осветяваше оскъдно стаята, мамината портрет на стената, увеличен от любителска снимка, креслото, сивата възглавница. Преди около пет години Маша бродира тази възглавничка — по сивото поле на лененото платно се виждаха наивни, сини цветя.

„Сега друго поле, други цветя..." — помисли тя и каза:

— Ние с тебе говорихме скоро, но времето бива различно. Понякога и за цяла година нищо не се случва, а понякога, ето като сега...

Андрей Дмитриевич долови в гласа на дъщеря си нещо, което го обезпокои още по-силно, сякаш

през тези дни тя беше преживяла голямо, непоправимо нещастие.

Машенка подробно, като не забрави да спомене и случая в бюфета, разказа на баща си за своето запознаване с Роглс в театъра, за честите си срещи.

— Вчера той ме предупреди — говореше Машенка, — че сутринта ще дойде за мене с кола и ние ще отидем в неговата вила, за да решим нашето бъдеще.

— Кажи ми, Маша, на тебе никога ли не ти е минавало през ума, че и баща ти има някакво отношение към твоето бъдеще?

— Знаеш, татко, много мои приятелки, съученички се женят и винаги ми поверяват тайните си. Аз знам как те са се влюбвали, как са страдали и колко са щастливи, но всичко това, което стана с мене, е така необикновено, така красиво и страшно, че се задъхвам. Къде да намеря такива думи, за да ти разказа всичко!? Струваше ми се, че ако се разкаже това, ако се изложи с думите на прост разказ и... всичко ще изчезне като в приказка.

— А той никога ли не се е стремял да се срещне с мене, да поговори?

— Веднъж той имаше такова желание... — След концерта на Бетовен ние се връщахме в къщи пеш. твоят прозорец светеше. Патрик ме попита ще бъде ли удобно да дойде и се запознае с тебе. Аз казах, че е удобно, но като узна, че ти си полковник и работиш в научноизследователския институт, Патрик бе много огорчен и каза, че неговото случайно запознаване с мене може да бъде изтълкувано цинично и грубо.

— От кого?

— Разбира се, не от тебе...

— Идвал ли е у нас?

— Идвал е. Ние проявявахме с него лента в банята.

— Каква лента?

— Негатив. Ние се фотографирвахме през време на една разходка, близо до университета. Патрик ми даде химикали и на другия ден дойде да проявява лентата...

— Той е бил в къщи и даже не е влизал в стаята?

— Не, той много бързаше, трябваше да „звъни" на пощата, беше време за предаване на информации.

— Как да „звъни", не разбирам?

— По телефона.

— Той би могъл да позвъни от моя кабинет.

— Патрик не искаше в твое отсъствие да влиза в кабинета. Аз му казах, че баща ми не държи нищо секретно в къщи, а Патрик отговори: аз знам това, но моето положение ме задължава да бъда педантично добросъвестен.

— Кажи, щерко, какво би било, ако ние с тебе бихме имали машина за връщане на времето и аз бих ти казал: хайде, Машенка, да се върнем към онова време, когато още несмутеното ти сърце биеше равномерно и още не познаваше Патрик, а?

— Късно е, татко. Сега аз без него не мога да живея и не съжалявам за това. Всички мои мисли надежди, чувства, всичко е с него. Ето... — рече Машенка като разтвори ръката си и показа венчалния пръстен.

Изумрудът на нейния пръст блесна като око на рис. Андрей Дмитриевич я хвана за ръката и като я потегли към себе си, мълчаливо погледна пръстена. До устата му се очерта твърда и в същото време скръбна бръчка.

— Значи късно? — попита отново той.

— Късно е. Аз много те обичам, татко, ти си ми най-близкият, най-скъпият, но...

— Не трябва, Машенка, не трябва — забелязал колко ѝ е трудно, каза Крилов и потупвайки я ласкаво по ръката, добави: — Ти, щерко, добре ме разбери, аз нямам нищо против него. По всичко изглежда, че това е честен, смел човек. Аз прочетох неговата книга и съм проникнат от уважение към него. Аз с радост, като гражданин на гражданин, ще му стисна ръката, но когато помисля, дъще, за твоето бъдеще, всичко ми се представя неясно. Какво те очаква като жена на Патрик Роглс? Биха ли ти дали виза? Какво те очаква тебе, съветска девойка, в страна, където съзнателно се разпалва ненавист към твоята родина? Аз те разбирам, щерко, ти искаш рамо до рамо да преминеш с любимия си през всички трудности. Ти си силна и не се страхуваш от борба, ами той, той ще издържи ли? Ще му стигнат ли силите? Аз съм длъжен да се срещна с него и да поговоря. Телефонирай му, нека дойде.

— Татко, той чака долу, около къщи. Той чака вече няколко часа...

— Той в светъл балтон и с мека шапка ли е? — си спомни Крилов.

— Да. Ти си го видял?

— Видях го. Повикай го.

Машенка радостна, сякаш ѝ бяха вдъхнали живот, изхвръкна от кабинета.

— Патрик ей сега ще дойде! — викна тя, като запали лампата в стаята. — Той ще види светлината на моя прозорец и ще дойде! Това е условният знак!

— Чие е това хрумване? — попита Крилов.

— Мое. Аз ще приготвя кафе? Може ли?

Крилов не пиеше вечер кафе — болеше го сърцето, но като разбра, че Патрик предпочита кафе, той махна с ръка и каза:

— Разпореждай се, както намериш за добре!

В кухнята пламна и зашумя газта. Затракаха съдове, с малка цветна престилчица, делово, тропайки с токовете, Машенка подреждаше в своята стая масата. Тържествено колосаната бяла покривка, цветята, изпратени от Патрик, бутилката сладко вино, оцеляла от Нова година, създаваха празнично настроение.

Когато се позвъни и Андрей Дмитриевич излезе да отвори вратата, Машенка побягна в коридора. Искаше ѝ се да присъствува при срещата на мъжете.

Като гледаше ту единия, ту другия и с вълнение наблюдаваше лицата на тези двама най-близки, скъпи на сърцето ѝ мъже, Машенка беше озарена от щастие. В тези минути тя бе не само хубава в своето женствено очарование, тя беше красива.

Безпокойството ѝ беше напразно, Патрик се хареса на баща ѝ. Завърза се проста, непринудена беседа.

— Чувствувам — каза Роглс, — че съм виновен. Разбира се, трябваше отдавна да дойда при вас и да ви разкажа всичко, но... право казано, задържаше ме печалната слава, оставена от моите предшественици. Няма нищо по-оскърбително от незаслужените подозрения.

— Случвало ли ви се е да се сблъсквате с това? — попита Крилов.

— Откровено казано, не.

— Вие отлично знаете руски език, у вас се чувствува лек, почти неуловим акцент.

— Аз съм роден в Алтаир. Баща ми беше преподавател по литература в Спикенбургския колеж.

Още в юношеската си възраст четях Толстой. Обикнах руската литература, великолепния, образен руски език и мечтаех, че може би някога ще ми се удаде възможност да поживея в Русия, в тази Мека[1] на цялото човечество.

Роглс беше в стихията си. Той сподели своите творчески планове. Трезво, без украса говори за бъдещето, за трудното, но неизбежно пробуждане на народа в родината му, за прогресивните сили и тяхната борба за мир. И Андрей Дмитриевич чувствуваше как изчезва неговата подозрителност към този силен, смел човек. А Машенка, която наблюдаваше изменилото се отношение на баща ѝ към Патрик, беше щастлива така, както може да бъде щастлив човек, чиято мечта се превръща в действителност.

18

БАЛМИНИТ

Никитин взе предложената му от полковника цигара, седна в креслото и запуши.

Сърбайки от чашата изстиналия чай, Каширин мълчаливо прелистваше страниците на бележника, след това, като извади от чашата парчето лимон, изсмука сърцевината му, смръщи се от киселината и каза:

— Познаха трупа на Мехия Гонзалес. Както и трябваше да се очаква, посолството, представляващо интересите на Хондурас, настоява тялото на Гонзалес да бъде отправено в родината му.

---

[1] Мека — град в Саудитска Арабия, където се намира свещения храм Кааба, място за поклонение на вярващите.

— Аз не бих се съгласил с това.

— Защо? Не би трябвало да се дава храна на нелепи догадки и провокационни измишльотини, още повече че съдебномедицинската експертиза е завършена и отсъствието на трупа не би се отразило на хода на следствието.

— Вие получихте ли заключението на експертизата?

— Чакам всяка минута. Успяхте ли да изясните къде е Едмонсон?

— Завчера, в четиринадесет и десет, с бързия влак във вагон номер пет Едмонсон е отпътувал от Казанската гара за Сталинград.

— Откъде такава точност? — без да скрива учудването си, попита Каширин.

— Едмонсон си поръчал билет от бюрото за обслужване при хотела. От книгата за поръчките аз получих точните сведения, позвъних в Сталинград и дадох нареждане за проверка. Влакът пристигнал в двадесет и един часа и четири минути, а в девет и половина вече ми съобщиха, че човекът с указаните външни данни действително е пристигнал с този влак.

— Във всичко това има нещо неслучайно — замислено каза Каширин. — Къде е бил Едмонсон през тези четири дни? Вие не сте ли се интересували от неговите предавания за „Марсонвил Стар"? Може би кореспонденциите на Едмонсон ще хвърлят светлина върху това тъмно дело?

— Добре, Сергей Василевич, ще се опитам, но без особена надежда за успех.

— Вие бяхте ли при старшия следовател?

— Бях. Запознах се с всички материали. Следователят се придържа към първата версия.

— На основание на какви данни?

— Патроните в патрондаша на убития са от шестнадесети калибър, тежината на барута е 6,5 грама. Това е обикновен полудимен барут от типа на нашия „Сокол". А барутните прашинки, взети от лицето на убития, имат неправилна форма, зелен цвят — типичен барут за автоматични пистолети от типа „Броунинг", с калибър 6,35 и 7,65. Лабораторният анализ, който напълно потвърди тези предположения, дава възможност да се заключи, че в една от цевите на пушката е бил сложен специален патрон, притежаващ голяма взривна сила.

В това време на вратата се почука, влезе един лейтенант и под разписка предаде на полковника материалите.

Съдебномедицинската експертиза напълно потвърди първоначалното заключение, но няколко нови детайли ги заставяха да се замислят.

„. . . образуването на кожния дефект на тилната страна на лявата ръка не може да бъде вследствие пръсването на пушката по следните причини:

а) равният край на повреждането и неговото външно очертание са могли да бъдат нанесени само с острорежещ предмет;

б) отсъствието на реакция на тъканта около повреждането показва, че повреждането е нанесено не в момента на смъртта, а след известно време."

— Вие помните ли, Сергей Василевич, какво разказваше управителят на хотел „Национал"? Мехия Гонзалес се е оплаквал от болки в китката на лявата ръка — напомни Никитин.

— Помня, Степан Фьодорович, помня — потънал в своите мисли, произнесе Каширин, — но нищо не мога да разбера. За какво е трябвало да убият човека, а след това да изрежат от китката на ръката му парче кожа?

— Какво пише по този въпрос старши следователят? — запита заинтересувано Никитин.

— На полето на заключението на експертизата следователят е поставил въпросителен и удивителен знак — отговори Каширин и прочете:

„. . . На запитването на следствената част по въпроса, пушел ли е Гонзалес, съобщаваме:

а) съдържанието на карбоксихемоглобина е под нормата;

б) съдебнохимическият анализ на дробовете по отношение на тютюневия алкоид — отрицателен;

в) анализът на кожната покривка на пръстите на ръката, на устните и на устната кухина по отношение на селитрата също така е отрицателен."

— Не разбирам защо е трябвало да се прави анализ със селитра? — попита Никитин.

— Защото оризовата хартия на цигарите се просмуква от селитрата — поясни Каширин.

„На основание на горепзложеното може да се предполага, че Гонзалес не е пушел" — прочете Каширин и забеляза:

— На полето има три удивителни знака с червен молив.

— Тука старши следователят не е поставил въпросителен знак, на него очевидно всичко му е ясно — подчерта Никитин.

— А на вас, Степан Фьодорович?

— Нещо ми става ясно, но за това после. По-нататък?

„. . . Във връзка със запитването на следствената част — четеше полковникът — беше произведен анализ на веществото, взето изпод ноктите на пръстите на ръката на убития:

а) почвено замърсяване, както и замърсяване с каквото и да било органическо вещество, е изключено;

б) може да се предполага, че замърсяването съдържа елементи от стъкло и метал." На полетата има забележка: „Предадено за спектографически анализ в лабораторията за изследване по физически начин."

Като свърши четенето на документите, полковникът взе слушалката на телефона и набра номера на лабораторията за изследване по физически начин:

— Здравейте, Галина Николаевна! Полковник Каширин. Интересува ме резултатът от анализа... Занимавате ли се? Какво, какво? А, ето каква била работата?! Добре — каза Каширин, като сложи слушалката:

— Резултатът от първия анализ е съвсем неочакван. Макарова прави повторен анализ за проверка.

— Ето какво, Сергей Василич, аз даже не съм ви говорил за своите съмнения, но резултатите от експертизата все повече и повече ме убеждават, че напразно ние дадохме трупа на Гонзалес — каза Никитин и развълнувано се заразхожда из кабинета.

— Ти какво имаш предвид? — попита Каширин, преминавайки на ти.

— Тези цигари „Фатум" нахално се пъхат в очите. При описа на нещата на търговеца ние намерихме цигари „Фатум". В Болшой театър кореспондентът Едмонсон забрави цигари същата марка. В колата, изоставена на Ваганковските гробища — цигара. В джоба на полушубката на убития — цигари. А експертизата внимателно, но настойчиво ни уверява в това, че покойникът през живота си не е пушил. Получава се впечатление, че зад всичко това се крие някаква особена цел.

— Ти, Степан, седни и престани да говориш със загадки. Конкретно, какво имаш предвид? — попита Каширин Никитина.

— Гонзалес е пушел. Това казва и персоналът на хотела. Пък и сам аз съм уверен в това. Когато влязох в стаята, където той живееше, почувствувах приятен, сладникав мирис на тютюн.

— Ти, Степан, трябва да знаеш, че никотинът е нетраен продукт и заключението на експертизата може да бъде погрешно. „Може да се предполага" — пишат експертите.

— Не, Сергей Василевич — държеше на своето Никитин. — Аз съм склонен да вярвам на заключението на експертизата. Но моите предположения са така чудовищни, че... — Никитин размаха ръце и като стана от креслото, неочаквано попита:

— Разрешавате ли ми да отида до Галина Николаевна?

Получил разрешение от полковника, Никитин след няколко минути отвори вратата на физическата лаборатория. Той прекрачи прага на голяма, блестяща от бялата облицовка стая точно в момента, когато на масата с приспособление за изсмукване на отровни газове и пари блесна ослепителната светлина на електрическа дъга.

— Не те сдържа, а? — каза усмихнато Макарова, затвори касетката и я извади от спектографа.

Макарова беше тънка, крехка на вид жена, с пригладени светли плитки, завити около главата.

— Галина Николаевна, не ме мъчете...

— Ето, ще проявя снимката и ако се потвърди първият анализ, ще кажа сама. Наминете след два-три часа — завърши тя и тръгна към вратата на лабораторията.

— Галина Николаевна, а можете ли да ми кажете резултата от първия анализ? — настояваше Никитин, задържайки я до вратата.

— Представете си, Степан Фьодорович, не мога. Полученият анализ опровергава всички ваши предположения. Ще свърша работата и ще получите заключението — решително каза Макарова и рязко затвори вратата под носа на Никитин.

„Лесно е да се каже „чакай два-три часа"! — помисли Никитин. „Делото Гонзалес", както той мислено го нарече, го увличаше все повече и повече. Ако действително Мехия Гонзалес е убит, а в това все по-малко се налагаше да се съмнява, то какви са мотивите на това престъпление? Защо веществените доказателства, спомагащи за опознаване трупа, така настойчиво се натрапваха? Като че ли нечия умела ръка настойчиво подчертава тези подробности. Чия е тази ръка? На Уйлям Едмонсон? Тогава защо Едмонсон не се погрижи за своето алиби в дните, предшествуващи убийството? В каква степен „Джентлеменът на перото", човек с безупречна репутация, ако не прогресивен, то във всеки случай обективен журналист, можеше да бъде намесен в това престъпление? В „свободната страна", където всичко се купува и продава, репутацията на честния журналист също се явява обект на бизнеса! — реши Никитин и тръгна към улица „Огарьов" за Централната международна телефонна станция.

Чуждестранните кореспонденти обикновено се събират тук вечер, по-късно, когато ефирът е почист и линиите на международните връзки са по-свободни. Настанили се в кабини-кабинети със своите пишещи машини, като изгаряха с цигарите си покривките на масите, тука те пишеха кореспонденции и след проверката на ръкописите,

предаваха съобщенията в своите редакции и вестникарски агенции.

Както обикновено през това време на деня, тук беше безлюдно. Никитин установи, че Уйлям Едмонсон на девети януари е предал в „Марсонвил Стар" обширна статия с интригуващо заглавие: „Най-главното".

В краткия увод на статията авторът пишеше, че преди заминаването му за СССР са го предупреждавали: „... руснаците ще ви пъхат под носа показни заводи с цветни градинки и работници в бели халати, колхози с оперна декорация и свръхщастливи колхозници, учебни заведения, апартаменти на работници и кабинети на учени, където рекламата на преуспяващия комунизъм ще бъде доведена до съвършенство."

„Когато аз пристигнах в Москва, моите колеги ме предупредиха — пишеше Едмонсон, — че мили съотечественици ще ми пъхат сензационен материал, приготвен в лошо миришещата кухня на аташетата по печата на посолството.

Като не желаех да се окажа в положение на слепец, на когото вместо тояга пъхат в ръката оръжие, аз си купих билет на една от гарите в Москва за влак, който тръгва в неизвестно за мене направление. През нощта се събудих в купето от необикновената тишина, влакът бе спрял на гара. Излязох на перона. Малката гара сред необхватните степни простори ми се хареса. Аз излязох на площада пред гарата. Над кормилото на един камион дремеше шофьор. Отворих вратата на камиона и попитах:

— Кого чакате?

— Един другар от областния град, пък ето пристигна последният влак, а него го няма. Сега ще загрея машината и в къщи!

— Ще ме откарате ли? — попитах аз.

— До колхозното управление мога да ви откарам. Сядайте.

Аз мълчаливо седнах в кабината при шофьора и след известно време се намерих пред управлението на колхоза „Нов труд".

Като използувах гостоприемството на хората, които никога по-рано не бях виждал, написах тази кореспонденция. Мисля, че не биха могли да ме обвинят в необективност или още повече в предварително съставено мнение!"

Кореспонденцията на Едмонсон действително беше обективна. С присъщите на този журналист темперамент и острота на виждането той беше разказал това, което него — човека, видял много през живота си — го е развълнувало в този далечен колхоз на степта.

Къде е този колхоз „Нов труд"? Как да се провери това, защо именно в дните, предшествуващи страшната находка на глуховския лесничей, Едмонсон е бил на стотици километри от мястото на престъплението? А може би тази кореспонденция на Едмонсон е опит да заличи от себе си подозрението на следствието и да установи своето алиби?

Като записа няколко имена на колхозници, споменати в статията на Едмонсон, Никитин тръгна за Министерството на селското стопанство, за да изясни къде се намира колхозът „Нов труд", но колхози с такова название се оказаха тридесет и шест!

Като преписа щателно местонахождението на всички колхози „Нов труд" и като изхождаше от това, че Едмонсон е пътувал не повече от десет часа, Никитин зачеркна от списъка всички колхози извън радиуса от петстотин километра от Мо-

сква. Списъкът на колхозите се намали на девет. След това, като изключи всички колхози, намиращи се в извънстепната ивица, Никитин получи списък от четири колхоза.

От управлението той запита по телеграфа в четирите района на отдела за колхозниците, споменати в статията на Едмонсон и се отправи към лабораторията за изследвания по физически начин.

В лабораторията Никитин завари Галина Николаевна над микрофотометъра — тя привършваше проверката над последната снимка. Като погледна през рамото ѝ негатива, Никитин видя върху спектъра редуване на тъмни, светли и съвсем черни ивици и усети познатото чувство на досада, което обикновено човек изпитва пред неясни за него неща.

— Какво да се прави, Степан Фьодорович, негативите са идентични. Сега с увереност може да се каже, че спектрографическият анализ на веществото показва наличие на около шест части волфрам, две части ванадий, една част въглерод и една част желязо. Ако ние с вас си спомним, че химическият анализ предполага наличие на елементи на стъкло, може да се прави изводът: пред нас има специална група метали, където стъклото играе роля на флюс[1] при заварка с електроволтова дъга на твърди сплави.

— Странна находка — замислено произнесе Никитин. — Мисля, че този анализ значително ще придвижи следствието. Бихте ли могли да ми дадете писмено заключението?

---

[1] Флюс — вещество, което улеснява разтопяването на рудите и металите (бел. ред.).

— Аз съм написала заключение по първия анализ — каза Макарова и като извади от папката експертизата, свери я с данните на последната проверка, подписа я и я предаде на майора.

Никитин доложи на полковника за резултатите от спектрографическата експертиза и замина на консултация в Института по стомана.

Професор Шестаков беше висок, слаб човек — на около седемдесет години — с тъмни живи очи. Той любезно прие Никитин, изслуша го и каза:

— Мисля, другарю Никитин, съдейки по групата на металите и по количественото съотношение на волфрама и феровандия, че ние имаме работа с балминит. Инженерите-металурзи Балясин, Минков и Иткин са разработили нов начин за заваряване с електроволтова дъга на свръхтвърди стомани. Балминитът е значително по-здрав от вокара и повишава износната устойчивост на детайлите пет-шест пъти. Използуването на балминита е нещо ново. Засега опити по електроволтово заваряване на балминита се правят само на две места: тука, в един московски завод, и в един южноуралски секретен завод.

— Бихте ли могли, професоре, да ми съобщите кой от московските заводи прави опити с балминит? — попита Никитин.

— Разбира се — каза професорът и като откъсна едно листче от седмичния си бележник, написа адреса.

Никитин благодари на професора за консултацията, сбогува се и бързо се спусна надолу по стълбата.

19

ПАРЧЕ КОЖА

Без особен труд Никитин за половин час се добра до района, посочен от професор Шестаков. Като изгуби цял час в търсене, озова се пред висока каменна стена и здраво затворени врати. Той позвъни от входа в специалната служба и дълго чака, докато най-после, опирайки се на бастун, при него дойде пълен човек с избеляла стара офицерска куртка, с три реда орденски ленти на гърдите. Макар че денят беше студен и лош, той само бе наметнал шинела.

Човекът с шинела мълчаливо прегледа неговите документи, също така мълчаливо му написа пропуск и го покани да го последва.

Кабинетът на началника на специалната служба беше светла, просторна стая, с решетки на прозорците. През притворената завеса, отделяща една трета от стаята, се виждаха огнеупорни каси и няколко ротатора. Предната част на стаята представляваше приемна.

— Радионов Глеб Иванович — представи се началникът на специалната служба, примъкна креслото към посетителя и седна на дивана. Той не бе съвсем стар човек — имаше гъсти побелели коси, черни очи под тежки, подпухнали вежди и голям широк нос.

Като влезе неволно в тон със скъпия на думи събеседник, Никитин каза:

— Един от цеховете на вашия завод прави опити със заварка на свръхтвърди стомани. Интересува ни: кой от работниците на този цех е напуснал в последно време и по какви причини?

— Този цех е малък, хората се броят на пръсти. На първи януари по заповед на министерството инженер Ладигин е преместен в Южноуралск. Останалите работници са на местата си — също така немногословно отговори Глеб Иванович.

— Мога ли да прегледам личното дело на инженер Ладигин? — с все повече нарастващ интерес попита Никитин.

Без да отговаря на въпроса, Радионов стана, като се опираше тежко на бастуна си, позвъни в отдел „Кадри" и помоли да му донесат в специалната служба личното дело на Ладигин. Когато Радионов се върна и седна на дивана, Никитин го запита:

— Не бихте ли могли вие да ми дадете характеристика на Ладигин?

— Млад, способен инженер, но без жар. Затворен човек.

Характеристиката се оказа действително кратка. На вратата се почука. Радионов стана, отвори вратата и взе от сътрудника на отдел „Кадри" личното дело. Предавайки папката на Никитин, той каза:

— Седнете на моята маса.

Никитин с вълнение отвори папката, погледна снимката на Ладигин и неволно произнесе:

— Та-ка!...

В дадения случай това „та-ка!" звучеше като „Еврика" на Архимед в момента на неговото откриване на първия хидростатичен закон.

От малката снимка на Ладигин — шест на девет, — залепена върху горния десен ъгъл на анкетния лист, го гледаше Мехия Гонзалес, младшият съдружник на Хондурас Фрут къмпани. Сходството беше така поразително, особено в пър-

вия момент, че Никитин дори попита стоящия зад него Радионов:

— Това снимката на инженер Ладигин ли е? — и без да дочака отговор, се засмя. Въпросът беше безсмислен.

Колкото повече Никитин се вглеждаше в снимката на Ладигин, толкова по-ясна ставаше пред него мрачната картина в Глуховската гора: неочаквано настигнатото от смъртта тяло, червенеещото се кърваво петно около повдигнатата ръка. Оцелялата страна от лицето на трупа, ако би могла да се свали от нея трагическата маска на смъртта, беше част именно от това лице, гледащо от снимката, залепена върху анкетния лист на инженер Ладигин.

Никитин прегледа анкетния лист, автобиографията, няколко копия от заповедите за поощрение, заповедта на министъра за преместването му в Южноуралск, последната заповед на завода и като затвори папката, попита:

— Кажете, Глеб Иванович, инженер Ладигин по собствено желание ли се премести в Южноуралск?

— Ладигин беше необщителен човек, не споделяше с никого своите планове, затова не ще мога да отговоря на вашия въпрос. Мисля, че министерството е могло да премести Ладигин като специалист във връзка с разширяването на промишления опит по заварката на свръхтвърди стомани — отговори Радионов и на свой ред попита:

— Ще вземете ли личното дело на Ладигин със себе си?

— Да, непременно.

— Тогава аз засега ще оформя изнасянето на папката — каза той и като седна на масата, примъкна към себе си кочана с пропуски.

Резултатите от изследванията на веществените доказателства, материалите на експертизата и неочакваното откритие, направено от него днес тук, в завода, даваха възможност на Никитин да обмисли отново много обстоятелства от делото.

Загледан през прозореца в скучния пейзаж на заводския двор, Никитин, разсъждавайки, идваше до заключение, че е бил убит не Мехия Гонзалес, а инженер Ладигин, от документите на когото се е възползувал Гонзалес, за да проникне в южноуралския завод.

През времето, когато по силата на неголямото външно сходство и мошенически подредените обстоятелства тялото на Ладигин — под предлог на трагично загиналия Гонзалес — е било отправено зад океана, истинският Гонзалес с документите на инженер Ладигин е отпътувал за Урал. Логическият ход на събитията подсказваше, че съучастник на Гонзалес при осъществяването на този план е бил Уйлям Едмонсон. Изпитвайки логичността на построената от него хипотеза, Никитин се опита да я опровергае: защо е потрябвала на Гонзалес цялата тая инсценировка с нещастния случай по време на лова, този сложен претоварен начин? Не би ли било по-просто в навечерието на отпътуването на Ладигин за Южноуралск да го убие, да скрие трупа и заграбвайки неговите документи, да замине за Урал? „Не, това е било невъзможно!" — мислеше Никитин. Не би могъл от Москва безследно да изчезне младшият съдружник на търговската фирма Хондурас Фрут къмпани! Да бъде прехвърлен агентът през границата със самолет е рисковано. Защо е нужно да се излага на опасност от залавяне и разобличаване на границата агентът, изпълняващ такава важна задача на разузнаването?

Така аналитическото мислене на Никитин бавно, тухла по тухла, издигаше солидното здание на истината. Но и на самия него му беше неясно още много нещо. Като прехвърли в паметта си всички факти на това сложно, забъркано дело, Никитин си спомни „парчето кожа от тилната страна на китката на лявата ръка...“ и без да възлага големи надежди за отговор, попита Радионов:

— Какво имаше на китката на лявата си ръка Ладигин?

Радионов учудено погледна Никитин, сви мълчаливо рамене, понечи да продължи оставената си работа, но като помисли, каза:

— На китката на лявата ръка... На лявата ръка... Имаше татуировка! Четири букви: „Таня“ — си спомни той.

— Та-ка! — с удоволствие произнесе Никитин.

И действително така беше открито последното липсващо звено от веригата умозаключения.

— Вие не можете да си представите, Глеб Иванович, колко е важно това! Вие не знаете ли историята на тази татуировка? Коя е тази Таня? Къде е тя?

— Не, спомням си, аз някак си веднъж закачих Ладигин за тази татуировка: „Варварски начин на записване спомен!“ Той се смути и каза, ако не се лъжа: „... увлечение на младостта...“ Аз ви казах, че Ладигин беше винаги много затворен.

Като отиде в деканата на Московското висше техническо училище „Бауман“, Никитин получи списък за разпределението на студентите, завършили в четиридесет и осма година механо-технологическия факултет. Той взе този списък, за да може с някой от инженерите, завършили института с Ладигин, да уточни фактите на неговата биография. Но внимателно изучавайки списъка в ко-

лата по пътя за квартирата на Ладигин, Никитин прочете:

„8. Мелникова Татяна Николаевна.

9. Ладигин Григорий Иванович".

— Доронин, връщай обратно в института! — разпореди се Никитин.

Върнал се в деканата, той поиска личното дело на студентката Мелникова. А докато изваждаха от архивата нужното му „дело", Никитин узна от декана на механо-технологическия факултет това, за което не можеше да му съобщи Радионов.

В четиридесет и осма година Мелникова и Ладигин завършили механо-технологическия факултет на МВТУ „Бауман". Знаейки за тяхната юношеска любов и бъдещи планове, деканът на факултета положил много усилия да могат те да получат назначение в един завод.

Дипломната работа на Ладигин попаднала за рецензия у един от сътрудниците на главното управление. Заинтересуван от дипломирания, консултантът му предложил да остане в Москва да работи в конструкторското бюро на главното управление. Примамливите перспективи за работа в Москва съблазнили Ладигин и той взел решение, но дълго време, до последния час, страхливо го скривал от Татяна.

Той не ѝ казал за това дори и в този знаменит час, когато получили назначение. Ладигин се преструвал на болен и не заминал, а след заминаването на Татяна оформил постъпването си в Москва.

Като прочете внимателно личното дело на Мелникова, Никитин изясни, че Таня също така, както и Ладигин, е завършила Ореховогорската гимназия, заедно с него — в един и същ ден — е издържала приемните изпити, учила е в един курс

с него, завършила е института и заедно с него е трябвало да замине за южноуралския завод.

Ето го това „увлечение на младостта" — спомни си той фразата на Ладигин, цитирана от началника на специалната служба в завода.

Без да губи време, Никитин намери в квартал Самотека къщата, където е живял Ладигин, и откъм двора се качи по тъмната, мръсна стълба в апартамент номер три. Той дълго чука, докато най-после вратата на съседния апартамент се отвори и на прага се показа пълна, висока жена с червена найлонова престилка. Ръкавите на нейния бархетен халат бяха запретнати до лактите. Като разпери пръстите си, с опакото на ръката си, покрита със сапунена пяна, тя прибра показалия се изпод забрадката ѝ кичур коса и попита:

— Кого търсите, гражданино?

— Трябва ми инженер Ладигин — отговори Никитин.

— Ладигин замина преди три дена в командировка в Урал, а Клавдия ще се върне вероятно днес. Извинете, имам пране — каза тя и затвори вратата.

Никитин още веднъж огледа вратата, зад която може би се криеха важни доказателства на построената от него версия, и изведнъж забеляза в дълбокия прорез на пощенската кутия стърчащия ъгъл на розов плик.

Спускайки се вече по стълбата на двора, Никитин помисли, че е възможно в този именно розов плик да има нови, неизвестни на него факти, но елементарната честност не му позволяваше да протегне ръка и да вземе писмото. „Вярно ли е това? — мислеше той. — Адресантът на розовия плик е мъртъв, а писмото може би ще придвижи следствието значително напред."

Като размишляваше как да постъпи, Никитин спря сред двора на този стар, оцелял още от „френцузкия пожар" дом и се огледа: оградата бе съборена, дворът се отделяше от улицата от повехнали дървета жълта акация, на заскрежените клони на дърветата бе замръзнало простряно прано бельо.

Подтикван от силата на своето вътрешно убеждение, че трябва да прочете това писмо, Никитин влезе в полусутеренното помещение, където се намираше домоуправителят.

В домоуправлението Никитин узна, че в квартира номер три, освен Ладигин живее още Клавдия Аникина, кондуктор в спалния вагон на влака Москва—Красноводск.

Свивайки късите си пръсти на тлъстите космати ръце, домоуправителят дълго пресмяташе кога е денят на пристигането на Аникина и в края на краищата дойде до извода, че не по-късно от утре

Клавдия Петровна трябва да се върне от редовния рейс. От малките очи до краищата на късите му тънки мустаци целият този човек бе обхванат от любопитство и желание да бъде полезен на необикновения посетител с нещо, макар и най-дребно.

— Може би, вие другарю майор, желаете да огледате апартамент номер три? С голямо удоволствие бих ви услужил! Жената на портиера има ключ, понеже другарката Аникина е дълго време на път, а квартирата се отоплява с печка, от студа стаята овлажнява, тапетите се развалят, така че когато заминават те, винаги дават ключа на портиерката във връзка с отоплението.

Никитин нямаше разрешение за обиск на стаята на Ладигин, освен това бе уверен, че Гонзалес и компанията му не са оставили никакви следи след себе си. Аникина! — ето кой му е нужен сега повече от всеки, но като си спомни за пощенската кутия, Никитин каза:

— Ако не възразявате, аз бих прегледал квартирата.

Управителят наметна балтона, изтича без шапка от стаята и след няколко минути се върна с ключ.

— Заповядайте! — каза той от вратата, като показа стълбата с реверанс от класическия танц менует.

Те влязоха в малко антре, откъдето две врати водеха в стаите на Аникина и Ладигин, а трета — в кухнята. Като във всяко дълго непроветрявано помещение въздухът беше задушен. Никитин влезе в кухнята. Тук имаше две малки маси. Масата на Аникина можеше да се познае веднага: домакинският ред, муселинената завеска на полицата и блестящите тенджери привличаха погледа. На

поличката, над масата на Ладигин, имаше чайник, тенджера, пакет билки, флаконче зъбни капки и малка гумена грейка. Без да ги докосва с ръце, Никитин с интерес огледа всички тези предмети, стъпи на табуретката и като погледна отгоре, убеди се, че и върху пакетчето билки, и върху флакончето с капки имаше по-малко прах, отколкото върху полицата. Това свидетелствуваше, че от тези предмети са се ползували не много отдавна. „Ладигин е имал болни зъби" — направи извод Никитин.

Наблюдавайки майора, домоуправителят изпадаше във все по-голямо недоумение. Интересът на Никитин към тези празни, нямащи никакво значение предмети избикваше у него все по-силно учудване и любопитство.

Като свърши огледа на кухнята, Никитин излезе в антрето, извади от пощенската кутия розовия плик и с досада прочете:

„*За Клавдия Петровна Аникина (лично)* — а в ъгъла бе написано допълнително: „*Чакам отговор, както славей лятото*".

Никитин се чувствуваше неловко, че без разрешение назърна в чуждия живот, и се приготви да сложи плика обратно в кутията, но забеляза, че от вестника в пощенската кутия се показва ъгълът на син плик. Това писмо, адресирано до Ладигин Григорий Иванович, бе — както показваше адресът на подателя — от Татяна Баскакова, от Южноуралск. Печатът от Москва показваше, че то е дошло на десети януари.

— Ще взема писмото на Ладигин, за да го предам на адресанта — каза Никитин и като получи мълчаливото съгласие на домоуправителя, постави плика в страничния си джоб.

Като излязоха, затвориха квартирата и заслизаха по стълбата, Никитин запита:

— Тук някъде наблизо има ли зъболечебница?

Учудвайки се все повече, домоуправителят каза:

— Разбира се, тук наблизо е, ще излезете на „Самотека" и после наляво, на Колхозния площад има такава лечебница.

Домоуправителят изпрати майора до самата врата, без да удовлетвори своето любопитство, и се върна в канцеларията, а Никитин се спусна по кривата уличка „Троицка" към булеварда. Като сподавяше в себе си желанието по-скоро да се запознае с лежащото в джоба му писмо, той се отправи към зъболечебницата.

„Таня Баскакова. Защо не Мелникова, а Баскакова? Навярно Таня се е омъжила за Баскаков"— реши Никитин. Лесно намерил стоматологическата поликлиника № 5, той отиде при старшата медицинска сестра в регистратурата.

Предположенията на Никитин се оправдаха — пред него лежеше историята на болестта на Ладигин Григорий Иванович, роден през 1921 година:

„Болният е страдал от переодонтит на втория голям кътен зъб от дясната страна на долната челюст. Зъбът е бил изваден и на негово място с мост на коронката на първия голям кътен зъб е бил поставен зъб, излят от неръждаема стомана..."

Никитин взе със себе си болничния лист на Ладигин и със случайно минаващо такси отиде до управлението, където взе от следственото отделение папката с делото „Намереният труп в Глуховската гора".

Като пропусна голямата уводна част на протокола, описанието на мястото на произшествието

и характеристиката на трупа, Никитин намери интересуващия го пасаж:

— „... На долната дясна челюст първият и вторият кътен зъб представляват протеза от бял метал..."

След като сне копие от тази част на протокола, Никитин с удоволствие затвори папката. Нямаше вече съмнение: убитият в Глуховската гора не беше младшият съдружник на търговската фирма Хондурас Фрут къмпани, а инженер Ладигин.

20

ПИСМОТО ОТ ЮЖНОУРАЛСК

„Не знам ще те свари ли моето писмо в Москва, или ти си вече на път за нашия край.

Как да се обърна към тебе: да те наричам Гриша — неловко ми е, много години минаха от времето, когато ти бе за мене Гриша; да те величая с Григорий Иванович — ще се обидиш.

Помня аз Ореховото възвишение... Високо. Небето синее. Носи се горчивата миризма на лайкучка. Ти лежиш на тревата и сложил глава на моите колене, бавно размотаваш бинта. Ти бе изписал с игла моето име на лявата си ръка. Ръката, явно, боли, а на мен ми е радостно и страшно.

Ние бяхме млади и глупави.

Помниш ли как мечтаехме, а животът прогали нашите надежди, по-вярно твоите. Получихме назначение. Пътят ни бе един, трябваше да отидем в Южноуралск. В завода нас, младите, ни очакваха с нетърпение. А ти отстъпи, не искам да кажа, постъпи подличко, макар че беше време, когато и

така мислех. С една дума, обещаха ти в Москва стая и хубаво място в главното управление. Ти искаше да направиш кариера и остана в Москва.

Струваше ми се, че главното, в името на което ние живеехме, е пред нас и ние с теб сме на прага на новия живот. А ти поиска своето, малкото благополучие и забрави това, за което ние двама с тебе бяхме мечтали.

Тебе, аз разбрах това по-късно, те привличаше парадното, външното. Ето, ти записа моето име за цял живот на ръката си, а от сърцето си го изтръгна лесно. Ти, Гриша, си егоист, сух, бездушен себелюбец. Говоря ти това, не защото искам да те обидя. Ако в тебе е останала още някаква забравена чиста струна, тя ще трепне и ще зазвучи. Вслушай се в нея, в тази струна.

Ти, казваш, си се уговорил с директора на нашия завод, изпратил си документите, искаш да оставиш Москва и завода, в който работиш сега, и да се трудиш тук, с нас.

Какво да ти кажа? Добрите инженери винаги са нужни, ще се намери работа и за тебе. Само че ето какво, как да ти кажа, Южноуралск не е Москва, тук човек е цял пред нас, с всички свои мисли. Ако твоят стремеж е искрен, идвай, ако мислиш, че тука по-леко ще направиш кариера, глупаво е — в завода не липсват добри и талантливи хора.

Народът при нас не живее затворено, обичат хората. Местата са красиви. Природата е такава, че и век да живееш е малко! През лятото направо от моя прозорец се вижда обраслият по склона с липови храсти връх Кабан-Тау, а по-ниско се кълби парата над бързата рекичка Сакмара. В степта има диви вишни, розов бобов храст, яркожълта

акация. Въздухът — не можеш да му се надишаш! Красиви са тука местата и Кабан-Тау не прилича на нашето Орехово възвишение.

Аз едва не започнах да пиша стихове, така обикнах тукашните места. За работата няма какво да кажа: правим мощни, умни машини, сам-знаеш какви и затова не ще ти пиша.

Идвай, Гриша, ако си със сърце, а хора без сърца ние не обичаме; та и на кого са нужни те?!

Моят живот, както знаеш, не ме глези: дълго аз те носех в сърцето си — като болест. Оздравях, обикнах добър човек — Семьон Баскаков, — омъжих се. Живеехме ние добре три години, но... умря Семьон, уби го токът на подцентралата с висок волтаж. Живея сега сама с дъщеря си Светлана. Да се омъжвам не смятам.

Ако ти, тъй да се каже, знаейки за смъртта на Семьон, мислиш, че... Аз тебе, Гриша, те преболях, като шарка, а втори път от шарка не боледуват. Дружба ще имаме. Детството пък и юношеството ние прекарахме заедно — имаше много хубави неща и ето, в името на тях ние с тебе ще дружим.

Помни, Гриша, че ние тук имаме здрав, сплотен колектив: ако ти си силен човек, ако искаш да ни помогнеш, пък и сам да се понаучиш, идвай, ако ли не — помисли си. Ще се откъснеш от Москва, ще изгубиш стаята си, а после ще съжаляваш.

Татяна Баскакова
Южноуралск, Лесная улица, № 7“.

21

ВЕРСИЯТА НА НИКИТИН

Като сложи настрана синия плик, Каширин каза:

— Да... Човешки живот. — И след пауза: — Аз те слушам, Степан.

И по туй, как той го каза, Никитин разбра, че писмото на Баскакова го е трогнало със своята топлота и искреност.

— Засега успехът е малък, Сергей Василевич. Ако построената от нас версия е вярна и Гонзалес (макар да съм уверен, че той е толкова Гонзалес, колкото аз съм принц датски), и Гонзалес с документите на инженер Ладигин е заминал за Южноуралск, тая жена, Татяна Баскакова, няма да остане жива, ако ние не вземем навреме необходимите мерки. Хипотеза първа: Гонзалес не знае за съществуването на Татяна Баскакова. Тя чака човек, с когото е свързана почти цялата ѝ младост, и изведнъж... пристига друг, външно приличен на познатия ѝ от детските години Гриша Ладигин, но чужд, неизвестен на нея човек. Боя се дали още при първата среща Баскакова не би му изказала своето недоверие. Освен това нея я наричат Таня, а по татуировката на Ладигин на тях това име е познато. Само този факт е достатъчен, за да я убият. Хипотеза втора: Гонзалес знае за съществуването на Таня в Южноуралск, тя е единственият човек, който може да го разобличи. Тогава съучастниците на Гонзалес или самият той в навечерието на своето официално появяване в Южноуралск я убива. Тука става дума за новото въоръжение, към серийното производство на което пристъпи заводът. Голяма игра и крупно залагане. В

такава игра не ще ги спрат никакви препятствия.

— По твоите изчисления кога Гонзалес е заминал за Южноуралск? — запита Каширин.

— Той е заминал на девети, на единадесети е сменил влака в Челябинск, днес рано сутринта трябва да бъде в Южноуралск.

— Аз всяка минута чакам съобщение от Южноуралск — каза Каширин, като погледна часовника. — Там хората са опитни и всички необходими мерки ще бъдат взети. Да се изолира Гонзалес не бива. Те действуват така уверено, като че ли в завода или някъде наблизо имат агентура. Това трябва да се провери много внимателно и само тогава да се вземат нужните мерки. Ако положението се усложни, ще се наложи, Степан, да заминеш в Южноуралск.

— Аз мислех за това — каза Никитин и запита: — Вие казвате, Сергей Василевич, „те", „при тях". Кого имате предвид?

— Това, че така наречените Гонзалес действува не сам, то за нас с тебе е ясно. Но... какви факти свидетелствуват против Едмонсон? — неочаквано запита Каширин.

— Преки улики против Едмонсон няма. Но косвени улики, различни факти в тяхната взаимна връзка с обстоятелствата на работата свидетелствуват против Едмонсон. Още първия ден при пристигането си Гонзалес се среща с Едмонсон. Последният заедно с Гонзалес излиза от хотела с голям пакет, завит в сива опаковъчна хартия. В този пакет, тъй да се каже, би могло да има и ловно снаряжение. По-нататък: не общувайки с никого от своите съотечественици, Гонзалес заминава на четвърти януари уж на лов. В същия този ден Едмонсон също заминава от Москва и впоследствие отказва да даде обяснение къде е бил

през тези четири дни. Към мястото на престъплението водят следите на „Олимпията", изоставена по-късно при Ваганковските гробища. Под нейната седалка е намерена цигара „Фатум", а цигари от тази марка освен Гонзалес пуши само Едмонсон. В деня, когато тялото на Гонзалес бе намерено в Глуховската гора, Едмонсон се връща в стаята си в хотела и дава на химическо чистене балтона си, на който има голямо мазно петно. Работникът от химическото чистене смята, че петното е от автомобилно масло. Картерът на „Олимпията" тече. Възможно е Едмонсон, легнал под машината, за да затегне болтовете на картера, да е изцапал балтона си. След това, за да удостовери своето неучастие, Едмонсон предава в редакцията статия, в която разказва малко вероятна история за това, къде е бил през тези четири дни.

— Това ли е всичко?

— Засега да.

— Първо, Гонзалес не е имал ловно снаряжение. Всеки случай в деня на неговото пристигане при митническия преглед такива неща не са намерени. Възможно е ловното снаряжение да е доставено по други канали и, разбира се, независимо от Гонзалес. Аз съм склонен да мисля, че Едмонсон действително е получил от Гонзалес пратка с цигари „Фатум". Второ, как всичко това се свързва с твоето предположение, че с Едмонсон се опитват да ни заблудят? Помниш ли? Ти говореше за това само преди няколко дни.

— В нашата работа да не се предава значение на интуицията, на професионалното чувство, би било погрешно, но фактите са факти и да ги игнорираме нямаме право.

— Факти или фактчета?

— Аз говоря за факти.

— Но ти изпускаш предвид едно много важно обстоятелство: ако твоята версия е вярна и Гонзалес действително е убил инженер Ладигин, нали някой е трябвало да подготви това убийство. Значително по-просто би било за чуждото разузнаване да компрометира Ладигин и шантажирайки го, да го накара да работи за тях, не е ли така? Следователно, преди да бъде убит Ладигин, бил е направен опит — и аз мисля не един — да го купят или заплашат. След като този опит не е дал желаните резултати, изработен е бил план за убийството и подмяната на Ладигин. Този план се е обмислял дълго и се е готвел не набързо. На тях е било нужно да потърсят за подмяна човек, макар и относително приличащ на Ладигин. Трябвало е тоя човек да знае отлично руски език и да има специално техническо образование, иначе такъв, разрешете да кажа, „инженер" би бил разобличен още в първия ден на своето пребиваване в завода. Кореспондентът на „Марсонвил Стар" Уйлям Едмонсон се е появил в Москва на двадесет и трети декември. Пита се — могъл ли е Едмонсон за две седмици от своето пребиваване в Москва да се запознае с Ладигин, да спечели неговото доверие и дори да го покани на лов? Не, Степан, разбира се, не е могъл. Ето защо, без да игнорираме косвените улики срещу Едмонсон, трябва да направим някакви поправки в твоята хипотеза. Нито Гонзалес, нито още по-малко Едмонсон са главните фигури в тази сложна забъркана игра. Не те са подготвили и извършили това престъпление. Ние не трябва да изпускаме от свосто наблюдение Едмонсон, тъй като някои факти действително свидетелствуват срещу него, но нашата задача е да открием и обезвредим главната фигура, която засега остава в сянка.

След като почука, капитан Гаев влезе и остави на масата пред полковника няколко телеграми. Каширин мълчаливо ги прегледа и подаде една от тях на Никитин.

„ДОЯЧКАТА ЕВДОКИЯ ШАТИЛОВА РАБОТИ В КОЛХОЗ „НОВ ТРУД" ПРЕДСЕДАТЕЛ ГОРЕЛОВ ГАРА СТЕП ДАЛНЯЯ тчк РАЙСЕЛХОЗОТДЕЛ СИТЕЧКО" — прочете Никитин.

— Другарю Гаев, още днес заминете за гара Степ Далняя. Уточнете: бил ли е Уйлям Едмонсон в колхоза „Нов труд", кога е пристигнал, при какви обстоятелства и кога се е върнал обратно. Постарайте се да се справите за два дена — разпореди се полковникът и с жест освободи Гаев, тъй като се раздаде нетърпелив звън от междуградската станция. Полковникът взе слушалката.

Говореше Южноуралск. Началникът на райотдела подполковник Гаспарян съобщаваше:

— Инженер Ладигин Григорий Иванович не е пристигнал. Управлението на завода очаква пристигането му на петнадесети. Всички необходими мерки са взети.

— Благодаря за оперативността, Аветис Аракелович. Моля по дадения въпрос да поддържате връзка. Главно Баскакова! За нейния живот отговаряте лично вие. Дочуване! — и като сложи слушалката, полковникът каза на Никитин:

— Ако твоите изчисления са правилни и Гонзалес с документите на Ладигин действително е тръгнал от Москва на девети, то къде е той?

Никитин разтвори ръце:

— Той или е в Южноуралск и не се явява в управлението на завода дотогава, докато не премахне от пътя си Баскакова, или има промеждутъчна явка — изказа своето предположение Никитин.

— Явка, казваш? — повтори полковникът. — А какво от това, ако Гонзалес има „свой човек", за явката на който агентът „777" е запитвал Ебергард Ценсер?

— Какво е казал той при разпита?

— Неговата фамилия е Теплов. Оставен бил от хитлеристкото разузнаване в Урал още през четиридесет и втора година и бил предаден от организацията на Гелен на новия господар. В средата на миналата година са го снабдили с радиостанция. Връзката с доктор Кенигстон е осъществявал чрез Ебергард Ценсер. Теплов е предавал сведения от икономически характер, но главното негово предназначение е била връзката на Ценсер с помощта на радиостанцията с пребиваващата агентура. Аз мисля, че Гонзалес се е отправил за селището Заозерни при Теплов. Преди два дни Ебергард Ценсер е предупредил Теплов, че „свой човек" е отпътувал за Урал.

— Възможно е — съгласи се Никитин и запита: — Трябвам ли ви още, Сергей Василевич?

— Засега не — отговори Каширин и като взе слушалката, набра телефонния номер на генерал-майора.

В това време Никитин намери капитан Гаев в кабинета на завеждащия канцеларията. Капитанът си поръчваше билет за влака до Степ Далняя.

— Кога заминава твоят влак?

— След около два часа.

— Хайде да отидем в моята стая — покани го Никитин. Когато те седнаха на дивана и запушиха, Никитин каза: — Е, Коля, разказвай всичко, което си успял да изясниш във връзка с „Олимпията".

— Дълга история — започна Гаев. — През февруари четиридесет и пета година слушателят в

академията „Фрунзе" капитан Антонов е платил в Московската митница мито за кола Опел „Олимпия" и е получил градски номер от автомобилната инспекция. Сега подполковник Антонов служи в Новочеркаск. Вчера аз се свързах с него по телефона и узнах, че в четиридесет и седма година той е продал „Олимпията" на един стругар от завода „Сърп и чук". Името на купувача е забравил, но помни, че сделката са оформяли в трета нотариална кантора. В кантората аз лесно узнах името на новия притежател на колата — Фетисов Иван Василевич. Отправих се в завода и се запознах с инженер Фетисов.

— Почакай, ти каза стругар! — го поправи Никитин.

— Капитан Антонов през това време станал подполковник, а стругарят Фетисов — инженер. Хората израснали, възмъжали, а „Олимпията" се износила и станала годна само за боклука. Фетисов си купил „Победа", а старичката „Олимпия" подарил на един свой познат — младеж, който живеел в същата кооперация, възпитаник на фабрично-заводското училище, Володя Лещук. Володя, магесник и вълшебник в областта на техниката, сам поправил колата и я карал близо четири години, докато най-сетне решил да купи „Москвич". На Лещук не му достигали три хиляди и той решил да продаде „Олимпията". Ремонтирал колата, боядисал я и я откарал на Коптевския пазар, но комисията на магазина категорично отказала да приеме за продажба тази „зелена антилопа" и му предложила да я откара на автомобилните гробища.

— А тя се оказа на Ваганковските! — вмъкна Никитин.

— Точно така. Когато Володя Лещук вече се готвел да напуска Коптевския пазар, към него се приближил един гражданин и му предложил за колата три хиляди рубли. Лещук веднага получил парите, гражданинът седнал в колата и отпътувал. Оформяването на сделката те насрочили за понеделника на следващата седмица. В уговорения ден Лещук чакал два часа в нотариалната кантора, но гражданинът не се явил.

— Ти, Коля, си майстор да размотаваш объркани концы! Кой пък е бил този нов притежател на „Олимпията"? — попита Никитин.

— Володя казва, че той се нарекъл Василев. По негово описание той бил нисък, набит човек, с лятна кожена куртка с цип и зимна ушанка. Червенокос, небръснат, със светли очи и лице с много лунички. Лещук обърнал внимание, че когато той седнал зад кормилото и пробвал крачната спирачка, натиснал педала с ток, а носът на ботуша му сякаш бил празен. Червенокосият му обяснил, че „измразил пръстите си и се наложило да ги отрежа". Ето и цялата история на „Олимпията", започната от подполковник Антонов, продължена от инженер Фетисов и завършена от знатния стругар Владимир Лещук.

— Ти нали каза възпитаник на фабрично-заводско училище...

— Това е било преди четири години, а сега Лещук е знатен стругар — поясни Гаев.

— Положението се забърква, появява се ново лице — човек с лунички и с измръзнали крака.

22

ПАТРИК РОГЛС

Имайки намерение да поскитат със ски и към обед да се върнат в Москва, Машенка и Роглс се срещнаха на гарата. Беше празничен ден, пътници много, във вагона на електрическия влак се наложи през цялото време да стоят прави. Те силно измръзнаха и дори на път за вилата, надбягвайки се, дълго не можаха да се стоплят.

Белезникавото мъгливо небе, осветено от яркочервеното слънце, предсказваше вятър. Във вилата беше студено и неприветливо. Машенка седна в креслото, подгъна краката си, зави се с шала и започна да наблюдава Роглс. Като слагаше над подпалките и брезовата кора дърва, Патрик разказваше:

— Като малък аз живеех на юг у чичо си Ед. Там, при скотовъдците, се научих на много работи, в това число и да разпалвам сурови дърва. Гледай, те ей сега ще пламнат като барут. — И действително, огънчето се плъзна под дървата и скоро пламъкът ги обхвана.

Гледайки умелите, ловки ръце на Патрик, Машенка откровено му се любуваше и в същото време ѝ се струваше, че Патрик е развълнуван от нещо, но се старае да скрие това.

— Да! — спомни си тя. — Дай, моля ти се, чантичката, ще ти се похваля със своите успехи!

Роглс ѝ подаде чантичката и седна до нея. Машенка извади проявена филмова лента и като показваше кадрите на негатива, поясняваше:

— Гледай, Пат, това е нашият дом. Аз го фотографирах от Устинския мост. Това са момчета на шейни. А това е гълъбът на мира, той бе кацнал

на цевта на оръдието до Музея на революцията и аз успях да го фотографирам. Получи се символична снимка! Ето репродукцията на портрета, който виси в татковия кабинет.

— Ти действително, Машенка, имаш успехи — със задоволство каза Роглс, като преглеждаше негатива. — Когато острото око на фотографа подкрепя искреното перо на журналиста, получава се истина с такава разобличителна сила, от която не можеш да се отървеш. Докато ти овладееш езика до съвършенство, фотоапаратът ще бъде твоя професия. Допълвайки се един друг, ние ще работим заедно. Ти трябва всеки ден по няколко часа да се занимаваш с фотография. На нас, Машенка, ни остава малко време, много малко — подчерта той.

— Не разбирам само, Пат, защо ти настояваш аз да работя с тази „играчка". В моя „ФЕД" има повече кадри, той е по-точен в работата.

— След като се научиш да работиш с този апарат, ти лесно ще овладееш други. Освен това в „Минокса" има едно голямо преимущество. Апаратът е по-малък от твоята пудриера и лесно се събира в чантичката ти. С тази „играчка" може да се проникне навсякъде. У нас има много фотокореспонденти, конкуренцията е бясна, с фотоапарат почти никъде не можеш да се промъкнеш, бандите от частните агенции пазят от репортьорското око всичко онова, което се скрива зад „буржоазния морал" и „частната инициатива". Помниш ли, Машенка, аз веднаж ти казах, че този апарат има своя история?

— Да, помня. Ти обеща да ми я разкажеш.

— Този апарат беше у кореспондента Джо Сендерс. Скрил „Минокса" под табан-хастара на тока на обувката, Джо преминал през рентгенов пре-

глед и проникнал в окръжния затвор на Спикенбург в качеството на свидетел при екзекуцията на гангстера Вили Фобс. Като направил няколко снимки в момента на екзекуцията, Джо разобличи подмяната. С огромен подкуп Фобс излязъл на свобода, а вместо него бил екзекутиран младеж, откраднал от мазето на един фермер парче бекон, огризан от плъховете.

— Какъв материал за повест! Гангстерът, професионален крадец и убиец — на свобода, а бедният, гладен човек, откраднал късче свинско месо — на електрическия стол!

— Не, Машенка, това не е тема за моя повест. Моите замисли са по-широки и по-значителни! — каза Роглс и като извади бележника си, прочете:

— „... Разбира се, че цялата правда не може да се разкаже в печата, но как да се направи така, че да се разкаже само правдата?" Това е писал О'Хенри — моят любим писател. О'Хенри искаше да разкаже правдата за буржоазното общество с устата на човек, оказал се на необитаем остров сред океана без всяка надежда да се измъкне оттам. На О'Хенри не се удаде да осъществи този замисъл и на мен ми се иска да направя това вместо него...

Цял обхванат от тази мисъл, развълнуван, Роглс говореше:

— Главатарят на „МОБА", да кажем Джо Флинт, пътешествувайки със своята моторница, претърпява катастрофа. Единствено на Флинт се удава да се спаси на необитаем остров без всякаква надежда да се върне на континента. Ти, Машенка, знаеш ли какво е това „МОБ"?

Машенка отрицателно поклати глава.

— На жаргон „МОБ" — това е шайка, нелегален „синдикат" на тайни гангстерски сдружения. И

ето Джо Флинт — продължаваше Роглс, — главатар на „МОБА", отлично разбирайки, че той не ще може никога да се измъкне от този остров, останал насаме със съвестта си, пише своята история без преувеличения и литературен патос. Флинт пише истината за връзките на „синдиката" на гангстерите с полицията, финансовите магнати, църквата и пресата, радиото и телевизията, киното и театъра. Ти знаеш, Машенка, аз вече нещо съм нахвърлил, написал съм плана и контурите на няколко глави. При следващата наша среща ще ти прочета откъси. Може ли, моя малка, любима женичке? — Роглс я прегърна така, че тя не можеше да си поеме дъх, но и тази ласка не можеше да излъже нейната тревога.

— Пат, с тебе нещо се е случило, ти скриваш това от мене! — каза тя, като го гледаше изпитателно в очите.

— Не, с мене всичко е в ред. Дай ми този негатив, аз ще поръчам снимките — каза Роглс и като нави в ролка филма, мушна го в джоба си. — Ти стопли ли се?

— Напълно. — Машенка скочи от креслото и се разтъпка от неудобното седене.

Роглс донесе ски за слалом[1] и ги приготви. Машенка сне шубата си, обърна Патрик с гръб към себе си, обу скиорски голф, облече върху фанелата дебел пуловер от камилска вълна и побягна със ските към изхода на вилата. В този спортен костюм тя изглеждаше по-малка и по момчешки груба.

Те вървяха по просеката, след това през гората и излязоха към Серебрянка. Лятно време обрасла с острица, сега Серебрянка също като сребърна

---

[1] Слалом — (норв.) — Вид спускане със ски.

лента се извиваше между отвесно стръмните брегове. През зимата в неделни дни тук се събираха скиори. На браговете на Серебрянка имаше достатъчно естествени препятствия, за да могат любителите на слалома да усъвършенствуват своята техника.

Под лъчите на слънцето мъглата оредя. Студът омекваше. Подухваше вятър. Дишаше се леко и чистият въздух опиняваше като младо вино.

Машенка трудно успяваше след Патрик. Ето, тя видя неговия черен пуловер с извезана на гърба бяла лодка — това беше девизът на неговия клуб, — след това Патрик се мярна сред елите на стръмния бряг, извика нещо, скочи надолу и Маша го изгуби от погледа си.

Когато Маша дойде до стръмнината и погледна надолу, Патрик беше вече далеч. Вдигайки облак снежен прах на острите завои, той бързо се спусна на леда, почти не полагайки никакви усилия, със силата на инерцията се изкачи на противоположния полегат склон на Серебрянка и като се обърна назад, започна бързо да се приближава, вървейки по брега с енергични леки крачки. Направил тръба с ръцете си, той започна да я дразни, като викаше от противоположния бряг:

— Страхливка! Маша страхливка! Страхливка!

Думите на Патрик я шибнаха като бич. Стиснала упорито зъби, със сълзи от обида в очите Маша се приближи към самия край на стръмнината и преследвана от виковете на Патрик, решително се спусна надолу.

В ушите ѝ свистеше и виеше вятърът. Дребният снежен прах режеше лицето ѝ. Насреща ѝ с главоломна бързина летяха елите, дебелите борове и пъновете. От стремителното спускане дъхът ѝ беше спрял и в това време Машенка беше пълна с

чувство на радост. С нескривано тържество тя погледна противоположния бряг, там, където стоеше, наблюдавайки я, Патрик, но в този миг право пред нея, неизбежно близко, се появи бор... Маша направи рязко движение вляво, инстинктивно се сви на страната на завоя и като загуби равновесие, падна, зарината цяла в сняг... Когато първото усещане на страх премина и Машенка отвори очи, Патрик беше до нея. Направила опит да стане, Машенка почувствува рязка болка в глезена на левия крак. Като се стараеше да се усмихне, тя каза:

— Пат, нещо се случи с крака ми... Много боли...

Роглс сне от краката ѝ ските и ѝ помогна да стане. Болката беше нетърпима и колкото и да се стараеше да се овладее, Машенка не се удържа и се разплака. Роглс свали ските си, взе я на ръце и започна да се изкачва нагоре.

Кракът много я болеше, но чувството на обида беше по-силно. Машенка като че ли се виждаше отстрани в ръцете на Патрик безпомощна и смешна в момчешкия костюм и това съзнание правеше положението ѝ непоносимо тежко и глупаво.

Наложи се да заровят ските в снега. По пътя към вилата Патрик често почиваше. Макар че той се усмихваше вежливо, Машенка отлично виждаше, че е ядосан от неуспеха.

Пристигнаха късно. Дървата в печката бяха изгорели, но в стаята беше топло. Като сложи Машенка на дивана, Патрик събу обувката и вълнения ѝ чорап. На глезена имаше малко подуване. Като опипа крака, Патрик каза:

— Разтягане на сухожилието. Здраво ще ти бинтовам крака и ти ще можеш да се движиш.

Когато Патрик ѝ бинтоваше крака, болката стана съвсем нетърпима. Колкото и да се сдържаше,

видяла на лицето на Патрик ироничната усмивка, Машенка въпреки волята си заплака отново.

— Това с мен се е случвало много пъти. Боли, знам, но още никой не е умрял от разтягане на сухожилието. — В гласа на Роглс Маша почувствува покровителствен, откровено-ироничен тон. — Ти много често говориш за силата на характера — продължаваше Патрик. — Къде е тази сила? Ревеш като капризно бебе!

Маша отстрани Патрик, сама обу чорапа си и с голям труд навлече обувката. Като се усмихваше и я наблюдаваше крадешком, Патрик седна на креслото и отвори вратичката на печката. От горещите въглени, едва покрити с пепел, идваше топла, суха вълна. Той си наля чаша коняк, изпи го и каза:

— За твое здраве, Машенка! — След като му се поправи малко настроението, той добави: — Стана наистина нещо, което решително изменя нашите планове. За един ден две неприятности.

Маша с голяма мъка се добра до креслото и седна срещу Патрик.

— Аз, Пат, няколко пъти те питах и ти мълчеше.

— Да, мълчах. Не исках да развалям нашата разходка.

— Какво се е случило?

— Ти знаеш, в края на този месец изтича срокът на паспорта ми. Вчера отидох в посолството да поговоря за тебе. Мисля, че възражения не ще има. Ето заявлението за визата ти, подпиши го. — Патрик извади лист хартия, сгънат на четири, и го подаде на Маша.

— Пат, какво се е случило? — без да гледа заявлението и все повече разтревожена, попита Маша.

— Те не искат да ми продължат паспорта. Сенатската комисия иска моето незабавно връщане в родината.

— Това е първата неприятност, за която ние с тебе, Пат, бяхме подготвени, а втората? — попита тя, вече овладяла се.

— Втората — това, което се случи с теб днес.

— За мен, Пат, не се безпокой, това е дребна работа.

— Не, Машенка, това не е дребна работа! — прекъсна я Роглс. — За мене това е голяма неприятност. Аз надцених твоите възможности. Ти си слабичка девойка. Готова си да се разплачеш и ти липсва мъжество, а без мъжество в моята родина не може да преживее нито един честен човек, ако иска да остане такъв, какъвто е.

Маша почувствува такава жестока обида, каквато не бе изпитвала през живота си. За да се удържи, тя до болка захапа устната си.

— Ти казваше — продължаваше Роглс, — че искаш равна част от това, което ме очаква в родината. А мене ме очаква не златният пясък на плажа на Алтаир, а коравото затворническо легло. Не дансингите на Марсонвил, а неравната борба. Аз ще бъда бит, и то неведнъж, знам това, но ако всяка драскотина утвърждава ново слово на правдата, аз всичко ще понеса, каквото и да ми струва. Ти си си въобразила много романтични бълнувания, това е свойствено на младостта. Но в това, което ни очаква в родината, има малко романтика. Ти също така, както и аз, ще дишаш хлорната вар на затворническите клозети и заедно с мен, мечтаейки за чаша горещо кафе, ще мачкаш насекоми някъде във вонещите бараки на Спикенбург. И всичко ще бъде в името на това, да разкажа правдата на обикновения човек в моята страна. — Той

си наля чаша коняк и като я изпи наведнъж, отвори ножчето си и се зае с портокала.

— Ти казваш, Патрик, че аз съм си въобразила романтични бълнувания... Това не е вярно. Аз мога трезво да гледам на нещата, отлично разбирам това, което ме чака в твоята родина, и съзнателно се стремя към него. Лошото е, че ти си загубил вяра в мене.

— Аз не съм загубил вяра в тебе, но... усъмних се в тебе...

— Това е лошо. Ти си длъжен да ми вярваш така, както аз ти вярвам. Ако ти би ми дал поръчение и би ми казал, че ще те изтезават или може би ще те убият, но така е нужно... аз бих тръгнала и без да се замислям, бих изпълнила всичко, което ти поискаш, затова, защото вярвам в тебе, Патрик.

— Виждаш ли, Машенка — вече меко каза Роглс, — аз съм по-възрастен от теб с дванадесет години, това ме задължава много. Преди да стъпим ние с тебе на земята на моите прадеди, аз съм длъжен да бъда уверен в това, че ти ще привикнеш на тази чужда за тебе земя, че не ще те сломи още първият вятър на бурята.

— Изпитай ме, Патрик, изпитай моето мъжество. Ти ще видиш, аз съм силна. Аз съм Крилова! Ние не се огъваме от вятъра. — Машенка каза това така проникновено, с такава сила на убеждението, че Патрик неволно я притегли към себе си и тържествено, сякаш затвърдявайки клетвата, я целуна по челото.

23

ГОСТ В ЛОШО ВРЕМЕ

Вече втора седмица откак капитан Ржанов бе сменил Теплов и живееше в неговия дом. Спокойният, отмерен живот започваше да го ядосва. Той проклинаше и Теплов, и всичко около него, и неговата радиопредавателна станция, но... „своят човек", както го наричаше в запитването си Теплов, беше лов, заради който си струваше да се чака и да се измъчва. Ржанов отлично разбираше, че на Теплов и на неговата радиопредавателна станция предстоеше да изиграят още голяма роля в отиващите далеч планове на полковник Кенигстон.

Никой от съседите на Теплов в селището Заозерни не знаеше за неговото арестуване: Теплов заминал на дълга командировка, а в неговия дом се е настанил пристигналият от Брест родственик, необщителен, затворен човек.

През това време капитанът прочете цялата оскъдна библиотека на Теплов, реши десетки шахматни задачи, прерови всички кръстословици в намерените стари списания и вече започна съвсем да скучае, когато изведнъж Ебергард Ценсер отново му напомни за своето съществуване. В кратка шифрована телеграма той съобщи на „Теплов", че „своят човек" е отпътувал за Урал.

Капитанът предаде копие от телеграмата в Челябинск и се приготви за срещата. Очакването стана още по-мъчително. Дните минаваха отегчително еднообразно, а „своят човек" все още не идваше.

Веднъж през нощта се изви снежна буря. Вятърът с подсвиркване виеше зад прозореца. Страшно шумеше гората. Снегът засипваше домовете на селището Заозерни.

Капитанът изслуша биенето на големия кремълски часовник на Червения площад и изключи говорителя — транслационната точка беше поправена. От силно разгорялата се печка идваше топлина, но студът, който проникваше в стаята, се стелеше по пода. Ржанов се приближи до бюфета, където се пазеше неприкосновеният запас, но преодолявайки желанието си да се посгрее с една чашка, разстла кревата, хвърли върху одеялото балтона и започна да се съблича, когато изведнъж чу почукване на прозореца.

Той загаси лампата и като размразяваше с дъхане украсеното от студа стъкло, стараеше се да разгледа през размръзнатата точка дългоочакваният гост. Отново се разнесе рязко почукване, този път на вратата. Капитанът наметна балтона си, излезе в антрето и отмахвайки мандалото, искаше да отвори вратата, но, затрупана от снега, тя трудно се поддаваше.

— Кой е?! — извика Ржанов, като се стараеше да надвика свиренето на вятъра.

— Дайте лопата! — вместо отговор чу той нечий глас.

Ржанов с труд провря лопата през образуваната цепнатина и чу как някой енергично започна да отрива снега, навеян до вратата.

Мина доста време, докато непознатият — със ски в ръце и раница на гърба — се провря през полуотворената врата.

— Не много гостоприемен край! — с раздразнение каза той, отърсвайки снега, след това, като влезе в стаята, попита:

— Инженер Теплов?

— Теплов Александър Михайлович — спокойно отговори капитан Ржанов, като разглеждаше госта с интерес.

— Духа западният вятър — каза непознатият.

— Вятърът не е пречка за човека — отговори капитанът, чул условната фраза.

— Да се запознаем! — измърмори дошлият и протегна почервенялата си изстинала ръка. — Аз съм Балт, разбра ли?

— Аз не ви познавам. На какво основание вие нощно време се вмъквате в моята къща? — рязко попита Ржанов.

— Познава се школовката. Шефът ви е дресирал като служебни кучета! На, задави се! — усмихнато каза Балт, като му мушна бутилка портвайн „Три седморки".

Капитанът се доближи до ярко светещата лампа, откърти червения восък и сне половинката долар, намиращ се на запушалката, след това взе от поставката на говорителя втората половинка и ги доближи. Краищата на монетата съвпаднаха точно.

— Събличайте се. Ей сега ще направя кафе — вече по-любезно каза Ржанов.

— Аз бих предпочел водка. Руска водка! — каза Балт. Той свали палтото си и като потри зимничаво ръце, се приближи до масата.

Ржанов неохотно постави шишето на масата. След половин час човекът, който се назова Балт, пресуши шишето, стопли се и стана по-словоохотлив:

— Един дявол знае кога ще ми се удаде да си побъбря със свой човек — каза той и попита: — В кои дни вие имате връзка с шефа?

— Редовна — на пето и двадесето число всеки месец. Извънредна — всеки петък в дванадесет часа през нощта, местно време.

— Днес сме вторник? Дявол! Ще ми се наложи три дни да стърча в тази дупка. Тук безопасно ли е?

— Напълно. При мене никой не идва. Аз сега съм болен и до понеделник съм свободен...

— Това се нарича бюлетен[1] — уточни Балт.

Изминаването на десетината километра със ски при насрещен вятър бе изморило госта. Той стана, шумно се прозина, сне си сакото, преметна го на облегалото на стола и легна на приготвения креват.

Капитанът си постла на дивана, изгаси лампата и легна, като се покри с балтона си.

В тъмнината, вече заспивайки, Балт каза:

— По работата утре. Както казва... руската... поговорка... Сутринта... от вечерта... — той не намери руската дума и завършвайки с английското „беттър", заспа.

Разбира се, Ржанов не спа. Тук, редом с него, в една стая, имаше враг, опасен и нагъл в своята самоувереност. Ржанов дълго лежа, като се вслушваше с ненавист в неговото хрипкаво и тежко дишане. След това, като се увери, че Балт наистина спи, стана, пипнешком намери сакото на гостенина, извади съдържанието на страничните джобове и излезе в кухнята. Това бяха документите: московски паспорт на името на Ладигин Григорий Иванович, военна книжка на същото име, назначение за работа в южноуралския завод, автобиография, попълнен анкетен лист, голяма пачка съветски пари и квитанция от гардероба за предаден ръчен багаж на Челябинската гара. Като записа всичко това, Ржанов постави бележката в една от тенджерите, стоящи на лавицата. След това три пъти запали и угаси лампата в кухнята, което означаваше: „своят човек" се е явил, но оперативният план се изменяше.

---

[1] Бюлетин — болничен лист (бел. ред.).

Основно разработеният план за арестуването и на двамата беше нецелесъобразен. Назначението в южноуралския завод налагаше да се размисли. А може би в този завод има агентура? Та нали тук, в тази къщичка, инженер Теплов живееше не една-две години, а десетина — работеше в завода, бе гледан с добро око, а се оказа чуждестранен агент.

До разсъмване имаше още много време, за да обмисли всичко и да реши. Ржанов се върна пипнешком в стаята, също така пипнешком намери сакото на гостенина, остави парите и документите на мястото им, след това, като отвори внимателно вратичката на бюфета, извади останалите два бели хляба, отиде в кухнята, отвори малкото прозорче и ги изхвърли на двора.

Едва на разсъмване капитанът се унесе в кратък сън. Ржанов се събуди от усещане на чужд поглед. Като чу внимателните, отдалечаващи се стъпки, той поотвори малко очи и видя Балт, който се стараеше да разгледа на слабата светлина на настъпващия ден документите му.

Документите бяха в ред. Усмихвайки се вътрешно, Ржанов затвори очи. Той чу как Балт се върна при дивана, остави документите в джоба на сакото му, след това легна и пак захърка.

„Разменихме си любезности" — помисли Ржанов. До сутринта той не можа да заспи.

Когато Ржанов, обличайки се, невнимателно блъсна стола, Балт рязко скочи, като пъхна ръката си в задния джоб на панталона.

„Пистолетът е в задния джоб" — мислено отбеляза Ржанов.

— Вие къде отивате? — грубо попита гостът.

— Положението ми на домакин ме задължава да се погрижа за вашата закуска. Аз не очаквах гости

и не съм се приготвил за срещата — спокойно отговори Ржанов.

— Вас не ви ли предупреди шефът за моето пристигане?

— Предупреди ме миналия път, но не посочи датата. За пет дни моите запаси се изчерпаха, свърши се дори хлябът — поясни Ржанов и като обличаше балтона си, добави: — Затворете след мене вратата. На обикновено чукане не отваряйте. Аз ще почукам един път и след пауза още три пъти. — Ржанов отиде в кухнята, взе си бележките и излезе в пруста.

Като промърмори нещо в отговор, Балт излезе след него. Много трудно двамата с общи усилия успяха да отворят вратата.

Времето се оправяше. Небето на изток, още в утринна светла мъгла, беше червено. Вятърът бе утихнал. Навеяните снежни преспи искряха и блестяха.

Ржанов разчисти снега пред прага и пътечката към портичката, след това излезе на шосето и се отправи към „гастронома".

Избирайки нещо за пиене, Ржанов не се реши да купи скъп коняк, свидеха му се държавните пари. „Ще излочи и „Три звездички"! — помисли си той и отиде към гишето за поръчки. Тук вече отдавна го чакаше подполковникът. Бързо доложил обстановката, Ржанов предаде записките и влезе в магазина. Неговите покупки бяха вече опаковани в обемист пакет.

Гостът се чувствуваше като у дома си. Той се изми и постави кафеничето на котлона. Ржанов видя, че през времето на неговото отсъствие Балт е успял да претършува целия дом.

— Това е хубаво! — усмихнато каза Балт.

— Кое е хубаво? — не разбра Ржанов.

— Хубаво е това, че не намерих радиостанцията. През вашето отсъствие аз се порових в тази бърлога.

— Виждам и не разбирам защо е това — спокойно забеляза Ржанов, като отваряше рибните консерви.

Когато Балт с огорчение остави на масата вече празната бутилка от коняк, ситото, спокойно състояние и изпития коняк го настроиха съзерцателно — като получи хляб, той пожела зрелище. Балт се излегна на дивана и човъркайки с клечка зъбите си, каза:

— Интересува ме — аз съм малко психолог — кое ви е докарало вас, Теплов, при нас, в нашия лагер?

Още вчера Ржанов забеляза, че когато е трезвен, Балт добре владееше руски език, но след няколко чашки коняк говорът му напълно издаваше чуждия му произход.

— Разбирате ли, Теплов, вие сте руснак, кое ви е довело до нашия лагер? Психологически това е интересно — повтори той, изплювайки направо на пода късчета храна, извадени от зъбите.

От материалите на разпита Ржанов отлично знаеше историята на Теплов. Обаче едно нещо е да знаеш, друго е да го разкажеш в първо лице, и то така, че да повярват в него.

— Разговор на тази тема не ми доставя удоволствие — уклончиво отговори той.

— Ние отлично закусихме. С интересна беседа времето минава по-бързо. Вие разкажете на мен, а пък аз ще разкажа на вас. У руснаците това се нарича „обмяна на опит".

„В това вече има известен смисъл — помисли Ржанов. — Ако историята на Теплов те застави да

си развържеш езика, струва си да се направи опит."

— Моята история е малко оригинална — започна Ржанов. — Аз пристигнах в Брест през тридесет и девета година, когато той стана съветски. През четиридесет и първа година немците се приближаваха към Буг; вагоноремонтният завод, където аз работех, се евакуира на изток. Аз не можах да напусна, жена ми беше тежко болна. После... Кое ме е довело във вашия лагер? Страхливостта! Страхът за кожата ми!...

Балт изчака, но като забеляза, че неговият събеседник не е разположен да продължава, каза:

— Но щом си казал „а", трябва да кажеш и „б"!

Разбира се, с голямо удоволствие под сладникавата музика на джаза Балт би погледал хубавичкия „Стрип-тиз", когато вълнуващо бавно, едно след друго, някоя Тери Мур сваля от себе си интимните части от тоалета си и остава съвършено гола пред зрителите. Психологическото съблечане на Теплов не беше така вълнуващо, но тъй като нямаше по-хубаво, налагаше се да се задоволи и с това.

— Гестапо не беше хуманно с мене. Аз не издържах и започнах да служа на немците. След това, като ме плашеха с разобличение, те ме прехвърлиха тук, в Урал. Шефът искаше едно — да работя, да спечеля доверие и да чакам указания. През четиридесет и втора година аз постъпих тук в завода, работих, ползувах се с доверие и вече бях забравил за съществуването на шефа, когато изведнъж се яви един човек. Той ми предаде радиостанция, шифър, оръжие и дори пари. От този човек аз узнах, че имам нов господар.

— Доколкото разбирам, ако не е страхът, вие бихте побягнали още сега да ме издадете, така ли? — със стаена заплаха попита Балт.

— Сега е късно. В това бясно надбягване аз заложих за вашия кон. Да става каквото ще! — завърши Ржанов, учудвайки се сам колко естествено го каза.

— Този кон ще пристигне пръв! Можете да не се съмнявате — покровителствено каза Балт.

„Той ще пристигне пръв на боклука на историята" — помисли Ржанов.

— Аз също като вас съм редник в тази война в тъмнината — продължаваше Балт. — И аз имам свои сметки с Русия. Аз съм роден в Прибалтика и през четиридесета година емигрирах през океана. Но не страхът, още по-малко политически съображения ме подтикнаха към това опасно дело.

— А какво? — с интерес попита Ржанов.

— Биг бизнес! Чарлс Инголс плаща добре — с цинична откровеност каза Балт и добави: — Считам, че вие не трябва да знаете подробностите на моята биография. Защо да обременявам страхливеца с пазенето на чужда тайна?! Моля, моля! — примиряващо каза той, като забеляза, че неговият събеседник заплашително стисна юмруци. — И за вас ще е по-добре. Аз ще ви снабдявам с информация, вие ще я зашифровате и ще я предавате на шефа. Къде ще бъда, какво ще правя — вие не ще знаете.

— Съгласен съм с това — с вътрешно съжаление забеляза Ржанов.

Целият този ден и нощта изминаха спокойно, ако не се смята неведнъж възникналото желание на Ржанов да осъди мерзавеца по строгия закон на човешката съвест и да го застреля! Наистина би било глупаво и егоистично. Ржанов разбираше това и сдържайки се, хранеше врага, наливаше му коняк, спеше с него в една стая и дишаше един и същи въздух.

24

ПРОБУЖДАНЕ

Когато Маша, подпирайки се на дряново бастунче, тръгна от платформата на електрическия влак към вилата на Роглс, обхвана я винаги изпитваното преди срещата нетърпение и някакво ново, още непознато тревожно чувство. От тяхната скиорска разходка минаха два дни. През това време Патрик само веднъж се обади по телефона и вежливо се осведоми за нейното здраве. С все повече и повече обхващащо я тревожно чувство тя отвори портичката.

Беше паднал синкав вечерен здрач. Високите стари борове като колони поддържаха тъмния небесен свод. Млади, леко покрити със сняг елички заграждаха от двете страни тясната, лошо разчистена пътечка, която водеше в дъното на двора. Прозорците не светеха. Домът изглеждаше мрачен и напуснат. С тревожно биещо сърце Маша се изкачи по стъпалата и отвори вратата. Патрик я посрещна неприветливо и каза:

— Не се събличай, печката не е палена, тук е дяволски студено. — Той беше с балтон.

Маша седна в креслото. Роглс хвърли на коленете ѝ шал и мушнал дълбоко ръце в джобовете на балтона си, мълчаливо закрачи из стаята.

Минаха няколко минути. Мълчанието стана особено мъчително и Машенка не издържа:

— Не се ли радваш, че дойдох?

— Не, Машенка, както винаги аз ти се радвам, но... ние трябва сериозно да поговорим.

— Съмняваш ли се, че с мен може да се говори за всичко сериозно?

Без да ѝ отговаря на въпроса, Роглс каза:

— Ти трябва още днес да получиш съгласие от баща си за регистриране на брака, да се отлага повече не може. Ти можеш да получиш виза само като моя жена, като Мария Роглс.

— Разбирам.

— По-нататък: считам, че ти трябва да знаеш всичко, което се отнася до твоето бъдеще. По завещанието на моя баща малкото състояние и нашата къщичка в Алтаир принадлежат на майка ми, Елизабет Роглс. Под давлението на сенатската комисия, ти знаеш това, майка ми се отказа от мене. Аз лично нямам никакви спестявания и. . .

— Ние, Патрик, имаме ръце и умеем да работим.

— Те имат черен списък и реална възможност да ни лишат от каквато и да било работа.

— Който люби, той се бори и побеждава.

— Не съществуват победи без поражения.

— Страхуваш ли се от поражения?

— За себе си аз не се страхувам. Ще се боря, докато в мен има сили.

— Ти се страхуваш за мене?

— Да.

— Какви основания имаш за това?

— Не ще ти стигне мъжеството за тази борба.

— Патрик, аз ти казвах. . .

— Помня — прекъсна я Роглс, — „без да се замислям, аз бих изпълнила всичко, което поискаш от мене.” Ти каза още: „. . . аз вярвам в тебе”.

— Съмняваш ли се в това?

— Аз ще изпитам вярата и мъжеството ти.

— Това е твое право.

— И аз ще се възползувам от това право.

Той никога не беше говорил с нея така рязко. Машенка почувствува как пръстите ѝ изстинаха от вълнение и като неопитен боец пред неизбежния удар тя затвори очи.

— Ти казваше — продължи Роглс, — че често ходиш в служебния кабинет на своя баща. Ти ще отидеш сега в института, ще влезеш в кабинета на баща си и ще направиш с „Минокса" снимка на последната работа на Андрей Дмитриевич, ще проявиш филма и утре към дванадесет часа на обяд ще ми я донесеш.

Машенка отвори очи, погледна Патрик и обгърна с поглед стаята. Струваше ѝ се, че всичко това каза не той, а някой друг, но в стаята нямаше никой освен тях и лицето на Роглс беше спокойно, като че ли той бе казал някаква проста, нищо не значеща фраза.

— Това, което аз искам от тебе, е чудовищно, но аз искам да знам силата на твоята вяра в мен и мярката на твоята любов. Ако ти действително ме любиш и вярваш в мене, ти ще изпълниш това, ти ще бъдеш убедена в това, че аз не ще използувам тези снимки, за да навредя на баща ти.

— Ти можеш да искаш такова доказателство?!

— Всякакво, пък нека дори от гледна точка на морала това да бъде подлост. Аз искам да знам, че в името на нашата любов ти можеш да извършиш дори престъпление.

— Ти можеш да поискаш от мене дори подлост?

— Мога.

— Изпитание на любовта с подлост?!

— Златото се изпробва с киселина, но то не почернява!

Машенка го погледна в очите и видя в тях толкова хладна и чужда сметка, че ѝ стана страшно. Притискайки с ръка гърдите си, тя чувствуваше как болезнено се свива нейното сърце. Любовта ѝ даде крила и ето, от голямата, главозамайваща височина, от безкрайните сини простори тя пада надолу и в това стремително падане, едва успя-

вайки да види и да прецени отново всичко това, което се случи, тя мисли и мислите ѝ са несвързани, сякаш парчета на разкъсано писмо.

Кой е той — мисли Машенка, — враг с маска на приятел? На какво е разчитал той? На слепотата на любовта? А може би всичко това, което тя помисли за него, е грешка, страшно и незаслужено от него оскърбление?! Може би ѝ са чужди безсърдечните нрави на неговата страна и искането на Роглс е изпитание, безжалостна и жестока проверка на силите на нейната любов? Не! Тя веднага отхвърли тази мисъл — любовта не може да бъде толкова жестока, всичко си има граница!

И както винаги в минути на опасност, тя почувствува учудващо спокойствие и каза:

— Добре, аз ще направя тези снимки и ще ти донеса филма, но. . . аз, Патрик, не знам над какво работи моят баща.

— Над ново зенитно оръдие. . .

— Ти откъде знаеш това?

— От специалните списания. Аз четох няколко статии. . .

— Още един въпрос: снимането при електрическо осветление изисква голяма експозиция. . .

— Снимай без диафрагма, с една двадесет и пета част от секундата. В „Минокса" филмът е с чувствителност шестнадесет хиляди.

— Не ми се вярва, че чертежите на новото зенитно оръдие висят открито в щандовете на кабинета на баща ми.

— В обикновено време би било невъзможно, но сега, когато институтът срочно изготвя необходимите за производството на оръдието чертежи за завода, е възможна всякаква небрежност.

— Това ти също така ли си почерпил от специалните списания?

Без да отговаря, Роглс се обърна и започна да гледа внимателно през прозореца, наблюдаваше как, провирайки се между клоните, синигерите в градината се препираха, как повтаряха след тях кръсточовките, кълвейки семената на еловите шишарки. Синигерите и кръсточовките, готвейки се за нощта, постепенно затихнаха. Мълчанието в стаята стана тягостно.

Машенка погледна часовника и стана от креслото.

— Тогава аз имам малко време, докато се добера до Москва...

— Аз ще те изпратя до гарата. В Москва няма да ходя, трябва да напиша за неделните броеве голяма статия — каза Роглс и като сложи шапката си, излезе с Машенка в градината.

Когато отиваха към гарата на електрическия влак, Роглс трябваше здраво да държи Машенка под ръка. Тя вървеше като сляпа, често се препъваше, не виждаше пътя, в нейните очи имаше сълзи.

А Роглс, гледайки Маша, мислеше: „Сълзи. Сълзи — това е най-висшата степен на усмивката. Така, струва ми се, е казал Стендал — той е бил познавач на женското сърце." Но...

Стендал не е познавал сърцето на руската жена, това той не е скривал и сам. Сърцето на руската жена винаги е било друго. Това сърце е водило след декабристите техните жени по етапните сибирски затвори. Това сърце в тежките години на войната е заставяло жените да събличат памуклийките си през време на суровите мразове, за да стоплят бетона на задуралските строежи. Това сърце заведе Лиза Чайкина на подвиг и смърт. Пък и много години изминаха — измени се картата на нашата родина, измениха се и хората, творчески преобразили тази страна.

Като се сгуши в ъгъла на вагона, подпряла бузата си с длан, Машенка даде воля на сълзите си.

Имаше малко пътници. Слаба, дребна бабичка, завита с шал над плюшената протъркана шубичка, дълго се вглеждаше в Маша, след това, като седна при нея, съчувствено попита:

— Зъби ли?

Като изчака и не получи отговор, бабичката повъздъхна и добави:

— А ти, щом си отидеш в къщи, сгрей си градински чай, пооплакни ги. Зъбът да не е кътник?

— Какво, бабке?

— Болният зъб, питам, кътник ли е? — още веднъж попита тя и добави: — Зъбобол ли е — пази боже!

— Зъбоболът е в сърцето ми — тихо каза Маша и затвори очи.

Старицата съчувствено повъздиша, премести се на старото си място. Искаше ѝ се да поговори, но Машенка беше неразговорлива.

Излязла на площада пред Киевската гара, Маша се отправи към метрото, влезе във фоайето и отгук през прозореца внимателно огледа площада. Когато нахлу поток от хора, тя излезе на площада, взе такси и даде на шофьора адреса на института на баща си.

От входа Маша се обади по телефона и каза:

— Татко, необходимо ми е да поговоря с тебе, поръчай ми пропуск...

— Машенка, ще поговорим в къщи, ще се върна в пет часа — отговори баща ѝ.

— Татко, поръчай ми пропуск — настойчиво повтори тя.

Доловил в тона ѝ едва сдържани сълзи, Крилов нареди да ѝ дадат пропуск.

Той я прие в коридора пред вратата на своя кабинет. Машенка с горчивина помисли, че по-рано той я приемаше без церемонии в кабинета си.

Като забеляза по лицето ѝ, че се е случило нещо важно, Крилов заключи кабинета и като взе дъщеря си под ръка, каза:

— Да отидем при Анастасия Григориевна, тук няма да ни оставят да поговорим.

Шубина изслуша Маша и решително взе слушалката от телефона...

*
* *

Каширин стоеше пред огледалото и старателно връзваше връзката си. Той рядко носеше цивилен костюм и сега се чувствуваше неловко в тясната колосана яка на ризата.

Телефонът иззвъня. Капитан Гаев се обаждаше от управлението. Вместо за две денонощия той се бе справил със задачата за тридесет часа и питаше по телефона полковника:

— Другарю полковник, мога ли да си отида в къщи или ще заповядате да доложа днес?

— Измори ли се много? — попита Каширин.

— А, не. Знаете, когато работата е интересна, не изморява.

— Телефонирай в гаража, изпрати ми една кола и чакай, сега ще дойда — каза Каширин, натисна телефонната вилка и набра номера на Никитин.

Обади се Ксения и като позна Каширин по гласа, каза:

— Ей сега ще ви дам Степан, той приготвя салата в кухнята. Моля ви, Сергей Василевич, не закъснявайте.

Днес Никитинови имаха семейно тържество. Преди десет години край Смоленск тяхната част беше

разположена в едно изгорено до основи селце. Те направиха сватбата си в щабната землянка и Каширин им беше кум.

Когато Никитин взе слушалката, Каширин каза:

— Нямаш ли желание, Степан, да се разходиш за половин час до управлението?

— Сергей Василевич, Ксения ще се обиди...

— Гаев пристигна — сдържайки лукавата си усмивка, каза Каширин.

— Нима?!

— Аз бих дошъл за тебе с кола — съблазняваше го Каширин.

— Идвайте, чакам! — отговори Никитин.

Каширин се облече и излезе на улицата.

През това време Гаев успя да прибяга до бръснарницата да се обръсне. Той ги чакаше в приемната на полковника, бодър и ухаещ на одеколон.

Дежурният доложи, че през последния час няколко пъти е звънила Шубина и е търсела полковника.

— Шубина... Шубина... — повтори Каширин, стараейки се да си спомни коя може да бъде, но като не си спомни, каза на Гаев: — Да отидем в кабинета, другарю капитан. — После седна в креслото и одобрително забеляза: — Бързо се справи, браво! Докладвай!

— В четири сутринта бях на станцията Степ Далняя — започна Гаев, — а в шест часа сутринта с попътна кола се добрах до колхоза, отпътувах обратно в тринадесет часа. Общо взето, работата е станала така, както е писал Едмонсон. Председателят на колхоза Горелов не бил лягал да спи, той очаквал областния зоотехник. Вместо зоотехника като гръм от ясно небе паднал този журналист. Горелов отвел Едмонсон в къщата си, на-

хранил го и му постлал да спи, а сам, защо да крием, се объркал — не всеки ден при него идват чуждестранни журналисти. Той телефонирал в райкома, събудил секретаря на райкома и доложил: „Така и така, дошъл е чуждестранен журналист и иска да се запознае с нашето стопанство." А трябва да кажем, че колхозът „Нов труд" не е кой знае какъв — направо казано, среден. Секретарят на райкома се изплашил, позвънил в областта, вдигнал от леглото първия секретар на обкома и доложил...

— А обкомът телефонирал в Москва... — подсказа Каширин.

— Не, Сергей Василевич, обкомът не е телефонирал в Москва. Секретарят на обкома се свързал направо с Горелов и казал: „Показвай на този чуждестранен журналист всичко, както си е. Лошите страни не крий, защото и във всяка работа има недостатъци. Много шапка не му сваляй, но и не му се надувай. Дръж се така, както е прието по закона за руското гостоприемство. Ако той не е сляп човек, ако е честен, ще види, че у нас хубавото е повече, отколкото лошото, а ако служи за тридесет сребърника, то... чувал съм хубава узбекска пословица: „Кучетата си лаят, а керванът си върви!" Нашето движение напред никаква клевета не ще спре. Разбра ли?" Горелов разбрал. Около три дни прекарал Едмонсон в колхоза, живял подред единия ден у бригадира на животновъдната ферма, другия — у полевъда, третия — у доячката. С всички хора разговарял, във всяка пукнатина си пъхал носа. Електрическото доене и автопоилките не му направили особено впечатление. „С това — казвал — не ще ни учудите." Но ето, дошъл той на събрание на работещите в кравефермата. В дневния ред имало една точка — „обмяна на опит". На това

събрание доячката Евдокия Шатилова разказала как е получила средно от всяка крава над четири хиляди литра надой. Едмонсон попитал Евдокия: „Защо — казва — си откривате тайните, това нали е ваш бизнес! Другарите ще се възползуват от вашата тайна, ще повишат надоя, тогава ще ви повишат нормите за трудодните и ще ви понижат заплащането." А Евдокия му отговаря правилно: „Ако се повиши общият надой, то и доходът на колхоза ще бъде по-голям и заплащането за трудоден ще бъде по-високо. Значи, не само аз, а цялото наше общество ще има полза от това." И тъкмо с това изказване на Евдокия се започнало „необичайното" за Едмонсон. Когато напуснал колхоза, той се сбогувал с всички, благодарил. Колхозниците също останали доволни от него и си казвали: „Виж ти, какъв сърдечен човек!" Единствен колхозният шофьор останал разстроен, и то само защото трябвало да откара Едмонсон на гарата. Същевременно му било поръчано да откара на трактористите, които работели по снегозадържането, един бидон с автомобилно масло. Шофьорът поставил бидона в кабината, взел журналиста и тръгнал. Както знаете, междуселските пътища не са твърде гладки и при един трап маслото плиснало и право върху палтото на чуждестранния гост. Шофьорът се разстроил, свалил му палтото, постлал го на покрива на кабината, трил го с бензин, колкото сили имал, но . . . петното си останало. Рано сутринта на девети Едмонсон се завърнал в Москва.

— Е, какво ще кажеш, Степан Фьодорович? — попита Каширин.

— Та какво може тук да се каже? Днес аз имам семеен празник, а в такъв ден е прието да се правят подаръци, така че по-хубав подарък аз не же-

лая! Когато се изтрива от човека петното, на сърцето винаги става леко.

Телефонът иззвъня. Полковникът взе слушалката.

— Полковник Каширин? — чу той. — С вас говори Шубина, парторгът на института. Звъня ви по неприятна и тревожна работа. Моля ви да ми поръчате пропуск.

— До сутринта не ще ли изтрае тая работа?! — попита Каширин.

— И час не може да изтрае! Пропуск за двама, за мене и за Мария Андреевна Крилова.

— Сега ще запиша... — каза Каширин и взе бележника. — Слушам, другарко Шубина.

Той остави слушалката и поръча пропуск.

— Ще трябва да отложим вечерята, Степан — и като видя досадата върху лицето на Никитин, добави:

— Неочаквана работа. Мисля, че за дребна работа не биха почнали да ни безпокоят — и като освободи капитан Гаев да си отиде в къщи, каза: — Докато те дойдат, Степан, хайде да се запознаем с това, което пише буржоазната преса за изчезването на Гонзалес.

Полковникът отвори огнеупорната каса и извади няколко чуждестранни вестници.

Между „Съвети за младите влюбени" и пъстроцветния „комикс" във вестник „Хондурас Нюс" изпъкваха тлъсти заглавия:

„ТАЙНСТВЕНОТО ИЗЧЕЗВАНЕ
НА МЕХИЯ ГОНЗАЛЕС"
„ЦИГАРИТЕ „ФАТУМ" ПОКАЗВАТ СЛЕДИТЕ!"

По-надолу имаше кратко съобщение за Гонзалес, написано в духа на тайнствените истории на Едгард По. Статията имаше провокационен и в

същото време рекламен характер. Една трета от нея беше посветена на Гонзалес, а две трети — на цигарите „Фатум". Авторът не можеше да скрие рекламата дори под украсената история за изчезването на търговеца.

Вестник „Хералд" под заглавие с едър червен шрифт „ИЗЧЕЗВАНЕТО НА ХОНДУРАСКИЯ ТЪРГОВЕЦ В МОСКВА" бе напечатал булевардна статийка, пълна с провокационни намеци.

В отговор на въпроса, „КАКВО Е МОГЛО ДА СЕ СЛУЧИ С МЕХИЯ ГОНЗАЛЕС", марсонвилският вестник „Нюс" бе вмъкнал измислици на известни детективи. Измислиците бяха още по-смешни с това, че прославените детективи се стремяха сериозно да продемонстрират своята професионална проницателност.

Никитин вече привършваше четенето и превода на изрезките от вестниците, когато дежурният доложи, че в приемната са Шубина и Крилова.

Каширин стана да ги посрещне, поздрави ги топло и като ги покани да седнат на дивана, сам седна в креслото насреща им.

— Ще ме извините, че ви безпокоя, другарю полковник, в неуговорен час, но ето... — Шубина посочи Машенка — тя е в голяма беда... голяма... — добави тя.

Зачервилите се и подпухнали клепачи на очите, плътно стиснатите устни на Крилова говореха много. Като разглеждаше крадешком Машенка, Никитин седна малко по-далече.

— Е, хайде, Машенка, знам, че не ти е леко, но няма какво да се прави... Разказвай на полковника всичко, всяка дреболия, защото за тебе това може да е дреболия, а за него нишка. Ти се успокой, успокой се...

— Аз съм спокойна, съвсем спокойна — каза Маша. Гласът ѝ беше глух и действително спокоен, само бузите ѝ бяха пламнали в руменина като при треска и очите ѝ издаваха цялата сила на нейното вълнение.

Машенка разказа за своята първа среща с Роглс в Болшой театър. Споменаването в нейния разказ на Роглс и Едмонсон накара Никитин да наостри слух.

Машенка говореше, свела очи, и само от време на време хвърляше поглед към Шубина, сякаш черпеше от нея смелост. Тонът ѝ беше равен, спокоен, но зад това привидно спокойствие се криеше толкова болка и мъка, че на човек му се искаше просто да я прегърне, да я притисне до себе си, за да утеши, макар и малко, болката на нейното сърце.

Като разказваше, Машенка понякога се спираше, явно се мъчеше да си припомни някакви казани от него думи, някаква изплъзнала се от паметта ѝ подробност и щом си спомнеше, продължаваше да говори.

Никитин чувствуваше как гневно се свиват юмруците му, как се напрягат мишците му, подтиквайки го към неотложно, бързо действие.

По това, как Каширин поглаждаше с палеца и показалеца си брадичката, Никитин виждаше, че и него, вече не млад човек, го вълнуваше дълбоко историята на Крилова.

Това беше история на първа и чиста любов. История на изгубване вярата в човека, който ѝ изглеждаше силен и мъжествен борец за светлото бъдеще на своята родина. История на измамено и оскърбено чувство.

Машенка завърши своя разказ и настъпи пауза, голяма и мъчителна. Каширин стана и мълчаливо

премина през кабинета, спря се до прозореца и отмахна плътната завеса. Шумната, блестящата в светлини Москва сякаш подчертаваше със своя контраст значителността и дълбочината на тази тишина в кабинета.

— Така-а! — провлече полковникът, приближи се до Машенка и внимателно, като на тежко болен, каза:

— Разбирам, че ви е тежко, много тежко, но за в бъдеще ще е необходимо още много мъжество. Ще имате ли сили?

— Ще имам — отговори тя.

— Моля ви още днес да напишете всичко това, което разказахте тук, и утре, в девет часа сутринта, да ми го донесете. Или не, по-добре другарят Никитин да се срещне с вас край института ви и вие да му го дадете на ръка. Разбрано ли е?

— Разбрано — каза тя.

— Какво да се прави по-нататък? — запита Шубина.

— Кога трябва да се срещнете с Роглс? — запита полковникът Машенка.

— Утре.

Каширин помисли малко и каза:

— Времето ни е кратко. Снимките на чертежите, към които той така се стреми, разбира се, ще се наложи да се направят... Имате ли в себе си апарат?

— Да. — Машенка извади от чантичката си „Минокса" и го сложи на масата.

— Как да разбираме това „да се направят?" — учуди се Шубина.

— Как — това ще ви кажа после, а сега отведете в къщи Крилова и предайте на полковника, че го моля да ни чака в института.

Те се сбогуваха и излязоха от кабинета. Никитин разписа пропуска и ги изпрати. Когато се върна в кабинета, Каширин, замислен, седеше в креслото. Без да нарушава мълчанието, Никитин седна срещу него. Искаше му се да пуши, стана и се приближи до масата, но на обикновеното място нямаше цигари.

— Да, ето, главната фигура започва да се очертава — каза полковникът и добави: — Разбира се, Роглс има най-пряко отношение към глуховското престъпление. Историята с Маша Крилова и смъртта на инженер Ладигин — това са звена на една верига. Целта на Роглс и Гонзалес е една — да се сдобият с чертежите на новото зенитно оръдие. Затова Роглс е действувал тук, в Москва, а Гонзалес е бил изпратен в Южноуралския завод.

— Вие сериозно ли искате да му дадете фотоснимки от чертежите? — запита Никитин.

— Разбира се. Не трябва да се породи у него подозрение, защото ще скрие всички концы и кълбото ще остане неразмотано. Ние не знаем кой е този човек с премръзнали крака. Ние не знаем източника на информации за Роглс по работата на научноизследователския институт. Освен това, преди да изолираме Роглс, нужно е да имаме преки улики по делото за убийството на инженер Ладигин. Е, добре — завърши Каширин, — всички тези въпроси ще ги решаваме утре, а сега да отидем в института при полковник Крилов, той ни чака.

На семейното тържество те пристигнаха в дванадесет часа през нощта. Когато Никитин отвори със свой ключ вратата и влязоха в антрето, тишината в квартирата ги учуди. Те снеха палтата си и отидоха в столовата.

Масата беше приготвена за трима души. Десет свещи върху чинията със сватбената торта догаряха. Ксения, както беше в празнична светла рокля, спеше на дивана. Вълнист кичур от нейните светли, ниско подрязани коси падаше върху очите ѝ. Леко отворената ѝ уста и ярката руменина я правеха да прилича на младо момиче. А подложената под бузата ѝ длан допълваше това впечатление.

Ксения работеше на четиридесет километра от Москва като началник хирургическо отделение на голяма военна болница. Тя ставаше всеки ден в шест часа сутринта и много се изморяваше. Дългото очакване я бе изморило -- незабелязано беше заспала.

25

ДЖЕНТЛЕМЕН

През цялата тази нощ Машенка не спа и едва на разсъмване се унесе в кратък и неспокоен сън. Когато се събуди, тя наметна халата и излезе в коридора. Бащиният ѝ шинел вече не беше на закачалката. Днес Андрей Дмитриевич бе отишъл в института по-рано от обикновено.

Тя отвори бавно вратата на бащината си стая. На бюрото лежеше филмова лента. Тя прегледа няколко от първите кадри, репродукции от чертежи на зенитното оръдие, след това нави лентата, излезе от кабинета и започна да се облича. Когато Машенка тръгна от гората на електрическата железница в посока на Първа просека, сърцето ѝ биеше с равни, спокойни удари -- тя отиваше да изпълни своя дълг. И все пак...

Роглс не ѝ остави и най-малка надежда и все пак... Малко, едва осезаемо, едва сгряващо пламъче на надежда все още топлеше нейното изстинало и оскърбено сърце.

Денят беше мъглив. Прехвърчаше едър сняг. За няколкото дни топло време пътят се бе размекнал, краката потъваха в тънката ледена кора, да върви ѝ беше трудно и изморително. Машенка не бързаше. „Защо да бързам? — мислеше тя. — По-рано или по-късно — не е ли все едно?"

Ето и плътния стобор. Повдигнала се на пръсти, тя с мъка пъхва ръката си в отвърстието на портичката, достига връвчицата и повдига мандалото. Като върви по засипаната пътечка, притисната от двете страни от големи снежни преспи и буйно обрасла с млади елички, тя чувствува как започналото да утихва вълнение се надига отново. Бетовеновата четиризвучна фраза отново ѝ идва на ум. Тя чувствува биенето на кръвта в слепите си очи и тези удари преминават в нейното въображение в предупреждаващи, вълнуващи тактове от симфонията.

Машенка без почукване отваря вратата и машинално отърсвайки на прага краката си, влиза в стаята. Тук е все така студено. Печката непалена. Роглс, седнал в креслото, спи. Краката му са завити с шал. С червена, трептяща светлина свети поставената до него на пода електрическа печка.

Тя отваря чантичката си и изважда филмовата лента. Закопчалката на чантичката издава силен металически звук. Роглс отваря очи и известно време гледа в недоумение Маша, след това очите му придобиват познатия топъл поглед и в ъглите на устните трепти сдържана усмивка. Той протяга към нея ръка, а тя, разбирайки по своему този жест, мълчаливо пъха в ръката му ролката. Роглс

също така, както тя сутринта, преглежда няколко кадри на негатива, след това, вече не сдържайки усмивката си, отваря чугунената вратичка, хвърля лентата в печката.

След като помисли, той казва:

— Може би това е глупаво — ще дойде синът на комендант да пали печката, ще намери тази лента и... Тогава ние двамата с тебе ще изпаднем в глупаво положение. Лентата трябва да се изгори. — Той отново отвори вратичката на печката, намери ролката и като я разгъна, пъхна крайчеца на лентата в електрическата печка.

Застрашително запращя и заискри пламъчето, издигна се по лентата, ето то приближи ръката му. Роглс хвърли в печката горящия остатък от лентата и шумно хлопна чугунената вратичка.

На Машенка за всичко ѝ стигнаха сили. Стигнаха ѝ силите да преживее това денонощие, изминало от времето на последната им среща. Тя, без да чувствува слабост, дойде тук и му подаде филма с негативите на чертежите. Но сега силите ѝ изменят. Върху нея се стоварва такава лавина от чувства, че Патрик едва успява да я подхване. Завива ѝ се свят и без да мисли за нищо, Машенка, отдавайки се цяла на нахлулото чувство, отговаря на неговата целувка, все повече и повече опиянена и объркана.

Патрик я прегърна и каза — тази фраза тя запомни за цял живот, завинаги:

— Прости ми, Машенка, за моята жестокост. Ти си длъжна да ми вярваш, девойко. Аз съм джентлемен в най-хубавия смисъл на тази дума.

Роглс погледна часовника и се ужаси: днес в три часа той бе длъжен да предава редовната кореспонденция в агенцията, часовете на предаването бяха строго ограничени.

Те се облякоха и като затвориха вратата, излязоха на верандата. Патрик пъхна ключа зад рамката на вратата, в определеното място. Те излязоха на просеката и бързо закрачиха към гарата. До заминаването на влака оставаха петнадесет минути. Проясни се. През сивото мъгливо небе от време на време надничаше слънцето. Съвсем близо, зад малката ниска горичка, прогърмя влак и затихна.

Изведнъж Роглс се спря сред пътя и като се удари по челото, си спомни:

— Печката! Машенка, ние забравихме да изключим електрическата печка!

Като се спусна назад, той ѝ викна:

— Почакай ме, аз ей сега!

Машенка гледа след него, докато той се скри зад завоя на пътя. Патрик бягаше с хубаво темпо, в красив, спортен стил, отметнал малко главата си назад, енергично размахвайки свитите в лактите ръце и високо повдигайки коленете си. Тя му се любуваше, тя го обичаше. Много го обичаше. Сега тя не искаше да мисли за нищо друго.

Срещу нея, изхвръкнала иззад оградата, кацна овесарка, малко по-голяма от врабче, с жълти гърдички и тъмна сивокафява опашка. Мъгливата завеса като че ли се разкъса на две и остър слънчев лъч премина по пътя. Овесарката повдигна глава към слънцето и издаде щастливи звънки трели. Страхувайки се да не изплаши птичката, Машенка стоеше неподвижна и мислеше: „Много ли ѝ трябва — един слънчев лъч, и тя пее. А на мене? Ох, колко много ми трябва на мене!" — каза тя гласно и изплаши птичката.

Патрик се върна почервенял, задъхан от бягането.

— Добре, че се сетих! — каза той и като се хванаха за ръце, двамата побягнаха към гарата. Зелената светлина на семафора и близкият звук на свирката ги накара да усилят бягането. Те едва успяха да скочат във вагона, почти в движение.

През цялото време на пътуването Патрик беше нежен и внимателен. Маша чувствуваше, че с цялото си поведение, с всяка дума и жест Патрик искаше да заслужи нейната прошка. И тя му прости. Тя обичаше този красив, силен и... наистина жесток човек.

Когато излязоха на площада, Патрик взе такси. минутите му бяха строго разпределени, а Маша тръгна към метрото.

Край вестникарската будка „Съюзпечат" стоеше младо момиче и разглеждаше филм за детско киноапаратче. Като видя лентата в неговата ръка, Машенка си спомни за ролката, която също така преглеждаше Роглс. Тя се върна на площада и в нерешителност се спря.

Защо Патрик се върна във вилата? А може би той изгори не тази лента, която тя му донесе днес, и сега, докато седи в колата и си спомня за това, той се смее над нейната глупава доверчивост? Тази мисъл й дойде не изведнъж, тя се промъкваше в нейното съзнание бавно и внимателно, но породила съмнение, тя вече я преследваше неотстъпно.

На връщане към вилата Машенка се опитваше да се успокои с това, че при разказването на всичко това пред баща си тя беше длъжна да представи доказателства, поне пепелта от лентата. Да, разбира се! Тя е длъжна да представи доказателства, могат и да не вярват на думите й!

По-рано никога пътят не й се е струвал така безкрайно дълъг. Отмерено, мъчително еднообразно

чукаха колелата, потраквайки над допирните места на релсите. През прозореца се мяркаше познатият зимен пейзаж. Машенка гледаше с безучастен поглед и мислеше: „Нима и такава болка ще премине, без да остави следи? Мама все говореше ... до сватбата всичко ще зарасне! Ще зарасне ли?" — и ѝ се струва, че тези страшни дни и часове, когато няма сили да успокои биещото си сърце, никога не ще преминат и не ще се заличат в нейната памет.

От гарата до вилата тя тича́. Плетената ѝ шапка се свлече на тила, развелите се коси падаха върху очите ѝ, тя се задъхваше от силния бяг и за да успокои дишането си, тръгна ходом, но само след минута, забравяйки се, тя започна да бяга отново.

Стоборът. От вълнение тя не можеше да напипа връвчицата. Ах, ето я! Като повдигна мандалото, Машенка разтвори портичката и изтича в градината. Хванала се за сърцето, готово да изхвръкне, тя едва намери ключа, дълго не можеше да улучи в бравата, накрая, като отключи, хвърли се в стаята и...

Вратичката на печката е разтворена и върху решетката на скарата тя вижда малък къс от изгорялата лента — уцеляла бе онази част, която Патрик държеше с ръка. Машенка взема това доказателство за неговата чистота, за неговата честност и силно стиснала го в ръка, дълго стои край печката, докато ударите на сърцето ѝ стават по-равномерни, след това бавно отива към вратата, оставена отворена, затваря я, връща се в стаята и сяда в креслото. И изведнъж една мисъл, ярка като слънчевия лъч, който току-що забеляза на прага, пронизва нейното съзнание: „Върнаха се при нея щастието и нейният Патрик!" Тя се смее и от челото ѝ изчезват двете дълбоки бръчки.

Минават още няколко минути. Накрая, нямайки повече сили да се сдържа, Маша става от креслото, запалва лампата, приближава се до самата лампа и поднася към очите си намерения къс обгоряла лента... Това е почти оцелял кадър, тя веднага го познава, тази символична снимка — гълъбът на дулото на оръдието.

Патрик е изгорил онази лента, която тя му бе дала преди разходката със ски!

Машенка не заплака, очите ѝ бяха сухи. Тя остави на масата този къс лента, свали пръстена с изумруда, своя венчален пръстен, и го сложи до лентата.

— На джентлемена в най-добрия смисъл на тази дума — каза тя, излезе на верандата, заключи вратата и сложи ключа на уговореното място.

Клатушкайки се бавно, тя дълго ходи по тясната пътечка сред еловата гора, докато дойде напълно на себе си.

„Като жена, като безкрайно оскърбен човек аз постъпих правилно — мислеше Машенка. — Аз му върнах пръстена и този къс обгорена лента. Той е длъжен да знае, че за мене и тази подлост не остана тайна!" След това ѝ дойде мисълта, че тя изпълни лошо своя дълг, неговите задължителни условия: „Помнете, той е длъжен да ви вярва. Това е главното. Ще ви стигне ли за това смелост?"

„Ще ми стигне!" — отговори тогава Маша и като си спомни сега за това, тя се върна назад, отключи вилата, влезе в стаята, сложи пръстена на пръста си, хвърли късчето лента обратно в печката. Като събра старателно от пода разсипаната пепел, изсипа я обратно на скарата. След това с носната си кърпичка заличи своите следи върху пепелта и

като огледа внимателно още веднаж стаята, излезе.

В това време Роглс, разделил се с Маша, слезе от таксито на Арбатския площад. Свърна в уличката, спря се и започна да разглежда прозорците на горните етажи на неголемия, боядисан в охра дом.

Ето, детската играчка в един от осветените прозорци привлече неговото внимание. Това беше голямо детско сметало, на каквото се учат децата да смятат. Пъстрите топчета показваха хиляда двеста двадесет и един. На условния, понятен за него език това значеше: „На дванадесети в двадесет и един часа." Роглс погледна часовника си, часът наближаваше девет. Той бързо се върна към оставената кола и даде адреса на централната пощенска станция.

При пощата Роглс плати, освободи таксито, влезе в телефонната зала и отиде към петата кабина отляво. Тя беше заета. Роглс срещна погледа на човека, заел кабината, и се спря да чака.

Човекът излезе от кабината и Роглс влезе в нея. Той протегна ръка, взе от телефона записката и хвърли бегъл поглед.

„*Томилино. Перонът за Москва. Трета пейка.*"

Роглс взе слушалката, набра номера, след това, сложил на телефона ролката на филма, окачи слушалката и излезе от кабината.

— Моят номер е зает, моля — каза той на чакащия човек.

Непознатият му поблагодари, докосна се с пръсти до периферията на шапката и влезе в кабината.

Като се убеди в това, че непознатият взе предназначената за него ролка. Роглс излезе от залата.

Когато Машенка се върна в къщи, баща ѝ още го нямаше. Тя погледна закачалката, убеди се в това, въздъхна с облекчение и влезе в неговия кабинет. Там отвори библиотеката, извади от личната книга и като сне ръкавицата от ръката си, намери нужната страница. След това Машенка взе от масата червен молив, подчерта една дума, постави книгата на мястото ѝ и си отиде в стаята.

Андрей Дмитриевич дойде късно. Влизайки в кабинета, той седна в креслото и едва тук забеляза, че вратичката на библиотеката е открехната. Приближи се и видя, че някой без него се е ползувал от първия том на тълковния речник. Заинтересуван, той извади тома, леко отворил се от необикновената подложка — между страниците на книгата Машенка беше забравила ръкавицата си, още лъхаща на парфюм.

„Варвара употребяваше същия парфюм" — помисли Андрей Дмитриевич и на отворената страница прочете текст, рязко подчертан с червен молив: „Джентлемен — човек, който се отличава с благородство, порядъчност и великодушие (в духа на буржоазно-аристократичния морал)."

26

БЕЛЯЗАНИЯТ

Още от сутринта Роглс беше овладян от безпокойство. Събуди се рано и отвори прозорчето. Студеният януарски въздух нахлу в стаята. Той пусна радиото и започна да прави гимнастика, като се наблюдаваше в огледалото.

Под грижливо гледаната кожа на неговото силно, тренирано тяло мускулите послушно се изду-

ваха в буци и отново спадаха. Роглс разглеждаше своето тяло с придирчив, преценяващ поглед. Завършил гимнастиката, той дълго стоя под душа, понижавайки все повече температурата на водата, докато замръзна. Разтърка се с хавлиена кърпа, облече пижамата и поръча закуска.

Денят започна както обикновено, но безпричинната тревога, с която той се събуди днес, не го оставяше нито за минута. Неговият малък и ограничен мир на чувствата беше създаден от него самия и подчинен на тесни, също такива малки, користни интереси за съществуване. Той можеше привично и леко, също като новобранец в казармата, да строи мислите и чувствата си за проверка. Но днес, прекарвайки през своето съзнание всичките събития от последните дни, Роглс не намираше основания за тревога.

А тревога имаше и като сянка крачеше тя неотстъпно след него и също като сянката беше неуловима. Това беше инстинктът на звяр, усетил ловеца по своите следи.

С тихи, безшумни стъпки той се приближи до вратата, отвори я внезапно и погледна в коридора на хотела, като че ли можеше да свари тук, до прага, дебнещата го съдба. В този ранен час коридорът беше празен и само келнерът с протегната напред ръка — като при екзотичен танц — носеше малък поднос с кафеен прибор.

След закуската, като преглеждаше вестниците, Роглс усети, че мислите му бяха далеч. Той взе слушалката и позвъни на Маша, но... никой не се обаждаше. „Странно" — помисли той. И студът на страха докосна неговото сърце. Накрая, за да разсее подозренията си, той се реши на рискована крачка и позвъни на Гаранина, приятел-

ката на Маша. На телефона се обади майката на Люба:

— Слушам ви — каза тя.

— Извикайте, моля ви се, Люба.

— Кой я търси?

— Другар от института.

— Люба днес рано сутринта замина с приятелката си за Истринския почивен дом.

— С Маша? — попита Роглс.

— Да, с Крилова.

Той въздъхна с облекчение и сложи слушалката. „Защо пък Маша не ме предупреди? А може би тя е звънила, но не ме е намерила в къщи?" — Състоянието на неизвестност беше мъчително — полеко е, когато знаеш откъде те застрашава опасността и я срещаш лице с лице. В единадесет и нещо Роглс се облече, излезе от хотела и взе такси. Когато стигна до Арбатския площад, той освободи колата и тръгна пеш. Роглс свърна в уличката, мина на противоположната страна и погледна към прозорците.

На един от тях стоеше детско сметало. Пъстрите топчета показваха: хиляда триста и седемнадесет.

„Дявол! — с досада помисли Роглс. — Днес е тринадесети! Срещата беше насрочена за седемнадесет часа."

Без да се задържа край прозорците, за да не привлича върху себе си вниманието на минувачите, той се спусна надолу по улицата.

До срещата с шефа оставаше много време. Вятърът носеше ситен остър сняг, хвърляше го като с шепи в лицето, във врата. Като разкърши зимничаво рамене, Роглс се спря, не знаейки къде да се дене, след това взе такси и отиде в центъра, в кафене „Национал".

В първата зала нямаше места — беше часът на обедната почивка в учрежденията. Роглс влезе във втората зала и намери свободна масичка в левия ъгъл, край парното отопление. На тази масичка преди две седмици той се срещна с Едмонсон. Това спомняне не му достави удоволствие, обаче той помисли: Какво ли прави сега „Джентлеменът на перото?" И като вдигна очи от списъка за ви-ната, срещна погледа на Едмонсон.

Журналистът не го поздрави. Едмонсон дълго и безцеремонно разгледа Роглс, след това стана, приближи се до него и като го фиксираше, със скърцащ фалцет произнесе:

— Сега си спомням, ние с вас действително сме се виждали в четиридесет и седма в Ланкастер Хауз, но Патрик Роглс аз не познавам. Под какво име вие се подвизавахте тогава?

Големите сиви очи, прекомерно увеличени от дебелите стъкла на очилата, внимателно следяха Роглс. Изражението на неговото лице беше унищожаващо оскърбително.

— Оставете, Едмонсон, вие пак сте пиян. Казвам се Патрик Роглс — примирително каза той.

— Вие лъжете! — без да повишава тона, отново процеди Едмонсон. — Вие не искахте да освежите моята памет, това направиха други!

— По какъв начин? — усмихвайки се, попита Роглс.

— Аз изрязах вашата фотография от корицата на книгата „Предатели на нацията", която вие между впрочем безсрамно сте преписали от Макс Томпсон. Аз изпратих вашата фотография на приятелите си в родината и те ми помогнаха да позная вашата истинска физиономия, вас, така наречения „журналист" Патрик Роглс.

— Виждам, не ви е достатъчна репутацията „Джентлемен на перото", искате да заслужите славата и на детектив! — каза Роглс, като се стараеше да не привлича вниманието на околните.

— Съжалявам за шампанското, което плиснах в лицето ви, то е благородно питие! — едва сдържайки яростта си, изсъска Едмонсон и излезе от залата.

Денят беше окончателно провален.

В Томилино Роглс пристигна по-рано от насрочения час. След като чака дълго време в студения запушен бюфет, той излезе на перона да посрещне следващия влак. За негово учудване вместо шефа при него на срещата се яви Елис Кенор, от отдела по печата. Те отлично се познаваха.

Облечен контешки в светло палто и зелена шапка, Кенор мина покрай него и слезе от перона. Роглс мълчаливо го последва. Тази среща не предвещаваше нищо хубаво.

Когато се отдалечиха на порядъчно разстояние от перона, Кенор се обърна към него и като се усмихна криво, каза:

— Лошо вървят работите ти, Дайс, девойката те е излъгала. Тези снимки са от зенитно оръдие образец четиринадесета година.

— Год демит! — изруга Роглс.

— Няма защо да се обиждаш: ти им подхвърли факти, събрани от Томпсон, като сензация, а те на тебе — старо оръдие вместо „РЗ-1". Вие сте квит.

— Какво казва шефът? — с тревога попита Роглс.

— Шефът е в ярост. Той казва, че не се нуждае от белязана агентура...

— Защо белязана? — прекъсна го Роглс.

— Ти не си бебе, Дайс, и си длъжен да разбереш сам, че щом са ти пъхнали тази стара играчка, значи играта е загубена.

— Какво да правя?

— Оправяй се сам както знаеш. Ако също така нечисто си свършил работата и с Балт...

— С Балт работата е чиста! — прекъсна го Роглс.

— Ако е чиста, ти няма какво да се страхуваш. Най-многото, което може да стане, ще те изгонят и с това работата ще се свърши.

— Кажи на шефа да поиска обратна виза...

— Длъжен съм да те огорча, Дайс, но на шефа не разчитай. Шефът не желае да рискува. Ако зад тебе се е появила опашка, оправяй се сам.

— Страхливец! — презрително подхвърли Роглс.

— Страхливец? — повтори Кенор. — А ако те са попаднали на следите от историята с Балт? Какво тогава? Тебе ще те подведат под углавна отговорност и ще размотаят цялото кълбо. Би било глупаво да открият твоята връзка с шефа.

— Какво да правя?

— Подай заявление в отделението за визи и регистрации. Поискай обратна виза, впрочем... Ако ти си уверен, че с Балт всичко е чисто, няма какво да се страхуваш. За интрижката с гази девойка ще те ритнат с коляно по задника и... лети да почиваш на лазурните брегове на Марсонвил — като му намигна, завърши Кенор и загрижено погледна часовника.

До заминаването на влака за Москва оставаха десет минути. Той се обърна към перона и бързо каза:

— Аз ще замина сам. Ти ще пристигнеш със следващия влак.

— Почакай, Елис! Още един въпрос: какво ще кажеш за Едмонсон? ...

— Едмонсон е идиот — прекъсна го Кенор. — Разчитайки на неговата репутация, момчетата от

„Стар" искаха да направят хубав трилърз[1], но с този „Джентлемен на перото" нищо не става. Него вече го отзоваха. Привет, Дайс! Не падай духом! Ти винаги си бил майстор на хепи енд[2]! — с игрив оптимизъм завърши Елис Кенор и бързо закрачи към перона.

Когато Роглс се върна в Москва, работният ден беше привършил. Площадът на гарата и съседните му улици бяха изпълнени с шума и говора на бързо сновящите, оживени хора. Оглушен от градската вълна, притиснат от хорския поток до вестникарската будка, той се чувствуваше самотен и дълбоко враждебен на тази маса хора.

Роглс протегна ръка и взе от будката книжката „Подмосковие". Прелиствайки страниците, той прочете: „Истра. Архитектурни паметници. Места на исторически боеве. Здравни домове за трудещите се. . ." Като отбеляза тази страница, той заплати за книжката, пъхна я в джоба и започна енергично да се провира към пиацата за такси.

Вече седнал в колата, той отново отвори книжката на отбелязаната страница и се задълбочи в изучаване на Истринския почивен дом.

„Ако Кенор е прав — помисли той, — девойката става опасна. Тя знае повече, отколкото трябва. . ."

Като освободи таксито около кинотеатър „Ударник", Роглс премина на противоположната страна и спря до входа на градината. Младежът, който през цялото време го наблюдаваше отстрана, пресече площада и се доближи до Роглс. Той беше подвижно момче на около четиринадесет години, с ботуши с ниско спуснати кончове, с матроска фанелка и топла куртка, разкопчана на гър-

---

[1] Вестникарска злободневка, сензация.

[2] Щастлив край (бел. ред.).

дите. Под неговата кожена шапка напираше къдрав светъл кичур, а под приповдигнатата му горна устна блесна златна коронка.

— Да минем встрани! На „коня" му измръзнаха чука́ните да чака! — малко заеквайки, каза момчето и излезе напред.

— „Конят" тук ли е? — попита Роглс.

Без да отговаря на въпроса, момчето с перчема се скри зад ъгъла на градинката и скоро пак се появи. Както след лоцман — малката пъргава рибка — плува акулата — опитният хищник, — така и след него се показа „конят". Той вървеше, широко разкрачил крака, със ситни крачки, като на кокили. В лятна кожена куртка с цип и ушанка, набит, той мина покрай него, като му подхвърли, без да спира:

— „Фикса", отваряй си очите на четири.

Момчето с перчема, изпълнявайки заповедта, се спря пред входа, за да наблюдава към улицата, а Роглс последва „коня" в дълбочината на градината.

27

БЯГСТВО

Като използуваха ключа, оставен както винаги на условеното място (Машенка точно показа това място), Никитин и Гаев старателно огледаха вилата и целия участък. На външната рамка на прозореца, в купа боклук, очевидно хвърлен през малкото прозорче на малката стая, чиито прозорци гледаха към гората, те намериха няколко угарки от цигари „Фатум". Роглс не пушеше. Би могло да се предполага, че така наречените Мехия Гонзалес известно време е живял в тази малка стаичка, за

съществуването на която Машенка дори не е подозирала. В печката на същата тази стая, сред въглените и пепелта, бяха намерени обгорели копчета, по всяка вероятност от бельото на Ладигин. Трябва да се предполага, че именно тук, във вилата, Ладигин се е преоблякъл в топло ловджийско облекло.

В бараката, която се намираше в дъното на двора, се намериха следи от „Олимпията", няколко петна от автомобилно масло на пода и отпечатъци от краката на двама души, обути в ловджийски ботуши.

Като съставиха протокол в присъствието на коменданта на курортното селище, Никитин и Гаев отпътуваха за Москва.

Те завариха полковник Каширин в раздразнено състояние. Причината беше следната: като проследявал срещата в Томилино, наблюдаващият изгубил Роглс на гарата.

Дежурният доложи на Никитин, че преди малко от домоуправлението са съобщили по телефона, че Аникина се е завърнала от пътуване. Ето защо, без да се бави в управлението, Никитин се отправи за Троицката уличка.

Аникина беше пълна, още млада, приветлива жена.

— Три седмици не бях в къщи, при мене е разхвърляно, но ще ме извините... — каза тя и покани Никитин в стаята. — Знаете, нашият вагон започна да не върви добре и го откачиха в Чкалов. Ние закъсняхме с три дни до Москва —обясни тя. — Седнете.

Никитин седна на предложения му стол и се огледа. В ъгъла имаше куфар, от който идваше апетитна миризма на ябълки (голяма съблазън е

да бъдеш в Средна Азия и да не вземеш плодове). Аникина затвори вратата и седна срещу Никитин.

— Знаете ли, драги другарю — каза тя, като изслуша майора, — аз съм готова да ви помогна с цялата си душа, само че съседът ми е тих, мълчалив, като бъкел. Пък аз по шест месеца в годината не съм в къщи, все на колела и на път.

— Кажете, вас Клавдия Петровна ли ви наричат?

— Просто — Клавдия.

— Така, Клавдия Петровна, може би вие знаете с кого дружеше Ладигин? Кой е идвал при него?

— При него идваше един човек, интересен, такъв един важен, с една дума, привлекателен кавалер за нашия пол — каза Аникина и се разсмя.

— Този ли кавалер? — попита Никитин, като показа снимката на Роглс.

— Този! Кра-са-вец! — без да скрива своята симпатия, каза тя.

— Вие знаете ли неговото име, презиме? Къде живее? С какво се занимава?

— Григорий Иванович казваше, че той пише във вестниците, а го наричат Петър Рогов.

— Освен този журналист при Ладигин никой друг ли не е идвал?

— Как да не е идвал, идваше, само че рядко, неговият другар Саша, фамилното му име не зная. Григорий Иванович се учил заедно с него.

— А какво представлява той, този Саша? — заинтересува се Никитин.

— Как да кажа, такъв... млад, обича да попийва, весел... висок, с очила...

— А не знаете ли вие, Клавдия Петровна, къде Ладигин се е запознал с Рогов?

— Знам. С него, с моя съсед, веднъж се случи неприятност. Саша го завлече в ресторанта — беше празник, какъв, не си спомням — и си пийнали. Е,

знаете, като мъже, на тях винаги им е малко — поръчали още, а когато работата дошла до плащане, сто, че даже и двеста не им стигнали. Ялц, пили — пели, плащали — плакали! Келнерът повикал милиционер и става скандал. Тогава към тях приближава този другар Рогов и казва: „Не мога да гледам как откарват достойни хора в милицията. Ето ви — казва — пари, после ще си уредим сметките." На Саша — на научния работник — не му е съвсем удобно да нощува в милицията. Е, взели те парите и се разплатили. Рогов живее извън града, затова в оная нощ той нощува у Григорий Иванович.

— Кажете, Клавдия Петровна, Ладигин имаше ли на лявата си ръка татуировка? „Таня" с печатни букви...

— Разбира се, имаше — съгласи се Аникина.

— Той никога ли не ви е разказвал за тази Таня? Къде е тя сега? Защо той е татуирал нейното име на ръката си?

— Какво говорите, другарю Никитин, той таеше всичко в себе си и мълчеше. Затова и аз го нарекох „бъкел".

— Можете ли да ми опишете обстановката на неговата стая? Може би на стената висят фотографии на роднини и познати.

— Мога. У мен има ключ от неговата стая. Аз чистех у Григорий Иванович, той ми направи втори ключ. Ако искате сам да видите, аз ще ви отворя — предложи Аникина.

— Искам — съгласи се Никитин, — само че повикайте портиера.

В стаята на Ладигин имаше голям ред, но по някои подробности Никитин разбра, че преди него тука е бил направен вече старателен обиск. Цветните репродукции в рамчиците, които висяха от

лявата страна на стената, по-рано са били облепени с лентички хартия; някой е скъсал тези хартийки и очевидно е извадил задните картони. Дюшекът на кревата му беше нарязан на няколко места. Книгите на поличката бяха поставени не по отдели, което навярно не е направено от Ладигин. Аникина потвърди тези предположения.

Като раздели мислено стаята на квадрати, Никитин се стараеше да сдържа нетърпението си и методично повтаряше направения преди него обиск. Стараейки се да не докосне нещо, той огледа мебелите, стените, дори пода. Неговият внимателен и остър поглед проникваше навсякъде.

Изминаха около четиридесет минути в безплодни търсения. Като погледна часовника, Никитин забърза. Той трябваше да успее още днес да отиде в училище „Бауман", за да изясни кой е бил този „Саша", с когото се е учил Ладигин.

В това време Роглс безцелно скиташе из улиците. Обстоятелствата го принуждаваха към действия, но състоянието на забърканост не минаваше. Неизвестност! — ето кое не му даваше покой.

Когато, окопитил се. Роглс се огледа, той позна Самотечния площад. Защо се озова в този район? Не много отдавна тук той бе желан гост, а сега...

Желанието му поне още веднъж да види този дом и да се убеди, че тук всичко е благополучно. беше непреодолимо. Той пресече площада, повърви малко напред и като свърна в Първата троицка уличка. започна бавно да се изкачва по стръмния и хлъзгав тротоар.

На ъгъла, на фона на старата, наполовина разрушена църква на троицката енория, беше домът, където живееше Ладигин. Роглс се спря, искаше му се да се върне назад, но желанието, което беше по-силно от неговата воля, го застави да направи

още няколко крачки напред, където уличката рязко завиваше наляво.

Когато пред Роглс се откри познатият пейзаж, той с изумление се спря, след това бързо премина на лявата страна и като пресече съседния двор, намери се право срещу къщата.

Прозорецът на стаята на Ладигин светеше.

Роглс се изкачи по стръмната стълба на верандата на втория етаж в насрещната къща и като стигна нивото на осветения прозорец, погледна в стаята. Известно време той наблюдава Никитин, след това бързо се спусна надолу, поогледа се встрани и като не забеляза нищо подозрително, започна да се спуска по уличката надолу към Самотечния площад.

Обискът не даде особени резултати, затова Никитин незабавно оформи протокола и запечата стаята.

В училището „Бауман" той отново прегледа списъка на завършилите училището през четиридесет и осма година и откри не един, а трима души с името, казано от Аникина. Като се запозна с разпределението на завършилите училището, Никитин обърна внимание на това, че Александър Игнатиевич Якунчев е бил оставен аспирант. От понататъшните справки той узна, че Якунчев е преминал изцяло на научна работа и е преместен в един от научно-изследователските институти. Като позвъни от кабинета на директора на полковник Крилов, той получи сведения, че А. И. Якунчев работи в института, в отдела по теоретична механика.

Беше късно, но Каширин го чакаше. Дочул стъпки в приемната, той стана да посрещне Никитин, накара го да седне на дивана и като поднесе табла, покрита със салфетка — това беше закуската на полковника, — каза:

— Най-напред хапни.

Никитин отстрани решително закуската и последователно, едно след друго, разказа на полковника събитията през днешния ден.

Това, че в Глуховската гора е бил убит инженер Ладигин, им беше ясно преди няколко дена. Но ако тогава още имаше съмнение за участието на Роглс в това престъпление, то днес отпадна. Вече имаха всички основания за арестуването на Роглс, обвинен в убийство на съветски гражданин.

Сега обаче друго занимаваше и двамата. Вълнуваше ги съдбата на Татяна Баскакова, която неизбежно би трябвало да се срещне с мнимия Ладигин.

Полковникът откреха вратата и каза на дежурния:

— Извикайте Гаев, веднага!

Влезе капитан Гаев и в очакване се спря пред полковника.

— Узнай кога може да отлети самолет за Южноуралск? Ще излети майор Никитин. Всяка минута е скъпа. Действувай!

Гаев бързо излезе.

— Аз ще отида при генерала, а ти, Степан, засега предупреди Ксения, че отиваш в срочна командировка за около три-четири дни. — Полковникът излезе от кабинета, след това се върна и добави:

— Хапни сега.

След излизането на полковника Никитин позвъни в къщи. Ксения не беше там. Наеманата от време на време прислужница, прозявайки се, изглежда току-що станала, каза, че Ксения се обадила от болницата — имала неотложна операция и ще се забави.

Никитин сложи с досада слушалката, повдигна салфетката, но апетитът му беше изчезнал. Темпото, с което се движеше днес оперативната работа, го доведе до състояние на нервно раздразнение. Той се разходи из кабинета, седна на бюрото и написа бележка на жена си:

„Скъпа Ксюша!

Обаждах се по телефона, но не те намерих в къщи. Аз имам също неотложна „операция“ и също като тебе се вълнувам за живота на болния. Много ми е домъчняло за тебе, моя скъпа, близка и уви, далечна желичке! Смятам, че след три-четири дни ще се върна.

Целува те твоят Степан.“

Когато дописа писмото, влезе Гаев.

— Лоша работа, Степан Фьодорович — каза той. — Самолетът е готов, но времето не е подходящо за летене, има силен вятър и сняг. Ръководителят на летището казва: „Ние летим във всяко време, но вас ви съветвам да се въздържите.”

— Ти какво, Николай Алексеевич, да не си болен?! Решава се животът на човека, а ти: „Да се въздържите”! — възмутен каза Никитин и добави:—Ти на Сергей Василевич по отношение на времето — по-меко, сам разбираш. Моля те, изпрати днес в квартирата ми тази бележка за Ксения.

Гаев взе писмото и като го сви внимателно, сложи го в джоба си. Влезе полковникът.

— Другарю полковник, самолетът е готов за излитане, но...

— Николай!... — тихо каза Никитин.

— Е? Какво има? — подразбрал нещо, попита полковникът.

— Времето е лошо за летене, другарю полковник — твърдо завърши Гаев.

— Дребна работа, другарю полковник.

— Вас не ви питат, другарю майор! — отряза полковникът и като се обърна към капитана, разпореди се: — Свържете ме с ръководителя на летенето.

Полковникът взе слушалката от капитан Гаев, изслуша метеорологическите сведения и помоли да дойде на телефона пилотът. Изглежда летеца го нямаше в диспечерската стая. Полковникът дълго държа слушалката на телефона, докато чу:

— Летецът, старши лейтенант Стеценко, е на телефона!

— Как е времето, другарю старши лейтенант? Не се ли боите да летите? — попита Каширин.

— Времето е здраво, другарю полковник, техниката е в ред. Случвало се е да летим и в по-лошо време — отговори пилотът.

— Добре. Гответе се за излитане — завърши Каширин и като сложи слушалката, попита: — Предупреди ли Ксения?

— Предупредих. Разрешете ми да вървя, другарю полковник.

— Тръгвай. От Южноуралското летище ще ми телефонираш в къщи — меко каза полковникът и изпрати Никитин до вратата.

Точно в един часа през нощта няколко души дойдоха с кола в хотела. Качиха се на третия етаж и заедно с дежурния се приближиха до стаята, където живееше Роглс. Отвориха вратата с ключа на дежурния администратор и влязоха в стаята. Роглс го нямаше. Безредицата свидетелствуваше за бързо бягство.

В същия час откъм Първата просека дойде кола и спря на стотина метра от вилата на Роглс. Като отвориха портичката, въоръжените хора с внимателни стъпки се приближиха и оградиха вилата.

Ключът беше на обикновеното място, зад рамката на вратата, но вилата беше напусната.

Полковник Каширин не спеше. В топла домашна куртка той седеше в креслото, сърбаше чай и прелистваше едно томче на Лермонтов. Навън бушуваше буря. Поривите на силния вятър разтърсваха рамката на прозореца. Външно спокоен, но цял в напрегнато нетърпеливо очакване, Каширин чакаше да му телефонират от Южноуралск за пристигането на самолета.

В три часа и пет минути се разнесе рязък звън. Полковникът взе слушалката. Говореха от управлението.

— Другарю полковник, в два часа и петдесет и шест минути е получена телеграма от Калинин.

— Изпратете ми я —разпореди се полковникът и сложи слушалката. Отново настъпи мъчителна, тревожна тишина. Часовникът заби шумно, звънецът му жалостно прозвъня в кристалната премийна купа, стояща на масата, и утихна.

Накрая отново се чу телефонен звън. Едва чуто се донесе:

— Пристигнах, другарю полковник, благополучно!

— Бъди внимателен, Степан! — отговори Каширин и сложи слушалката.

Неговият остър слух долови как леко, почти безшумно към неговия дом се приближи кола и хлопна вратичка. Той стана, излезе в антрето, отвори вратата и заедно с офицера за свръзка влезе в кабинета.

Телеграмата беше твърде кратка:

„НАМИРАМ СЕ ЛЕНИНГРАДСКИЯ ЕКСПРЕС тчк. ЧАКАМ УКАЗАНИЯ ПОЩЕНСКОТО ОТДЕЛЕНИЕ ГАРАТА тчк."

Полковникът седна на масата и написа отговор:

„СЪПРОВОЖДАЙТЕ тчк ПОДДЪРЖАЙТЕ ВРЪЗКА тчк ВЗЕМАЙТЕ МЕРКИ САМО ИЗКЛЮЧИТЕЛЕН СЛУЧАЙ тчк"

— Изпратете я веднага!

— Свободен ли съм?

— Вървете!

Като затвори вратата след офицера, полковникът изгаси лампата на масата в кабинета и влезе в спалнята. Изглеждаше, че вече може да почине, но телефонът отново позвъня решително и настойчиво.

Взел слушалката, Каширин в недоумение чу развълнуван глас:

— С вас разговаря полковник Крилов. Не знам, може би и не би следвало да ви безпокоя в такъв късен час, но струва ми се, че това е много важно...

— Какво се е случило? — обзет от вълнението на Крилов попита полковникът.

— В десет часа вечерта срещу моята дъщеря е било извършено покушение, с цел грабеж...

— Какво е станало с нея!

— Животът ѝ е вън от опасност.

— Тя в съзнание ли е?

— Да. Аз говоря от „Склифосовски".

— Добре, аз ей сега ще дойда — каза полковникът, телефонира в гаража и поиска кола.

28

ХОД С „КОНЯ"

Когато полковник Каширин дойде в института „Склифосовски", той не намери Крилов, а Машенка беше заспала.

Дежурният лекар — възрастна жена, грубовата като повечето сърдечни хора, които скриват своята

мекушавост с умишлена грубост — излезе при него в приемната:

— Вас ви интересува Мария Крилова? Малко травматическо повреждане. Топлата кожена шапка е спасила девойката. Ударът е бил силен...

— Удар, с какво? — уточни Каширин.

— С тежък предмет.

— Кажете, докторе, вие можете ли да ми разрешите малък разговор с девойката?

— Тя току-що заспа.

— Ето моя телефон — Каширин откъсна от бележника си листче и го предаде на лекарката. — Моля ви, когато намерите вие за възможно, да ми се обадите по телефона.

Полковникът погледна часовника и почувствувал непреодолима умора, реши да си отиде в къщи.

В девет часа сутринта Каширин се обръсна, изкъпа се под душа и както винаги, бодър и освежен, при сигнала на колата излезе на улицата.

Лошото време се беше оправило. Беше слънчево и тихо. Падналият през нощта сняг силно блестеше в очите. В обикновения шум на събудилия се град също като птичи крясък се врязваше звънът на стъргалките и лопатите.

Каширин постоя пред входа. На чист студен въздух се дишаше леко. Помисли и като освободи колата, тръгна пеш. Когато дойде в управлението, полковникът намери на масата си обстоен отговор от МУР на телефонното си запитване по делото за покушението върху Мария Крилова:

„... Ударът бил нанесен в тилната част на главата с бутилка. Тази бутилка е намерена от следователя Куприянов в снежната пряспа. Откритите върху бутилката отпечатъци от пръстите са фотографирани. Оказа се, че някои отпечатъци на пръстите са извънредно характерни, при това от-

печатъкът на единия пръст имаше следа от белег, минаващ през цялото коленце.

Проверката на многочислените отпечатъци от пръсти на зарегистрираните престъпници позволи да се установи, че отпечатъците върху бутилката са от пръстите на Николай Пряхин, роден през 1916 година, същият е Борис Катков, пак същият е Василий Линков, по прякор, Васка — „конят", осъден съгласно Указ на Президиума на Върховния съвет на СССР от 4 юни 1947 година по ст. УПК, ч. 1 общо на двадесет години. Избягал от затвора през октомври миналата година."

„Октомври, ноември, декември — мислено пресметна полковникът, — три месеца този негодник е на свобода!"

Влезе Гаев и доложи:

— Обадиха се от института „Склифосовски", питаха за вас, другарю полковник.

— Кога експресът пристига в Ленинград? — попита Каширин.

— В единадесет и тридесет — отговори Гаев.

Полковникът погледна часовника. Има достатъчно време, може да се посети Крилова.

— Ако Никитин се обади, съобщете ми. Аз ще бъда в управлението към единадесет и тридесет — разпореди се полковникът и излезе от кабинета.

Крилова беше настанена в отделна стая. През големия, до самия таван прозорец щедри слънчеви лъчи заливаха стаята. На масата, край кревата, стоеше кошничка с великолепни хортензии.

Маша посрещна Каширин със смутена усмивка, сякаш казваше: „Ето, аз пак ви безпокоя със своите работи..." Тя му протегна ръка и полковникът усети силното стискане на нейните тънки, горещи пръсти.

Мургавото ѝ отслабнало лице с лека червенина на бузите на фона на белоснежните бинтове, които прикриваха главата, изглеждаше тъмно като фреските на старинно новгородско писмо.

— Не мислех, Машенка, че ще се наложи да се срещнем с вас тук, в болничната стая...

— Недейте, Сергей Василевич — прекъсна го тя, — всичко е добре и след няколко дни аз ще си бъда в къщи.

— Лекарите ограничиха времето на нашата беседа, затова аз ви моля, Машенка, ако това не ви измори, да ми разкажете всичко, което вие сама намерите за нужно.

— Разказът ще бъде кратък — предупреди тя. — В десет часа вечерта, преди лягане, аз излязох да се поразходя. Люба остана в почивния дом да гледа филм. В парка беше безлюдно. Валеше сняг и силен вятър люлееше лампите. Изведнъж пред мене се появи човек, среден на ръст и набит. Беше облечен в кожена куртка с цип и кожена шапка. Той ме попита: „Вие ли сте Мария Крилова?" Когато му отговорих утвърдително, той каза: „С вас нямам никаква работа, исках само да се запозная." Аз му обърнах гръб и тръгнах към почивния дом После чух след себе си неговите стъпки и... повече нищо не помня. Когато се съвзех, до мен беше баща ми и аз лежах тук, в тая стая. Изчезна пръстенът... неговият пръстен... часовникът...

— Това е ход с „коня" — замислено каза Каширин.

— Вие мислите, това...

— Да, това е Роглс.

— За какво?

— Вие твърде много знаете и са решили да ви махнат от пътя си.

Машенка се отпусна на възглавницата и се извърна. Търкулната сълза остави следа по нейната буза. Тя преодоля минутната си слабост и каза:

— Той трябва да заплати за всичко...

— Ние ще му поискаме голяма сметка, можете да не се съмнявате в това. Той ще заплати за всичко и за тази сълза също.

Полковникът се сбогува и излезе. На път за управлението той мина покрай един цветарски магазин, поръча кошница цъфнал люляк и я изпрати на Маша Крилова.

Когато Каширин дойде в управлението, вече го чакаше секретарят с разшифрованата телеграма: „ЗАМИНАХ ТАЛИН тчк ЧАКАМ УКАЗАНИЯ ПОЩАТА ТАЛИНСКАТА ГАРА тчк" — прочете полковникът.

— Ех, че ден! — едва можа да произнесе Каширин.

— Ще има ли отговор? — попита секретарят.

— Да, разбира се.

„НОСИТЕ ПЪЛНА ОТГОВОРНОСТ тчк ДРЪЖТЕ ВРЪЗКА тчк СЛУЧАЙ НЕОБХОДИМОСТ СВЪРЖЕТЕ СЕ ЕРНЕКСАС тчк" — написа полковникът и предаде на секретаря.

Като остана сам, полковникът се замисли. Роглс бързо се промъкваше на запад. Разбира се, той можеше да бъде свален от влака още на път за Ленинград, но това би било неразумно. Очевидно, някъде в Естония Роглс има възможност да премине границата. Трябва да се изясни къде е тази възможност. Разсъжденията на полковника бяха прекъснати от влезлия капитан Гаев.

— Другарю полковник, следователят Куприянов съобщава от МУР, че Николай Пряхин, „конят", е задържан и се намира в МУР. Куприянов пита ще

отидете ли вие на разпита, или да докарат арестувания в следствената служба на управлението.

— Поръчайте кола и предупредете Куприянов, че аз ще бъда при него след половин час — каза Каширин и като позвъни на генерала, помоли да го приеме.

Точно след половин час полковникът беше в криминалното отделение. Куприянов, завършил всички формалности по началния стадий на разпита, чакаше полковника.

Пряхин се държеше на разпита вяло и безразлично. Беше му все едно: оставаха осемнадесет години от старата присъда, нова присъда за бягство от лагера, плюс разбойничеството в Истра. „Ще ме осъдят до живот!" — мислеше „конят" и това съзнание го изпълваше с тъпо безразличие към всичко, което се говореше в тази стая.

На масата пред следователя лежаха пръстенът с изумруд и ръчният часовник с черна каишка. Те бяха намерени у престъпника при личния обиск. Тука също така лежеше разбитата бутилка.

Пряхин не отричаше нито грабежа, нито факта за покушението. Но когато ставаше дума откъде е знаел коя е потърпевшата, престъпникът мълчеше или се отърваваше с шеги на своеобразен затворнически жаргон.

— Аз вас питам — добави следователят, — откъде познавате Крилова?

Пряхин упорито мълчеше.

— Ще се наложи аз да му подскажа — намеси се полковникът и като извади потрета на Роглс, изрязан от корицата на книгата „Предатели на нацията", показа го на Пряхин. — Познавате ли го?

Пряхин хвърли безразличен поглед върху снимката на Роглс, след това погледна вече с интерес полковника и с уважение отрони:

— Факир си, началство!

— Този човек ви е поръчал да убиете Крилова, да вземете от нея ценностите и да му върнете пръстена, часовникът не го е интересувал — продължаваше полковникът.

Пряхин се ухили широко, от което неговите малки очички се превърнаха в цепнатини. Цялото му лице, гъсто осеяно с лунички, изразяваше нескрит интерес и възхищение от полковника.

— А през декември той ви поръча още една „работа" — вие купихте кола „Олимпия" на Коптевския пазар и се нарекохте тогава Василев.

— Точно така, гражданино началник! — с одобрение възкликна Пряхин.

— Вие какъв сте, Пряхин?! — попита го полковникът.

— Аз съм жиган[1] — видимо гордеейки се с това, отговори Пряхин.

— Какъв жиган си ти — презрително подхвърли полковникът, — щом си шесторка[2] на шпионина.

Полковникът отлично знаеше психологията на престъпника. Той силно го засегна и Пряхин, вече загубил своята високомерност, каза:

— Аз на контрите никога не съм служил!...

— Крилова, обикновената руска девойка, разобличи шпионина. Тя помогна да се запази важна държавна тайна, а той поискал да я убие за това с твоите ръце...

— Добре, гражданино началник, питайте — след пауза каза Пряхин.

— Къде сте се запознали вие с този човек и как се наричаше той? — попита полковникът.

— В гостилничката на Тишинския пазар. Той се нарече Петър Рогов.

---

[1] Жиган — крадец.

[2] Шесторка — слуга (презрително).

Разпитването на Пряхин продължи дълго. Вече след като изведоха престъпника, сбогувайки се с Куприянов, полковникът каза:

— Нямат на кого да се опрат те в нашата страна. Даже и престъпникът, след като узнава, че е оръдие в ръцете на шпионина, с отвращение му дава гръб.

29

УЙЛЯМ ЕДМОНСОН

В същия този ден и час, когато полковникът се занимаваше с разпита на Пряхин, в Централния дом на журналистите, който се намира на Суворовския булевард, се яви човек с не много привлекателна външност. На лош руски език този човек заяви:

— Аз съм Уйлям Едмонсон, гражданин на Марсонвил, член на Международната вестникарска асоциация, специален кореспондент на вестник „Марсонвил Стар". Бих искал да направя изявление в съветския и чуждестранния печат.

След известно време в заседателната зала се събраха около тридесет души кореспонденти на московския и чуждестранния печат.

Ето превода на изявлението, направено от Уйлям Едмонсон за представителите на печата:

„Аз знам това, че в родината ми ще ме нарекат „шпионин", „кремълски агент" и с още десетина подобни епитети.

Аз знам това, че „лордовете на пресата" ще ме впишат в черния списък и вече никъде не ще получа работа.

Аз, разбира се, знам и това, че сенаторът Морис Подж ще ме обвини в антидържавна дейност и

„юначагите" от „Марсонвилския легион" ще хвърлят камъни в прозорците на моя дом.

Но аз вярвам в животворната сила на правдата! Аз вярвам в това, че обикновените хора от всички страни и народи, въоръжени с правдата, ще се осмелят да се вдигнат и мъжествено да започнат борба с мрачните сили на войната и реакцията.

Мълчанието става опасно! С мълчание може би още е възможно да се спаси собствената кожа, но не може да се спаси светът от заплашващата го катастрофа!

Вчера мене ме извикаха в посолството и ми отнеха паспорта, като ми предложиха утре, в пет часа сутринта, да напусна Съветската страна, страната, която ми даде политическо зрение и сили, за да мога да изляза сега тук, пред вас.

Коя е причината за това? — Правдата!

Вестникът, използувайки моята репутация на честен човек, искаше да изфабрикува още една измислица. Аз се възпротивих — и ето резултата.

Аз дойдох в тази страна стар и разочарован. Струваше ми се, че светът не ще може повече да се надигне изпод бремето на лъжата, подлостта и човеконенавистничеството. Аз напускам тази страна творчески вдъхновен, с вяра в човечеството и в по-хубавите дни на света!

Аз искам вие да знаете до каква степен на падение може да достигне „свободният" буржоазен печат, колко тясно се кръстосват интересите на монополистическия капитал с печата и така наречения отдел за икономическо разузнаване. Аз ще ви разкажа няколко поучителни факта.

През 1941 година в аржентинската провинция Мендос в качеството си на оказване техническа помощ на договорни начала работеше марсонвилската геоложка проучвателна експедиция. Пре-

ди да станат известни на правителството резултатите от дейността на тази проучвателна експедиция, в Мендос се появи представителят на фирмата Лазар Дежо, някой си Мануел Крус Фиеро. Зад фирмата, която представяше този мошеник, се криеше Марсонвилската банка.

Фирмата Лазар Дежо закупи на безценица много хектари земя от провинцията Мендос, плащайки сделките с чекове на Аржентинската национална банка.

Мануел Крус Фиеро действуваше енергично, без да подбира средства и начини, прибягвайки често към подкуп, фалшификации и дори към убийства на лица, които отказваха да продават своите участъци земя.

Когато всички землени операции на фирмата бяха завършени, геоложката експедиция осведоми правителството за това, че в провинцията Мендос са открити промишлени залежи на уран.

Ограбени, бедни, пред лицето на Марсонвилската банка, отнела земята им, хората от Мендос разобличиха Мануел Крус Фиеро. Преследван от народния гняв и ненавист, Фиеро избяга в Сантяго, а след това в Марсонвил.

Впрочем Мануел Крус Фиеро не беше аржентинец, той беше професионален провокатор и гангстер на служба в Марсонвилската банка. Неговото име... но за това ще кажа по-късно.

Преди две седмици тука, в Москва, в кафене „Национал" аз срещнах един журналист, чието лице ми се стори познато, но името му нищо не ми подсказваше.

Това беше Патрик Роглс.

Този журналист привлече моето внимание с книжката „Предатели на нацията". Книгата на Роглс подозрително повтаряше фактите, повдиг-

нати вече веднъж от Макс Томпсон, за престъпната връзка на монополите през време на войната.

Макс Томпсон беше мой приятел, аз четох неговия ръкопис „Престъпление", който не можа да види бял свят. Томпсон не намери издател. Арестуван от полицията, той умря в Спикенбургския затвор от туберкулоза.

Заинтересува ме как фактите от ръкописа на Макс Томпсон, конфискуван от полицията, са попаднали в ръцете на Патрик Роглс.

Аз си спомних, че с този човек съм се срещал вече през четиридесет и седма година в Лондон, в Ланкастер Хауз, на заседание на министрите на външните работи на четирите държави. Лицето на Роглс ми беше познато, но името Роглс аз чувах за пръв път. Мъчех се да си спомня. Имаше нещо, което се изплъзваше от паметта ми, което беше свързано с този човек, но. . . не можах да си спомня. Тогава по един съотечественик, който заминаваше за родината, изпратих портрета на Роглс на моя приятел, работещ в един от вестниците на Марсонвил, с молба да ми напише всичко, което му е известно за този човек. Тези дни ми донесоха отговор."

Уйлям Едмонсон цитира изцяло отговора на своя приятел:

„Ти казваш, че този красавец е журналистът Патрик Роглс. Чудеса на XX век! Ако този мошеник е журналист, то както казваше Твен, „той е паднал в литературата като сляпо магаре в кладенец"!

Нима ти си забравил скандалната история в провинцията Мендос и гангстера Мануел Крус Фиеро?! Това е едно и също лице.

Обаче не бъди наивен: Фиеро това е Роглс, но Роглс това не е Роглс, а Рандол Ласард!

Този юначага има такова отношение към литературата, каквото демократическата партия на Марсонвил към демокрацията.

Неотдавна по повод на този така наречен Роглс агенция Бертрана разигра на страниците на марсонвилския печат главозамайващ фарс: неблестящата с дарованията си актриса Пеги Даусон, позната ти от театърчето „Мирор оф лайф", изигра ролята на майка на Роглс, отричаща се от собствения си син уж за това, че написал статията „Сталинград днес". Нейните портрети и статии, приготвени от агенцията, се навираха в очите на всички вестници.

Мисля, че — по съображенията на авторите на инсценировката — този фарс е трябвало да повдигне нашия дух на патриотизъм и главно, да създаде на Роглс в Русия репутация на прогресивен журналист. Струва ми се, че книгата „Предатели на нацията" е написана от такива съображения. Това, че в тази книга, както ти пишеш, безсрамно са използувани цели страници от ръкописа на нещастника Томпсон, само потвърждава моето предположение.

Трябва да се предполага, че този Патрик Роглс, между впрочем владетел на хубав кокетен дом близо до Спикенбург, е „рицар на плаща и кинжала". Неговата прогресивна дейност е дреха от чужд гръб. Той излиза от тази дреха, както пудингът от формата си!"

„Аз ви прочетох писмото, за да можете вие, присъствуващите тук, още веднъж да се убедите в това, как се преплитат интересите на монополистическия капитал, пресата и икономическото разузнаване.

Аз не искам роглсовци да петнят името на журналиста!

Четиридесет години от своя живот съм отдал на журналистиката. Аз не съм продавал нито съвестта си, нито перото си. Винаги съм казвал с гордост: аз съм журналист! И така наречения „журналист" Роглс не ще успее да сложи петно на Международното вестникарско сдружение.

Аз, средният мислещ марсонвилец, ви казвам: драги приятели, Роглс не е Марсонвил, дори не е част от Марсонвил."

30

В БУНКЕРА

В Прибалтика в продължение на няколко дни имаше силни студове. Талинското пристанище беше сковано от лед. И дори златистите плажове на Пирите бяха покрити с ледена корица. През нощта времето се измени. Топлото течение от Саргасово море донесе мъгли. В плътен сив дим са се скрили хълмът Тоомпс, Вижгородският замък, кулата Кик ин де Кьок и дори островърхите покриви на Болшая Гилдия и Ратуша са скрити в мъгла.

Само голямото майсторство на пилота и безупречната авиационна техника позволиха на самолета да кацне в такова време на Талинското летище. От самолета излезе капитан Гаев и се насочи към очакващата го „Победа".

След един час капитан Гаев посрещаше ленинградския влак на перона на Талинската гара.

Като изсвирваше често, влакът влизаше бавно в гарата. Минаваше пет часът сутринта. Пътниците, които слязоха от вагоните, сякаш се стопиха в гъстата мъгла.

След като намери доста трудно чакалнята, Роглс се запъти към справочното бюро и зае ред. Приближил прозорчето, Роглс попита:

— Кога заминава влакът за Виртса?

— Теснолинейка. Влак номер седемдесет и седем. Тръгва в нула и двадесет. Пристига във Виртса в шест и чегиридесет сутринта — бързо и точно му отговори чиновникът от бюрото.

— След осемнадесет часа?! — с досада възкликна Роглс.

— Точно така. През това време разглеждайте историческите паметници на естонската архитектура. Постройката от втората половина на XIII век! Екскурзионното бюро е втората врата наляво.

— Дявол да ви вземе с вашите исторически паметници! — изруга Роглс и бързо излезе от залата.

Гаев прити-ча на площада пред гарата, забърза отначало на една страна, след това на друга и вече съвсем объркан в гъстата мъгла, тръгна към едва долитащите до него звукове на гласове. Той чу как хлопна вратичката на автомобил, забуча мотор и колата, която едва не го блъсна, се понесе край него. На задното седалище той позна Роглс.

Шофьорът на таксито, към когото Гаев се обърна с молба да го откара във Виртса, каза:

— Може да помисли човек, че Виртса е Москва. Всички се стремят към Виртса! Всички искат срочно да пристигнат във Виртса! Един гражданин току-що заплати на един мошеник петстотин рубли, за да го откара там. И хиляда рубли да ми дадете, не бих тръгнал! Пътят е много лош! Мъгла.

Гаев тръгна към полковник Ернескас. Един час преди пристигането на ленинградския влак Ка-

ширин бе позвънил в дома на Ернескас. Ето защо Гаев завари полковника — макар и толкоз рано — на мястото му.

След половин час на мекото седалище на дрезината, изморен от напрежението през тази нощ, Гаев задряма. Изпращайки в мъглата тревожен звук със сирената си, автодрезината бързо го носеше на югозапад, към северния бряг на Рижкия залив, във Виртса.

Когато автодрезината навлезе в глухите линии и с маневриране загърмя по стрелките, Гаев се събуди. Тричасовият сън го освежи. Като погледна часовника, той попита шофьра:

— Три часа и десет минути ли сме пътували?

— Да — отговори шофьорът.

— А колко време е нужно да се дойде във Виртса с автомобил?

— В такава мъгла около 5 часа, не по-малко.

„Дори да се предположи, че Роглс е тръгнал от Талин един час по-рано, то и в такъв случай ние сме го изпреварили с около четиридесет минути" — помисли Гаев и тръгна към малкия ресторант на крайбрежната улица, където Ернескас му препоръча да закуси.

Настанил се в далечния ъгъл на ресторанта, зад огромното буре с олеандър, Гаев закусваше и наблюдаваше влизащите в залата хора.

„Прекият и удобен влак за Талин тръгва от Москва в десет и четиридесет сутринта. Пристигането на този влак е съгласувано с разписанието на теснолинейката за Виртса — размишляваше Гаев. — Защо пък Роглс не е дочакал сутринта, а е отпътувал с експреса за Ленинград? Значи ние някъде сме се излъгали. Роглс е узнал за своя провал и е предпочел да се скрие, без да дочака сутринта. Роглс не прилича на човек, размислящ над

своя маршрут, но отлично знае целта, към която се стреми. Виртса е малък градец, където хората се познават и всяко ново лице събужда любопитство. Защо Роглс така бърза за Виртса? Ясно е, че той се промъква на запад.

Ако е така, какъв е неговият по-нататъшен път? По сала през Суур Вяйн на остров Муха, след това с автомобил по насипа на остров Саарема и. . ."

Като прекъсна своите умозаключения, Гаев заплати, излезе от ресторанта и тръгна към крайбрежната улица.

Салът за Муха вече беше заминал, неговото разписание беше свързано с пристигането на теснолинейката.

„Разбира се, Роглс, който не дочака в Талин утрото, за да замине с теснолинейката във Виртса, съвсем не ще седне да чака следващия сал за Муха" — направил такъв извод, Гаев тръгна да търси собственика на рибарската лодка, завързана за мостчето на крайбрежната улица.

Това беше счетоводителят от риболовния колхоз на остров Муха. Гаев го намери в същото ресторантче, където преди малко сам закуси. Счетоводителят бил дошел в банката да оформя парични документи и бързаше към дванадесет часа да се върне в колхоза.

Време за губене нямаше. Ако неговите пресмятания са правилни — не е страшно това, че той ще пристигне в Муха по-рано от Роглс. Взел такова решение, капитанът изпрати телеграма на полковник Каширин и забърза към брега.

Плаването беше късо и Гаев слезе на брега на Муха, най-малкия остров от Моонзундския архипелаг. Автобусът замина след пристигането на сала. До Саарема би могло да се стигне или с остаряла кола „Лавро Клемер", или с файтон, за-

прегнат в дръгливо пъстро конче. Този вид транспорт беше продукт на частнокапиталистическата инициатива на двама предприемчиви жители на острова.

Гаев предпочете автомобил, спазари се с шофьора, откара колата зад островърхите къщички и запасил се с търпение, се приготви да чака.

Наложи се да чака дълго, но когато започнаха да го обхващат съмнения, по посока на Саарема, към насипа, замина камион, натоварен с празни бъчонки. Редом с шофьора седеше Роглс.

След като чака известно време, Гаев даде знак на шофьора и те тръгнаха след камиона, който пътуваше с голяма скорост. Старичкият „Лавро Клемер" едва успяваше да го следва. С кихане и кашляне, с безпощадно димене, заплашвайки на всеки завой да се разруши, автомобилът изоставаше от камиона все повече и повече и накрая те го загубиха от погледа си.

Налагаше се да спират в населените пунктове, да правят справки и убедили се в това, че вървят след камиона, да продължават това рисковано преследване в мъглата.

Край Кингисеп те догониха камиона, но Роглс вече не беше в кабината. Като пристигна в хотела, Гаев плати на шофьора и заангажира стая.

Да търси Роглс в мъглата, обвила града, беше безсмислено. Намеренията на Роглс бяха ясни. На Гаев не оставаше нищо друго, освен да предупреди граничарите в Саарема.

В това време Роглс излезе на брега и по земления насип, опасващ стария замък, през младата горичка се отправи към носа и се спря край малката къщичка, иззидана от сив варовик и покрита с тъмнокафяв папур. От къщичката излезе едро момче с кръгла мека шапка от непромокаема ма-

терия, топла матроска сукнена куртка и високи ботуши. Като видя Роглс, момчето се спря в очакване.

— Нужен ми е Сяка... — вглеждайки се в момчето, каза Роглс.

— Аз съм Сяка. Ерик Сяка — отговори момчето и с любопитство заразглежда гостенина.

— Трябва ми старият Сяка, Яан Сяка — поправи се Роглс.

— Това е моят баща. Минете в лявата половина. Само че той... — започна и веднага спря Ерик.

— Какво той?

Ерик Сяка махна с ръка и без да каже нищо, бързо тръгна към града.

Когато Ерик се скри в младата горичка, Роглс отвори лявата врата и влезе в стаята. Слабата светлина, която проникваше през едва забележимо прозорче, играеше с малките светли петънца по голямата икона в десния ъгъл. Мръсен старец, небръснат и несресан, изкърпваше рибарска мрежа. Повдигнал своите оловни, неизразителни очи към влезлия, той мълчаливо чакаше.

— Иоуду тьооле! — поздрави го Роглс.

— Иоуду тьооле — като ехо отговори старецът.

— Нужен ми е Яан Сяка.

— Кому е нужен старият Сяка? — безразлично попита Яан.

— Густав изпраща поздрав на стария Ест. Слънцето ще изгрее някога над Езел — подчертано каза Роглс.

Очите на стареца придобиха разумно изражение, той стана от стола и Роглс видя, че старецът е още пълен със сили като здрав дъб.

— Езел и Даго са копои на естонците — отговори старецът и протегна ръка.

Роглс сложи в ръката на стареца половин сребърен долар. Старецът се усмихна, свали от стената изрязаната от черно дърво икона, измъкна, както при детска кутийка за моливи, задната ѝ стена и като взе скритата вътре втора половина на долара, съедини ги. Краищата на монетата съвпаднаха точно.

Старецът окачи иконата на мястото ѝ, погледна хитро гостенина си и каза:

— Стар е вече Сяка, болен е вече Сяка, какво може да направи Сяка за гостенина?

— Трябва да се добера до Стокхолм... — тихо каза Роглс.

Сяка се усмихна:

— Мене ми трябва моята младост, мога ли да си я получа? На стара рибарска лодка, зимно време... Лошо е сега морето, неспокойно. Не, старият Сяка отдавна не е пресичал Балтика — старецът седна и намотавайки тънката връвчица, отпусна глава, сякаш забравил за съществуването на госта.

— Десет хиляди рубли... — тихо каза Роглс.

Старецът погледна госта и в изражението на неговото лице отново проблесна интерес, но без да отговори нищо, той отново се зае с работата си.

— Петнадесет хиляди и хиляда долара...

Старецът погледна с пресметлив поглед Роглс и каза:

— Ще има разходи. Пари са нужни занапред.

Роглс мълчаливо отброи парите, старецът жадно ги взе, напъха ги в джоба на матроската си куртка и каза:

— Заминавай. Към полунощ бъди на Киелкондския нос, до плитчината Трите светци. Аз ще чакам с лодката. Ние можем да пристигнем до Готска Санде, това е шведски остров, оттам минава параход за Стокхолм.

Това не беше много приемливо за Роглс, но друг изход нямаше. Трябваше да се съгласи.

Когато, останал сам, Сяка затваряше вратата на къщата с тежък висящ кофар, из мъглата изплува Ерик.

— Татко — каза той, приближавайки го съвсем близко, — ти пак ли се залавяш за старото?

— Яйцето учи кокошката...

— Татко, „Уус елу" се нарича нашият артел, а в новия живот по тъмна пътека не се отива! Гледай...

Ерик не успя да се доизкаже — старецът леко повдигна сина си и го хвърли в хвойновите храсти.

— Така постъпва Яан Сяка с този, който се изпречва на пътя му! Запомни го, кученце! — добави той и се скри в мъглата.

Ерик с голям труд стана. Той беше зашеметен от падането. След това бързо тръгна по брега към Кингисеп.

Към полунощ в плитчините Трите светци Роглс чакаше стареца, вслушвайки си в страшното бучене на морето. Мъглата се разпръсна. Пред него беше пясъчният бряг, полегато спускащ се към морето, осипан с камъчета от сив варовик. Вълните налитаха върху облите, покрити с мъх камъни, носейки със себе си късове тънък лед и пяна.

Неговият напрегнат слух долови откъм морето бръмчене на мотор, който прозвуча едва чуто и затихна. Силно духаше остър североизточен вятър. „Благоприятен вятър!" — помисли Роглс.

Изведнъж той чу печален крясък на чайка. Тази лакома птица ходи на лов денем, а нощем дреме в крайбрежната горичка. „Кой ли изплаши чайката? Защо тази птица издаде своя предупреждаващ глас?" Роглс не успя да помисли за това, когато откъм брега, от тъмнината, се показа Яан

Сяка. Той носеше голямо кърмово весло и платно.

Познал стареца, Роглс тръгна насреща му. Сяка му кимна с глава и тръгна напред.

След известно време те се озоваха пред плътен стобор. Старикът уверено намери необходимата дъска, отмахна я и се провря в пролуката. Той почака, докато Роглс последва неговия пример, после постави дъската на мястото ѝ и тръгна напред.

По миризмата Роглс разбра, че те се намират на територията на рибен завод. Наляво и надясно от тях се точеха дълги и правоъгълни цехове, склад на празни бурета под брезентов навес, бункер за приемане на прясна риба. Те вървяха напред, следейки въздушната линия, която отиваше от бункера към пристанището.

Високата металическа опора до самото пристанище, като мачта на високоволтна линия, изпъваше дебело въже, по което във вагонетка живата риба се пренасяше от пристанището в обработващите цехове на завода. Празната вагонетка беше замръзнала около електрическата подемна машина. По цялата територия на завода нямаше жива душа.

— Пазач има само при входа — поясни Сяка.

Около пристанището, тракайки вериги, се поклащаха моторният и платноходният флот на завода. Намерил безпогрешно нужната лодка, старецът извади ключа, отвори веригата и с маймунска ловкост скочи на носовата част. Придържайки с донесеното весло лодката към пристанището, Сяка почака, докато Роглс скочи в лодката, след това се отблъсна от мостчето и лодката леко се плъзна в морето.

С ловко маневриране, заобикаляйки сухите места и крайбрежните обли камъни, ту подгребвайки с кърмовата лопата, ту опирайки се с нея по дъ-

ното, старецът бързо и точно водеше лодката към открито море.

Времето беше неприветливо. Сивите гребени на вълните бягаха в откритото море, като изпреварваха лодката. Студен рязък вятър духаше откъм острова.

Старецът хвърли на носа на лодката своята зюйдвестка[1]. Вятърът свободно развяваше неговите дълги побелели коси. Сяка беше в своята стихия. Той бе възбуден и щастлив.

Като излезе в открито море, Сяка остави кърмовата лопата и вглеждайки се в тъмнината, дълго се ослушва. След това с необикновена за своите години ловкост той нагласи и вдигна старото триъгълно платно. Лодката се наклони и бързо тръгна на запад.

— Най-бързото корито на целия остров! — с гордост каза Сяка. — Тази лодка съм построил преди много години и я нарекох „Елза", така се наричаше моята жена. — Старецът се усмихна. — Сега те заличиха старото й име и написаха „Заря". Написаха го хората на „Уус елу"! Мосто момче също им помогна за това.

Вятърът се усилваше, вълните ставаха по-големи. Силно наклонена, лодката бързо вървеше на запад.

Изведнъж ярко пламна лъч на прожектор и разряза като с нож тъмнината на нощта. След първия лъч пламна втори, трети, същевременно се чу бръмчене на мотори и катерите на пограничната охрана, обхванали с прожекторите лодката, се втурнаха напред. В кръстосаните лъчи на прожек-

---

[1] Зюйдвестка — непромокаема шапка, която може да обвие главата и лицето. Носи се от моряците в лошо време (бел. ред.).

торите платното трептеше като крило на малка пеперуда, която се бие о стъклото на електрическа лампа.

Сяка рязко измени курса. Платното захлопа и увисна. Лодката загуби скорост и започна бавно да отива на изток. Шумът на моторите се чуваше все по-близо. Можеше да ги спаси само крайбрежно плитко място, непроходимо за катерите, нуждаещи се от голяма дълбочина.

— Ей! Платноходка! Заповядвам да се предадете! — чуха те предупредителен вик.

Старецът хвана кърмовата лопата и с гребане се мъчеше да ускори хода на лодката. Но не беше по силите му да кара лодката срещу вятъра.

Серия светещи куршуми сряза върха на мачтата. Платното падна и покри Роглс. Лодката загуби скорост. В тази минута старецът напипа спасителната плитчина. Той отблъскваше лодката с кърмовата лопата, безпощадно се ругаеше и уверено поведе лодката към брега, заобикаляйки подводните камъни.

Когато те вече бяха в пристанището, отново се разнесе картечен ред. Сяка извика и падна на кърмата. Като взе кърмовата лопата, Роглс се отблъсна на плитчината и чу как носът на лодката удари о пристана. Роглс скочи на мостчето и протегна ръка на стареца. Сяка легна по очи в кея и пъшкайки, се обърна по гръб. В територията на завода пламнаха фенери. Бегълците бяха обкръжени, а старецът не можеше да се движи.

„Да го оставя тук, та да попадне в ръцете на граничарите и да ме предаде? Не! — реши Роглс и като удари стареца с дръжката на пистолета в сляпото око, хвърли го от мостчето в морето.

Да бяга през двора беше опасно, цялата осветена част на двора очевидно се простреляваше. Да

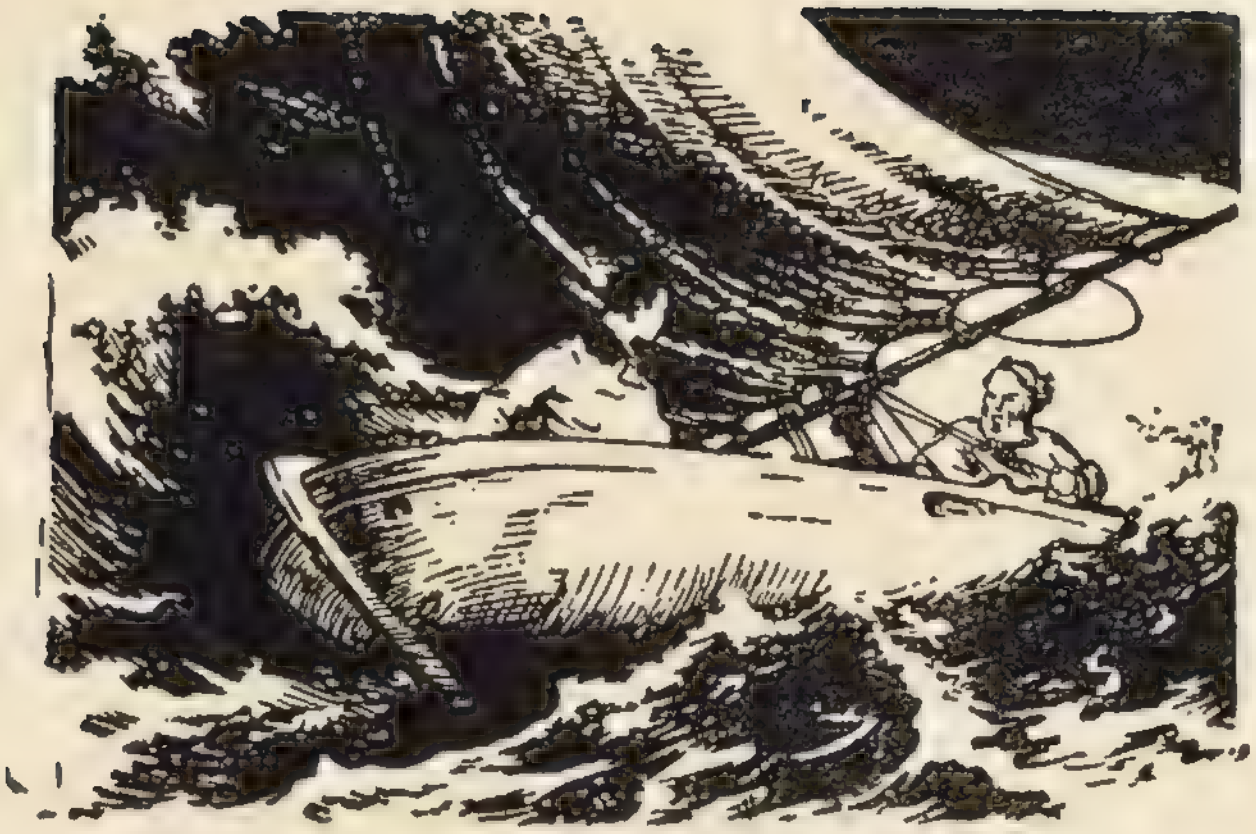

бяга по брега не се решаваше, понеже не знаеше докъде се простира оградата на завода. Погледът на Роглс падна върху стълба на въздушната линия. Той побягна към металическия стълб и започна да се качва по тясната желязна стълбичка. Оттук той добре виждаше целия двор и цеховете на завода: граничарите във верига се придвижваха напред, обхващайки в полукръг пристанището.

Като се качи на върха, Роглс се хвана за въжето, издигна се и скочи във вагонетката. Облъхна го мирис на риба. Стените на вагонетката бяха мокри и плъзгави. Но тук, ако не го бяха забелязали, той беше в безопасност.

Отново пламналите прожектори осветиха брега, пристанището и въздушната линия. Роглс се притисна към ръба на вагонетката. На това конте, употребяващо само французка козметика, силният мирис на риба сега му изглеждаше божествен нектар. Той беше жалък и в същото време страшен като всеки подгонен звяр.

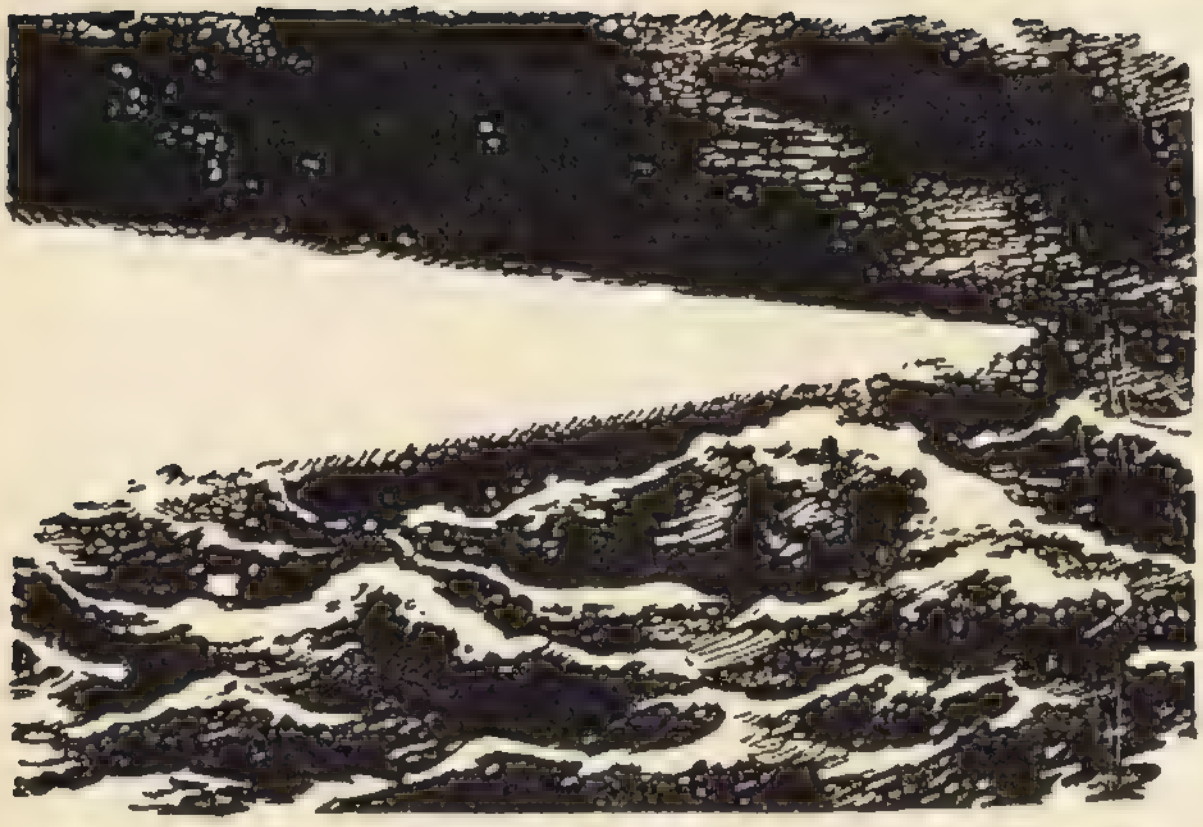

Граничарите излязоха към пристанището. Те намериха лодката „Заря", намериха голямо кърваво петно върху мостчето и кърмата на лодката.

Когато се връщаше, сержантът забеляза на острия ъгъл на металическата подпорка на стълба късче плат. Роглс видя как сержантът доложи на офицера. Лейтенантът се приближи към стълба, запали слектрическо фенерче, сне парчето плат, разгледа го и даде заповед.

Роглс чу как, звънко треперейки от стъпките на граничаря, стълбът загърмя. Сержантът се изкачваше по стълбичката. Роглс потегли леко вагонетката към стълба и сне куката. Отначало бавно, след това все по-бързо и по-бързо, увлечена от собствената си тежина, вагонетката се плъзна по силно опънатото въже, след крайния стълб тя се преобърна и също като рибата изсипа Роглс в бункера.

В състояние на пълна безпомощност, дращейки с ноктите си до кръв, хлъзгайки се по дървените,

просмукани от рибено масло стени на бункера, Роглс се опитваше да се измъкне нагоре, но безуспешно.

Под него беше брезентената основа на конвейра, който подаваше рибата в обработващите цехове. Като извади нож, той разряза брезента и се промъкна в тясната цепнатина между движещите конвейра колелца, падна на земята, пропълзя под конвейрната лента и се опита да стане, но в гърдите му се опря късото дуло на автомат.

Роглс бавно вдигна ръце.

— Познавате ли го? — попита лейтенантът, осветявайки неговото лице с фенерче.

— Познавам го. Той идва при баща ми — каза Ерик Сяка.

— Да, това е Патрик Роглс, така наречените кореспондент на Марсонвил Нюс Сервис — потвърди капитан Гаев.

31

КРАЙ САКМАРА

Никога досега времето не се е струвало на Ржанов така безкрайно дълго, както тези дни. С всеки изминат ден Балт ставаше все по-нагъл и нахален, а ненавистта към него — все по-трудно преодолима.

Когато край Минск през тази война във военната болница изваждаха от бедрото на Ржанов куршум без упойка, болката беше непоносима. Стиснал зъби, той чакаше и мислеше: „Дано само по-скоро! . . . Дано само по-скоро! . . .” Това чувство на физическа болка той си спомни през тези дни,

когато гледаше самодоволния, нахален враг и мислеше: „. . . Дано само по-скоро! . . . Дано само по-скоро! . . .” Но ненавистта пораждаше у него гняв и в същото време подчиняваше неговите чувства и мисли на тази строга задача, която той беше длъжен, непременно беше длъжен да изпълни.

В петък, през нощта, Ржанов отвори висящата над дивана домашна аптечка, извади нейната предна част с лекарства, зад която се криеше радиостанцията, и предаде на шефа зашифровано съобщение за това, че Балт „благополучно е пристигнал” и е пристъпил към „работа”. Като настрои станцията обратно за приемане, той получи отговор и го разшифрова:

„ДАЙС СЕ ПРОВАЛИ зпт ПРЕКРАТЕТЕ ВСЯКО ОБЩУВАНЕ зпт НЕ Е БЕЗОПАСНО тчк ИНФОРМАЦИИ ВРЕМЕННО СЕ ВЪЗДЪРЖАЙТЕ тчк ГУСТАВ”

Балт започна да се вълнува:

—- Вие ще дойдете да ме изпратите на гарата — разпореди се той и започна да се стяга за път.

Влакът за Южноуралск заминаваше в един часа през нощта. Ржанов настани своя „гостенин” във втория спален вагон. Влакът тръгна. Застанал на перона, Ржанов помаха на Балт с ръка, а когато последният вагон от композицията се изравни с него, той скочи на стъпалото.

Като развиваше все по-голяма скорост, влакът отиваше на юг, заобикаляйки остро обраслия с хвойнови храсти хълм.

Сутринта от отдел „Кадри” на завода предупредиха Таня Баскакова, че утре със сутрешния влак от Челябинск пристига Ладигин.

Нищо не бе останало от предишното чувство и все пак предстоящата среща с Гриша я вълнуваше. Татяна отвори стария албум, подарък от майка ѝ, и като прелистваше страниците, дълго разглежда

пожълтелите любителски фотографии. Юношеските спомени я облъхваха с топлина.

Похърквайки тихо в станалото й вече тясно креватче, спеше Светлана. Силно тиктакаше будилникът. Лампата с абажур, покрит с вестник, потопяваше стаята в мек полумрак. Разпуснала косите си, в бархетен халат, Таня седеше на масата и прелистваше своите спомени.

Ето полето под Ореховия хълм. Буйно цъфти лайка. Венец от лайка на нейната глава. Те двамата, хванати за ръце, като на хоро, стоят в гъстата, висока до колене трева. Те са на шестнадесет години...

Тихо почукване на прозореца я върна към действителността. „Часът наближава дванадесет през нощта. Кой може да бъде това?" — помисли Татяна и тръгна да отвори вратата.

На прага стоеше непознат човек — лицето му вдъхваше доверие. Едва усмихващите се светлосини очи я гледаха внимателно и съвсем просто. Заскрежен кичур от светлите му коси се подаваше под ушанката.

— Здравейте, Татяна Николаевна!

— Здравейте! — учудвайки се на това, че непознатият се обръща към нея на име, тя го покани да влезе и заключи вратата.

— Прощавайте, че така късно — извини се Никитин, като свали палтото си.

— Почакайте една минутка! — сети се Таня и като побягна към стаята, веднага се върна — бе събрала косата си в голям възел и бе намятнала лек оренбургски шал.

— Моля, заповядайте — каза тя, отваряйки пред него вратата на стаята.

Видял детското креватче, Никитин безшумно отиде към масата и тихо каза:

— Ето моето удостоверение, Татяна Николаевна, нека да се запознаем.

Посещението на майора учуди и заинтересува Татяна, но без да издава своето любопитство, тя върна удостоверението. Като забеляза, че погледът на майора бързо се плъзна по фотографиите, Татяна затвори албума.

Жалко беше, че идването на Никитин я откъсна от юношеските спомени. Утре пристига Гриша...

— Утре пристига Григорий Ладигин — каза Никитин.

Съвпадението на нейните мисли с това, което каза майорът, я застави да се вслуша напрегнато.

— Не би ми се искало, Татяна Николаевна — продължаваше Никитин, — да разговарям с вас за всеизвестни безспорни истини, но като вземам под внимание завода, в който работите, това не е излишно. Враговете на нашето отечество упорито изпращат при нас своя агентура. Ние имаме всички основания да предполагаме, че утре, възползуван от документите на инженер Ладигин, във вашия завод пристига чуждестранен агент, опитен и опасен враг.

— Извинете, Степан...

— Фьодорович — подсказа Никитин.

— Извинете, Степан Фьодорович, аз, разбира се, знам, че съществува капиталистическо обкръжение, че е изпращана у нас и се изпраща вражеска агентура, но това, което казвате вие... С една дума, всичко това мирише на приключенска романтика. Трудно е да повярваш, че ти ставаш участничка в подобно приключение.

— Аз бих искал, Татяна Николаевна, това „приключение", както вие казвате, да не ви засегне.

Почувствувала искреност в тона на събеседника си, Татяна попита:

— Защо?

— Защото агентът не знае за вашето съществуване. След като се сблъска с вас лице в лице, отлично разбирайки, че вие ще го разобличите, той ще ви премахне от пътя си.

— Вие говорите невероятни неща — с недоверие каза Татяна.

— „. . . Казват, че правдата е по-учудваща от измислицата. Това е, защото измислицата се страхува да излезе извън пределите на вероятното, правдата — не." Не помня, кой е казал това. Ето снимката на Ладигин, когото утре вие се каните да посрещнете — завърши Никитин, като извади от джоба си една фотография.

— Това е Гриша! — каза тя, едва погледнала картичката, след това, обзета от все по-остро съмнение в правилността на първото впечатление, извади албума и като сравни снимките, нерешително каза:

— Те много си приличат, но. . .

— На това уж случайно сходство е построен целият тактически ход на врага — поясни Никитин.

— А къде е Ладигин? Истинският Григорий Ладигин? Какво е станало с него? — разтревожено попита Таня.

— Засега не би ми се искало да отговарям на този въпрос — уклончиво каза Никитин и добави: — Вие не бихте ли могли да ми покажете какви фотографии на Ладигин имате? Очевидно те са тук, в този албум, нали?

Таня се смути. Никак не ѝ се искаше да разтваря пред този чужд човек страниците на своето ми-

нало. Но Никитин вдъхваше доверие, освен това тя разбираше, че това не е празно любопитство. Таня помисли и мълчаливо приближи към него албума.

Като прелисти страниците, Никитин избра една фотография, където Ладигин беше фотографиран в профил, и я помоли да му я даде за няколко дни.

— Утре като инспектор от ЖКО[1] при управлението на завода аз ще посрещна Ладигин на гарата. Ще ви моля, Татяна Николаевна, с нищо да не издавате своето отношение ни към мене, ни към Ладигин. А през време на обедната почивка, ако вие нямате нищо против, нека да се срещнем в библиотеката на Двореца на културата.

Те се условиха за срещата и Никитин се сбогува.

— Лека нощ — пожела той от вратата и излезе.

Разбира се, беше нощ, но не лека и спокойна. Развълнувана от предстоящата среща, Таня не спеше. Сутринта тя стана по-рано от обикновено, с голяма мъка събуди Светлана, нахрани я, отведе я в детската градина и забърза към гарата. Влакът пристигаше в девет и тридесет сутринта.

Южноуралската гара беше построена през войната. С една висока кула по средата и две други отстрани тя приличаше на малка, но страшна крепост. Зъбците върху парапетите на кулите допълваха това впечатление, смекчено само от светлите тонове на боята и от мозаичните стъкла над входа.

На запасните линии на гарата чакаше товарен влак, вече напълно готов за тръгване. Върху големите платформи на вагоните покритата с брезенти продукция на завода будеше чувство на гордост. Разпознавайки под безформените гънки на

---

[1] ЖКО — жилищно-комунален отдел (б. пр.).

брезента страшните машини, Таня с още по-голямо чувство на отговорност мислеше за предстоящата среща.

Влакът идваше от север. Денят беше слънчев и мразовит. Ето далече, едва забележимо, от тунела в Кабан Тау се показа сиво кълбо дим. Проточвайки дългото си металическо тяло, с блестящи на слънцето стъкла на прозорците, се показа влакът и изчезна, заобикаляйки обраслите с бряст и бреза хълмове на Ирндик. При спускането си по Сакмарската тераса влакът още дълго ту се показваше, ту изчезваше, докато най-после съвсем близко изплува пред семафора на гарата.

Таня видя на перона Никитин. Изражението на лицето му беше спокойно и дори скучаещо. Само по острия, развълнуван поглед, отправен към нея, тя разбра онова напрежение, което той сега изпитва.

Пътническият влак влезе в гарата и спря. Без да бързат, те тръгнаха към втория вагон. Първа излезе жена с дете и много куфари. С помощта на отговорника по вагона, изпитвайки търпението на пътниците, жената бавно се смъкваше от платформата.

След това на ръчките на входа се показа ръка с познатите букви „ТАНЯ". Баскакова се усмихна и тържествуващо погледна стоящия до нея Никитин. Нейният поглед като че ли говореше: „. . . Виждате ли, това е той, Гриша! Но нека не ви огорчава вашата грешка. Добре, че пристигна той, а не онзи, когото вие чакахте!" Като погледна отново неговата ръка, тя видя къси ръждиви косми. „Странно — помисли тя, — по-рано никога не съм ги забелязвала"... Когато жената свали последния куфар от стъпалата на вагона, той направи

една крачка напред и Таня, усмихната тръгна насреща му. „Да, разбира се, това беше той!" Но ето Ладигин повдигна очи и като плъзна по нея безразличен поглед, слезе на перона. Това беше Гриша, но очите... Чуждите, неизразителни очи, които приличаха на две капки сапунена вода, я заставиха да напрегне вниманието си. Той не я позна. С раница на гърба, с вързани ски и куфар в ръка той мина покрай нея, като се озърташе встрани.

— Кой тук е инженер Ладигин? — високо запита Никитин.

— Аз съм инженер Ладигин — отговори пътникът със ските и раницата.

— Много ми е приятно. Аз съм от ЖКО на заводското управление. Заповядаха ми да ви посрещна и да ви отведа в хотела за пристигащи. Вие засега ще поживеете там, а квартирата ви вече я ремонтират. Запознайте се, по поръчение на заводския колектив вас ви посреща инженер Баскакова — каза Никитин, показвайки Татяна.

— Много ми е приятно! — произнесе Ладигин, като протегна ръка.

Таня усети стискане на влажна хладна ръка — чуждо стискане — и едва произнесе:

— Разбира се, моята фамилия нищо не ви говори, аз съм редови член на колектива. Ние ви приветствуваме с встъпването в нашето дружно заводско семейство и ви желаем творчески успехи!

— Благодаря! — отговори Ладигин, като откри в усмивка едри жълти зъби.

Взел куфара на пристигналия, Никитин се устреми напред, Ладигин и Баскакова тръгнаха след него. Заводската кола ги закара в дома за пристигащи.

— Аз също живея временно тука, срещу вас — каза Никитин, като отваряше вратата на стаята.—

Тука прозорците са към двора и се открива чудесен изглед към Кабан Тау. А моята стая е пълна с уличен шум, слънце...

— Вие ще дойдете ли с мен в заводското управление, или ще почивате? — попита Баскакова.

— Не съм изморен, само ще се измия от пътя и ще тръгна с вас — отговори Ладигин.

Таня, съвсем обезкуражена от всичко, което ставаше, мълчеше през целия път и трудно отговаряше на въпросите. При заводското управление тя се сбогува и тръгна към входа.

След известно време Никитин отиде при директора на завода и попита, като седна в креслото:

— Е, Митрофан Кузмич, разказвайте.

Директорът на завода, около петдесетгодишен мъж, побелял, подстриган като таралеж, с гъсти мустаци и живи черни очи, поглеждайки от време на време към пламващите сигнали на диспечерския нумератор, разказа:

— Възползувах се от това, че аз също съм завършил Бауманското училище, и под форма на „спомени" му зададох десетина въпроса за педагозите, за професорите, аудиториите, общежитието.

— Е? — с нескриван интерес попита Никитин.

— Нито една грешка. Той отлично знае училището, педагозите, сградата, програмата. Нещо повече, той... Вие не сте специалист и едва ли ще разберете.

— Аз съм инженер, завършил съм Ленинградския инженеро-строителен институт — поясни Никитин.

— В такъв случай ще ме разберете. Нехерметичността на конусите на бункера предизвиква пропускане на нажежения във високите пещи газ, носещ най-дребни прашинки от руда и кремък, кои-

то разяждат стените на конусите. Борейки се с тези явления, ние осъществяваме сварката на свръхтвърди стомани с електрическа волтова дъга. Съгласно нашия разговор, Степан Фьодорович, аз възложих на инженер Ладигин като на един от първите специалисти, които извършват опитите с балминит, да осъществи тези работи при нас на мястото на поставянето на конуса в седлото на бункера.

— Е, и какво?

— Той отлично познава заварката с вокар и сормайт, но по отношение на балминита отговори уклончиво, като каза, че тази сплав е още малко проверена.

— Това ли е всичко? — с учудване попита Никитин.

— Засега да — отговори директорът, наблюдавайки настойчивия светлинен сигнал на централата, и като не издържа, включи автомата.

„Обаче — помисли Никитин на излизане от кабинета — там ги подготвят основно!"

Никитин се отправи във фотоателието на отдел „Кадри", влезе в лабораторията и узна, че вече са фотографирали, уж за анкетния лист, Ладигин в необходимия му ракурс[1]. В павилиона, който приличаше на малка оранжерия, той сравни получената от Таня фотография със снимката, направена днес.

Външното сходство беше очевидно, но като разгледа през лупа структурата на ухото, Никитин се убеди, че тази работа не беше отишла напразно. Дори при близнаци, имащи пълно сходство, струк-

---

[1] Ракурс — в живописта и рисуването — способ за предаване фигурата или предмета в перспектива с рязко намаление на отдалечените от предния план части (бел. пр.).

турата на ухото е винаги различна. Ладигин е имал късо широко ухо с отделена мека част, а агентът — дълго ухо, изпънато отвесно, с мъхеста мека част.

Като остави фотографията на Ладигин за репродукция, Никитин побърза към центъра на града, за да си купи ски. Безпокоеше го това, че агентът има ски.

В магазина Никитин се сблъска с един човек в кожено палто, когото той видя днес на гарата. Никитин беше запомнил неговото волево лице. Непознатият, който внимателно го наблюдаваше, също купуваше ски.

Чул продължителното свирене на заводската сирена, Никитин занесе своите ски в дома за пристигащи и се отправи бързо към библиотеката на Двореца на културата.

Какво беше неговото учудване, когато още с влизането в библиотеката видя Ладигин да излиза с пакет книги. Без да го забележи, прелиствайки в движение някаква брошура, Ладигин мина покрай него.

Никитин попита библиотекарката:

— Този новият инженер ли е?

— Да, взе литература по заваряване с електроволтова дъга на свръхтвърди сплави — отговори тя и добави: — Много се интересува от балминит. За пръв път чувам такова нещо. Ще трябва да попитам в библиотечния институт. Ние изоставаме от Москва с новините.

Като забеляза влязлата Таня, Никитин отиде в читалнята, почти празна по това време.

Развълнуваната Таня разказа:

— Когато видях ръката му, аз помислих: това е той, Гриша Ладигин.

— Вас ви е заблудила татуировката на ръката му — прекъсна я Никитин.

— Да, това беше нашата младост... и...

— „... Ето, ти за цял живот записа моето име на ръката си, а от сърцето си го изтръгна лесно..." — напомни Никитин.

— Гриша ви е показал моето писмо? — учуди се тя.

— Да — каза Никитин, за да я предпази от ненужни вълнения.

— После аз видях космите на неговата ръка — къси, но гъсти червеникави косми. Гриша нямаше косми на ръцете си. Помислих: не сме се виждали пет години, той е възмъжал, порасли са му косми. Като го погледнах, бях уверена, че виждам Гриша. Той гледаше някъде надолу към стъпалата, но щом вдигна глава, видях, че това не е той. Този човек пуши. Когато пътувахме в колата, аз го попитах: „Защо пушите?" Той каза: „Аз пуша от детинство. Свикнах, не мога да го напусна." Тогава го попитах: „А къде сте прекарали детинството и юношеството си?" Той отговори: „В Оряховогорск..." Аз израснах заедно с Гриша. Той никога не е пушил. Това е съвсем чужд, неизвестен за мене човек. Попитах го: „На тази ръка е името на вашата любима?" Той отговори:

Дела на отлетели дни,
следи на старина дълбока...

Тези Пушкинови стихове Гриша обичаше да цитира в удобни случаи. Вие разбирате, Степан Фьодорович, аз не се страхувам от него, но... Той много ми напомня човека, с когото са преминали годините на моето детство и юношество, и в същото време той е чужд и враждебен човек... на

всички нас. Аз отлично чувствувам и разбирам това.

— Аз ще ви помоля, Татяна Николаевна, още довечера, след работа, да напишете всичко, което ми разказахте сега. И постарайте се днес да не се срещате с този човек — предупреди я Никитин.

— Извинете — спря го Татяна, — защо му разрешавате да бъде на свобода? Че това е опасно — звяр на свобода.

— Не за дълго, но това е необходимо.

— Разбирам. Ако ви потрябвам, може да разчитате на мен — каза Таня.

Никитин се сбогува с нея и отиде на среща с капитан Ржанов. Тази среща беше устроена от полковник Каширин по телефона от Москва. Когато Никитин влезе в малката стая на ИТР[1] в заводската столова, срещу него тръгна човекът с кожения палто. Те си спомниха своята среща при покупката на ски и се усмихнаха. Възползувани от случая, че сега тук нямаше никой, двамата обсъдиха резултатите от днешната работа и изработиха съвместен план за действие.

Към края на работния ден се случи епизод, който значително ускори развитието на събитията. Случи се това, от което най-много се страхуваше Никитин.

Завършил прегледа на големия и малкия конус на бункера, Ладигин попита придружаващия го майстор от високата пещ:

— Къде мога да видя инженер Баскакова?

— Баскакова? — учуди се майсторът. — Ах, Таня?

---

[1] ИТР — инженеро-технически работник (б. пр.).

Ладигин трепна. В това време той изтриваше ръцете си с кълчища и името на Баскакова върху неговата ръка беше пред очите на двамата.

— Да, Таня — съгласи се Ладигин.

— Извинявайте, ние всички я наричаме Таня. Още щом пристигна при нас в четиридесет и осма, всички я обикнаха. Добър инженер. Та нали вие заедно сте свършили Бауманското? — попита той.

— Да, заедно — сухо отговори Ладигин и излезе от завода преди сигнала.

Купи си коняк, бутилка десертно вино, кутия шоколадени бонбони и се отправи за хотела.

Разтревожен от случайния разговор с майстора, в значителна степен загубил своята самоувереност, той вървеше, озъртайки се настрани, и му се струваше, че в настъпилата здрачина се крие някаква опасност, че някой следи всяка негова стъпка.

Конякът изостри въображението му. Като съпостави това, което чу от майстора, с въпросите, които му бе задавала Баскакова, той дойде до извода, че трябва още тази нощ да се скрие или пък... няколко капки синилна киселина в бутилката вино и важният свидетел против него ще изчезне. А ако тя е вече успяла да сподели с някого своите подозрения, нейната смърт ще послужи като пряка улика против него. Влак за Челябинск има едва утре в деветнадесет часа.

Той разтвори картата на Южен Урал. Най-близкият населен пункт беше Зилаир, на около четиридесет километра започва хребетът Дзяутебя, а по на юг минаваше пътят за Чкалов. В това направление не ще го търсят, но двеста и петдесет километра със ски... „Когато става въпрос за собствената кожа, могат да бъдат изминати и хиляда километра!" — помисли той и реши да провери своето подозрение, облече се и излезе на улицата.

Никитин го наблюдаваше от прозореца. Той видя как Ладигин излезе от парадния вход, бързо прекоси улицата и рязко свърна зад ъгъла. В същото време от главния вход на насрещната къща излезе Ржанов и бързо тръгна в същата посока. Неочаквано зад ъгъла се показа Ладигин, той се хвърли към Ржанов хвана го за раменете и каза нещо бързо, лицето му изразяваше силен гняв. След това той взе Ржанов под ръка и го поведе към хотела.

Никитин чу как щракна ключът на вратата и като излезе в коридора, прилепи ухо към тънкия шперплат на вратата. Той чу глухия, пълен с едва сдържана ярост глас на Ладигин:

— Теплов, какво правите тук?!

— Аз получих срочна командировка в завода...

— Вие лъжете! Друг влак от Челябинск нямаше. Вие ме следите!

— Аз получих указание от Густав да бъда около вас, Балт. Вас ви грози опасност!

Настъпи пауза. Никитин чу звук от наливано в чаша вино.

— Пийте!

— Не искам.

— Защо?

— Вие ще ме отровите, аз не ви вярвам.

— Идиот! Утре ние ще заминем за Челябинск. Вземете билети и ме чакайте на гарата. Пари имате ли?

— Имам.

— Вървете!

Никитин бързо се скри в своята стая и чу как вратата хлопна и Ржанов излезе. Като отиде към прозореца, той видя, как Ржанов отново зави в главния вход на срещуположната къща.

Силен шум в стаята насреща прекъсна неговите наблюдения. Никитин чу как Балт отваряше прозореца, затъкнат с вата и облепен с хартии за през зимата. Това навярно му се удаде. Тясната ивица светлина над вратата на неговата стая изгасна.

Никитин бързо побягна надолу, мина през запасния вход и като погледна внимателно в двора, видя бързо отдалечаващия се Балт със ски и раница в ръка.

Никитин взе ските и го последва. Ставаше съвсем тъмно. От страх да не изгуби Балт майорът ускори крачките. Щом излезе извън чертите на града, Балт метна на рамо раницата и сложи ските. Никитин последва неговия пример зад издадената част на стобора, като помисли: „Аз съм лош скиор, по-добре е тази игра да се свърши още тук." Като взе това решение, той премести пистолета от задния джоб на панталона си в джоба на полушубката и с рязък тласък се спусна към Балт.

Щом го забеляза, Балт започна бързо да се изкачва по гористото планинско разклонение Кабан Тау. Отличен скиор, той бързо изпревари Никитин и се изкачи на широката гола ивица. Тук снегът лежеше неравномерно и замръзналата снежна кора се редуваше с голи места. Високи, почернели бобови стъбла тук-там попадаха под краката му.

Никитин свали ските, които му пречеха, и започна да се изкачва, като се хващаше с ръце за храстите. Разстоянието между тях намаляваше. Заледените клони на брезовите храсти силно го удряха по лицето, но увлечен от преследването, Никитин не забелязваше това. Попаднал отново в ивица от преспи и потъвайки дълбоко в снега, Никитин започна да изостава. В същото време Балт необикновено бързо се спускаше със ските надолу към незамръзващата тук бърза Сакмара. Изглеж-

да, че врагът ще успее да избяга, но ново обстоятелство дойде на помощ на Никитин — малък липов храсталак, притиснат от снежни преспи, сплел се и така гъсто обрасъл, че със ски тука не би могло да се мине. Като се провираше между стъблата, Никитин печелеше разстояние, докато Балт, не желаейки да се раздели със ските, се придвижваше значително по-бавно. Накрая, решил се на отчаяна постъпка, Балт се добра до Сакмара и като държеше ските в ръка, започна бързо да се придвижва по заледените камъни край брега на реката.

Никитин се устреми след него, но се подхлъзна на един камък и почувствува силна болка в крака. В ледената вода болката за миг изчезна, но той повече не можеше да преследва Балт.

— Стой! Ще стрелям! — извика той на бързо отдалечаващия се Балт.

Врагът се спря, обърна се към него и като извади пистолета, без да се цели, гръмна. Никитин не видя пламване на огън и не чу звук. Куршумът се удари в камъните и с писък полетя към реката. Прицелвайки се в рязко обрисувания на фона на звездното небе силует на врага, Никитин вече искаше да натисне спусъка, когато изведнъж видя, че зад гърба на Балт се показа Ржанов.

Под дулото на пистолета, опряно в гърба му, врагът изпусна оръжието, вдигна ръце и бавно тръгна напред към Никитин.

— Вие можете ли да станете? — попита Ржанов.

— Ще се опитам... — отвърна майорът, но още първото усилие му причини такава болка, че той се отказа от всякакъв опит да стане.

— Ще се наложи, другарю майор, да почакате. Хората на подполковник Гаспарян идват по моята следа, аз ги изпреварих с около десет минути.

Ржанов застави врага да се върне назад и бързо го поведе нагоре по една пътечка, която Никитин не бе забелязал досега.

На звездното небе се показа нащърбената луна.

Като преодоляваше силната болка в крака, Никитин едва се добра до мястото на схватката на Ржанов с Балт и взе оръжието на врага. Това беше последен модел безгласен пистолет.

32

НЕГОВОТО ИСТИНСКО ЛИЦЕ

Забърканото „Дело по убийството в Глуховската гора" беше изяснено. Сега това дело водеше следователят Зубов.

Първият ден на следствието както винаги започна с предварителен разпит. Точно в определеното време пристигна полковник Каширин, почти веднага след него, тежко опирайки се на бастун, дойде и майор Никитин. От времето на схватката му с врага на брега на Сакмара измина малко повече от едно денонощие — той още чувствуваше

болка в крака си. Никитин изпъна крака, подложи под глезена бастуна и взе цигара.

— Да започваме ли, другарю полковник? — попита Зубов.

— Да започнем — съгласи се Каширин.

Полковникът позвъни и конвоиращият доведе Балт.

— Седнете — каза следователят.

Балт огледа изпод вежди стаята и присъствуващите тук хора. Като видя Никитин, почувствува се унижен, но се усмихна.

— Как е вашето фамилно име? — попита Зубов.

Следствието започна с пауза, Балт се намери в затруднение.

— Вие не се възползувахте от ампулата. Трябва да се предполага, че не сте пожелали с помощта на отровата да избегнете следствието. Защо мълчите?

— Че да не съм самурай?! — нагло отговори Балт.

— Е? Аз чакам отговор — настояваше Зубов.

— Казвам се Буш, Магнус Буш. А какво ще ми обещаете, ако съобщя някои сведения за дейността на Марсонвилския институт по почвознание?

Едва сдържал погнусата си, следователят каза:

— Тука въпроси задавам аз. Разбрано ли е? Къде сте роден?

— В Рига, в хиляда деветстотин и деветнадесета година.

— Къде сте учили руски език?

— Възпитател ми беше бившият член на Държавната дума Корякин — в седемнадесета година той е емигрирал от Петербург. Аз получих отлично възпитание.

— Вие отлично сте го използували — иронично забеляза Зубов. — Разкажете на следствието как се озовахте отвъд океана.

— Когато в четиридесета година Прибалтикът стана съветски, ние емигрирахме. Баща ми, Юлиус Буш, бе състоятелен човек, но неговите пари бяха вложени в недвижими имоти, национализирани от съветската власт. Ние останахме без средства и аз постъпих в тайния колеж, след свършването на който ми обещаха добри пари.

— Какъв беше този колеж? — запита Зубов.

— Марсонвилски таен колеж. Ние преминавахме усилена спортна подготовка, освен това аз се обучавах по програмата на механическия институт...

— Освен това вие сте изучавали тайнопис, отравяне, шифровка, радиодело и диверсия — допълни Зубов.

Буш мълчеше.

— Е? Защо замълчахте? В този колеж ли се запознахте с Ласард, или в друг?

— С кой Ласард? — учуди се Буш.

— С Рандолф Ласард — Патрик Роглс — Мануел Крус Фиеро — Петър Рогов. Той ви е познат още под прякора „Дайс" — уточни Зубов.

— В друг ... в Спикенбургския...

— А какво правехте в Ерцхаузен?

— Аз бях на специална подготовка...

— Разкажете по-подробно какво правехте в Ерцхаузен.

— Преминах специална подготовка във връзка с делото...

— Да, да, по-смело! С делото на Ладигин. Така ли?

— С операцията „Бумеранг".

— В Ерцхаузен ли получихте прякора „Балт"?

— Прякор? — оскърби се Буш. — Прякор се дава на куче, а аз получих псевдоним!

— Да, разбира се — съгласи се Зубов. — Споменаването за това животно сега може да оскърби всяко куче! Аз ви питам и потрудете се да отговорите! Прякора „Балт" в Ерцхаузен ли получихте?

— Да...

— По какъв начин вие станахте младши съдружник на Хондурас Фрут къмпани, Мехия Гонзалес?

— Това е фиктивно отделение на Марсонвил Фрут къмпани, имаща тясна връзка с института по почвознание на Инголс. Ръководството на операцията „Бумеранг" реши, че това е най-лесният начин за проникване в Русия.

— И да изнесете трупа на убития от вас инженер Ладигин ли?

Магнус Буш не отговори.

— Така ли?

— Аз нямам никакво отношение към убийството на инженер Ладигин!

— Вие сте се опитали само да убиете майор Никитин и капитан Ржанов, така ли?

— Аз се защищавах...

— Вие сте дошли в нашата страна, за да се защищавате от Никитин и Ржанов ли?

— Не... Аз дойдох да се сдобия със сведения за новото зенитно оръдие „РЗ-1", интересуващи...

— Защо спряхте?

— Сведения, интересуващи моя шеф.

— Кого?

— Господин Чарлс Инголс от Марсонвилския научно-изследователски институт по почвознание.

— Да пощадим вашата „скромност" и да отложим въпроса за шефа ви, още повече, че това за ни-

кого не представлява тайна. Ако не вие, то кой тогава е убил Ладигин?

— Не знам.

— Как попаднаха у вас документите на Ладигин?

— Предаде ми ги „Дайс"...

— Откажете се, Буш, да бъркате! Това не ще ви се удаде!

— Аз казвам истината.

— Истината изглежда малко по-друга. Например в деня, когато сте пристигнали в Москва, вие сте се срещнали с „Дайс", уговорили сте се за вашето изчезване на трети. На трети вие сте се явили във вилата на Роглс Ласард и сте се настанили в малката странична стаичка. След убийството на инженера, ползувайки се от вашето външно сходство, вие с документите на Ладигин сте отпътували за Челябинск. Да разказвам ли понататък?

— Всичко е вярно, само че към смъртта на Ладигин аз нямам никакво отношение. Всичко това беше замислено от „Дайс" и изпълнено от самия него.

— Значи вие поддържате, че инженер Ладигин е бил убит от Рандолф Ласард, с прякор „Дайс"? Така ли?

— Да, аз твърдя това.

— „Дайс" уби инженер Ладигин, като постави в неговата пушка специален патрон, създавайки по такъв начин впечатление за нещастен случай при лов?

— Да, това е така.

— След смъртта на Ладигин вие сте отрязали парчето кожа, където е била татуировката. Вие сте направили това, за да скриете убийството на инженер Ладигин и да представите неговия труп за

труп на Мехия Гонзалес. След това също такава татуировка „Дайс" направи на китката на вашата ръка. Така ли?

— Това е истина, но. . . „Дайс" ми направи татуировката на ръката още в първия ден на моето пристигане в Москва.

— Подпишете протокола на предварителния разпит.

Магнус Буш прочете и подписа протокола.

— Ние ще се върнем пак към тази тема още днес — завърши следователят и като позвъни, заповяда да отведат арестувания.

— Е, какво ще кажете, другарю полковник? — запита Зубов.

— Та какво може да се каже. . . Мисля, че разпитът на този главорез не ще даде нищо ново. Буш е пионка и сам нищо не знае, но в делото на Ласард той може да бъде полезен. За да спаси собствената си кожа, той ще разобличи Ласард на очната ставка. Вие как мислите, другарю майор? — обърна се полковникът към Никитин.

— Аз мисля, че в своята кокетна вила на брега на Атлантика Рандолф Ласард е смятал да доживее до дълбока старост. Той ще се опъва като магаре, ще видите — отговори Никитин.

— Е добре, ще видим. Дайте, другарю подполковник, главния звяр — каза Каширин.

Зубов позвъни и се разпореди да доведат Ласард.

След пребиваването си в рибния бункер Роглс — Ласард бе побледнял и загубил доста от външния си блясък. И все пак той влезе в кабинета, запазвайки външно достойнство, седна, преди да го поканят, тури крак върху крак и с благородно негодувание произнесе:

— Аз бих искал да знам: на какво основание ме арестувахте?! Аз съм чужд поданик и не попадам под съветските закони!

— Стани! — загубил самообладание, извика Зубов. Неговото добродушно лице с трапчинки на бузите стана зло.

Ласард стана, но целият негов вид, нагъл и самоуверен, като че ли говореше: „Заповядайте, но знайте аз се подчинявам на насилието."

След пауза, като се овладя, Зубов каза:

— Вие не сте дипломатическо лице, правото на екстериториалност не се отнася за вас. Вие сте извършили престъпление в нашата страна и ще отговаряте пред нашите закони.

— Любопитно — с насмешка каза Ласард. — В родината ми ме считат червен, заплашва ме разследване и съд, а в Съветската страна ми казват, че аз...

— Цялото това разследване не е нищо друго освен маскировка — прекъсна го Зубов. — Сядайте и отговаряйте на въпросите на следствието.

Ласар седна и с чувство на безразличие към всичко, което става, започна демонстративно да чисти ноктите си.

— Вашето име, вашата професия? — запита Зубов.

— Патрик Роглс. Журналист. Специален кореспондент на агенция Марсонвил Нюс Сервис — отговори той, като продължи да се занимава с маникюра си.

— А истинската фамилия?

— Аз съм Патрик Роглс, автор на книгата „Предатели на нацията", която имаше голям успех сред съветските читатели!

— За този ръкопис на Томпсон, предаден ви от Чарлс Инголс, ние ще поговорим по-късно.

Ласард хвърли учуден поглед, но в същия миг се овладя.

— Как е вашето истинско име, презимето и професията ви? — настоятелно питаше Зубов.

— Аз съм Патрик Роглс, журналист — отговори той с вежливо-насмешлива усмивка.

— Вие сте Рандолф Ласард. Вашето агентурно прозвище е „Дайс".

— Гражданин под име „Дайс" аз не познавам.

— Следствието разполага със свидетелски показания, които потвърждават, че вие сте Рандолф Ласард.

— А нима е престъпление да бъдеш Ласард и да печаташ под името Роглс? Френският класик Анри Бейл е печатал под името Стендал! Нима това не е така?

— Аналогията не е подходяща. Вие признавате ли, че сте Рандолф Ласард? — настояваше Зубов.

— Не виждам причините да скривам това. Да, аз съм Рандолф Ласард.

— Освен това вие сте Мануел Крус Фиеро, не е ли така?

— Скоро вие ще попитате не съм ли Христофор Колумб! — изненадан, но все още опитвайки се да се усмихне, каза Ласард.

Пропускайки тази реплика, Зубов настояваше:

— Вие ли сте Мануел Крус Фиеро?

— Аз не познавам такъв човек.

— Добре, аз ще ви напомня. Ето списанието „Нуева Ера". Както ви е известно, то излизаше в Буенос Айрес. Ето статията „Гангстерът Мануел Крус Фиеро"—вероятно ви е известна,—а ето и вашия портрет, полюбувайте се! — каза Зубов, като му посочи списанието. — Ако и това ви е малко, аз мога да ви запозная със стенограмата на изявлението на Уйлям Едмонсон пред журналистите.

По лицето на Ласард се появиха петна. Хапейки ноктите си, той каза:

— Не разбирам какво отношение има това към моето дело. Или вие считате, че аз съм длъжен да отговарям пред съветските закони за моята търговска дейност в Аржентина!

— За да се оцени стойността на престъплението, трябва да се знае личността на престъпника...

— Аз бих ви молил да подбирате изразите си! Аз не съм извършил нищо престъпно!

— И последно: в началото на миналата година в ресторант „Аврора" вие сте се запознали с инженер Ладигин и с научния работник Якуничев под името Петър Рогов...

— Това е лъжа! — прекъсна той следователя.

— При разпита свидетелят Якуничев каза, че по-късно в ресторант „Европа" в пияно състояние и в желанието си да продемонстрира пред вас своята осведоменост той ви е съобщил за работата на института по създаването на ново зенитно оръдие.

— Това е клевета! Нищо подобно не ми е известно!

— Освен че носите отговорност за шпионаж по член петдесет и осми от наказателния закон, вие ще отговаряте и за убийството на инженер Ладигин, на естонския гражданин Яан Сяка и за покушението върху студентката Мария Крилова...

— Аз обичах тази девойка с цялата си душа...

— Обичали сте я? — прекъсна го Зубов, позвъни и се разпореди:

— Доведете Пряхин.

Съпроводен от конвоиращия, престъпникът влезе в кабинета и като видя Ласард, се насочи право към него:

— У, чакал! — каза той, стискайки юмруци. — Къс месо!

— Пряхин, вие познавате ли тоя човек? — попита Зубов.

— Познавам го, гражданино началник, това е Петър Рогов — отговори той.

— Кога и при какви обстоятелства се срещнахте с него за последен път? — запита Зубов.

— На тринадесети в градината срещу „Ударник".

— „... По делото за покушението над Мария Крилова арестуваният Пряхин призна — четеше Зубов: — човекът, който се нарече Рогов, ми поръча да убия почиващата в Истринския почивен дом Мария Крилова и в качеството на веществено доказателство да представя на Рогов пръстена с изумруд, като го свалям от ръката на убитата. За тази разправа с Крилова Рогов ми обеща възнаграждение от пет хиляди рубли." Пряхин, вие потвърждавате ли вашите показания?

— Потвърждавам, гражданино началник.

Ласард не гледаше никого — той гризеше ноктите си.

— Е? Вие за тази ли любов говорехте? — запита следователят Ласард.

— Заблуждаваш, контра! — подхвърли му Пряхин.

Зубов позвъни и се разпореди да отведат Пряхин. Когато изведоха престъпника, следователят каза:

— Уликите, заключенията на съдебномедицинската експертиза, резултатите от изследванията и свидетелските показания напълно ви разобличават по всички престъпления. В процеса на следствието ще бъдат представени всички доказателства.

Като позвъни, Зубов попита влезлия офицер:

— Мария Крилова тук ли е?

— Крилова е в приемната.

— Поканете я! — разпореди се Зубов и стана да я посрещне.

Машенка влезе в кабинета. Ярката руменина по бузите ѝ и неспокойните ръце издаваха нейното вълнение. Тя ту сваляше тънката кожена ръкавица, ту я слагаше отново.

— Здравейте, другарко Крилова! — стискайки ѝ ръката, каза Зубов. — В практиката на следствието такива неща не са приети, но... Ето полковник Каширин помоли за това. Не ще ли ви попречим?

— Не, напротив — каза тя и като се поздрави с Каширин и Никитин, приближи се към Ласард. Маша го разглеждаше спокойно, с хладно любопитство, както се гледа за първи път чудноват задморски звяр, затворен в клетката на зоологическата градина.

— Бихте могли да ме избавите от тая унизителна сцена! — заяви Ласард и зае поза като за картина.

Зубов не обърна внимание на тази реплика, а Машенка искрено се усмихна и каза:

— Да... да... Колко прилича това...

— Прилича на какво? — рязко попита Ласард.

— Прилича на човешко достойнство — отговори Маша. — Как цялата ваша поза прилича на образа на честен и мъжествен човек. Струваше ми се, че вие несполучливо сте си избрали професията, вие би трябвало да станете артист, след това аз разбрах — изкуството не търпи лъжа. Вие бихте се провалили още при първия си дебют. Помните ли, вие веднъж ми казахте: „Аз съм джентле-

мен в най-добрия смисъл на тази дума!" За вас лицето на джентлемена е маска, зад която се крие вашият истински зверски лик. Вие нямате никакво право на живот! Аз исках да ви видя, за да ви го кажа в очите!

* * *

Беше още тъмно, но по ясните и чисти простори на изток можеше да се познае настъпването на слънчев, мразовит ден. В навечерието бушуваше виелица, нямаше пътническо съобщение. Още от нощес грейдерите усърдно бръмчаха и разчистваха снега от пистата за излитане. Сновяха цистерни. Товареха пътнически багаж. Започваше обикновеният неспокоен живот на голямото летище, средище на много въздушни линии в света.

Днес Уйлям Едмонсон напускаше нашата страна.

Независимо от това, че беше рано, съветските хора дойдоха да изпратят журналиста — те донесоха на Едмонсон живи цветя в знак на уважение и дружба.

Но не това беше главното. Руските хора дадоха на Уйлям Едмонсон творческо вдъхновение, вяра в човечеството и в по-добрите дни на света.

Сребристата птица леко и плавно се откъсна от земята, направи кръг над летището и като поклати за сбогом крила, скри се в оная част на небето, където още имаше сива, предутринна мъгла.

Москва, 1954—55 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

		стр.
1.	Вместо пролог	5
2.	Изпробването	6
3.	Мехия Гонзалес	13
4.	На различни вълни	18
5.	Отвъд океана	24
6.	Среща	26
7.	В Болшой театър	31
8.	Чантата с монограма	38
9.	Машенка	43
10.	Задачата	51
11.	Такси ЕЖ 13-13	56
12.	„Олимпия“	65
13.	Сънят	74
14.	Агент „777“	82
15.	Съдбата чука	89
16.	Смъртта на Гонзалес	99
17.	Светлина в прозореца	110
18.	Балминит	117
19.	Парче кожа	128
20.	Писмо от Южноуралск	139
21.	Версията на Никитин	142
22.	Патрик Роглс	150
23.	Гост в лошо време	159
24.	Пробуждане	169
25.	Джентлемен	184
26.	Белязаният	192
27.	Бягство	199
28.	Ход с „коня“	209
29.	Уйлям Едмонсон	216
30.	В бункера	221
31.	Край Сакмара	235
32.	Неговото истинско лице	251

Умоляват се читателите да изпратят своите отзиви и бележки за тази книга на адрес: Държавно военно издателство, ул. „Ив. Вазов“ 12— София, като посочат възрастта, професията и адреса си.

Редактор Хр. Минчев
Художник Г. Г. Макаров
Художествен редактор К. Майски
Технически редактор Ст. Манов
Коректор Е. Спахиева

ЛГ-IV/4-1956 г.
Формат 16⁰—71/100
Дадена за печат на 16. V. 1957 г.
Тираж 10,000 екз.
Издателски коли 9·82 — Печатни коли 16·50
Издат. поръчка № 1102 — Техн. поръчка № 451
Кн. тяло 4·90 лв.; подв. 1·80 лв.

Печатница на Държавното военно издателство при МНО

6,70 лв.